

Priloga

Načrt upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok za obdobje 2015–2024

KAZALO VSEBINE IN GRAFIČNIH PRILOG

KAZALO VSEBINE IN GRAFIČNIH PRILOG

1 PRAVNI OKVIRI

- 1.1 *SPLOŠNO*
- 1.2 *NAČRT UPRAVLJANJA NARAVNEGA REZERVATA*

2 OPIS IN OCENA STANJA

- 2.1 *SPLOŠNI OPIS IN OCENA STANJA*
 - 2.1.1 Osebna izkaznica
 - 2.1.2 Nastanek in zgodovina območja
 - 2.1.3 Osnovne značilnosti
Okolica naravnega rezervata
 - 2.1.4 Značilnosti nežive narave
 - 2.1.5 Značilnosti žive narave: habitatni tipi, rastlinske in živalske vrste
 - 2.1.6 Naravovarstveni pomen
 - 2.1.7 Krajina
 - 2.1.8 Kulturna dediščina
 - 2.1.9 Socioekonomske značilnosti
 - 2.1.10 Infrastruktura
 - 2.1.11 Lastništvo
- 2.2 *OPIS IN OCENA STANJA NARAVNIH VREDNOT, BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI IN NARAVNEGA REZERVATA*
 - 2.2.1 Stanje naravnih vrednot
 - 2.2.2 Stanje biotske raznovrstnosti: habitatnih tipov, rastlinskih in živalskih vrst
 - 2.2.3 Stanje upravljanja naravnega rezervata
 - 2.2.4 Dejavniki, ki vplivajo na stanje – analiza ogrožanja in pritiskov
 - 2.2.5 Dejavniki, ki vplivajo na učinkovitost upravljanja

3 UPRAVLJANJE

- 3.1 *VIZIJA IN DOLGOROČNI CILJI NARAVNEGA REZERVATA*
- 3.2 *IZHODIŠČA UPRAVLJANJA*
- 3.3 *ANALIZA PREDNOSTI, PRILOŽNOSTI, SLABOSTI IN NEVARNOSTI (ANALIZA SWOT)*
- 3.4 *IZVEDBENI CILJI, NALOGE IN AKTIVNOSTI UPRAVLJANJA*
 - 3.4.1 Varstveni cilji z nalogami in aktivnostmi upravljanja
 - 3.4.2 Drugi cilji upravljanja, vključno z nalogami in aktivnostmi
- 3.5 *UPRAVLJAVEC NARAVNEGA REZERVATA*
 - 3.5.1 Koncesijsko razmerje
 - 3.5.2 Naloge upravljanja
 - 3.5.3 Organiziranost upravljavca
 - 3.5.4 Načrt delovanja in razvoja službe
- 3.6 *NAČRT ZAGOTAVLJANJA FINANČNIH SREDSTEV*
 - 3.6.1 Predvideni stroški
 - 3.6.2 Predvideni finančni viri

4 POGOJI OBISKOVANJA

- 4.1 *VSTOPNE TOČKE IN OBMOČJA ZADRŽEVANJA OBISKOVALCEV*
- 4.2 *URNIK OBISKOVANJA*
- 4.3 *PODROBNA PRAVILA OBISKOVANJA*

5 VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE S POGOJI OBISKOVANJA, VARSTVENI REŽIMI ZA RAVNANJA, DEJAVNOSTI IN POSEGE TER NJIHOVA UMESTITEV V PROSTOR

- 5.1 *SPLOŠNE VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE*
- 5.2 *VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE ZA POSAMEZNA RAVNANJA, DEJAVNOSTI IN POSEGE TER PROSTORSKA IN ČASOVNA OPREDELITEV VARSTVENIH REŽIMOV*
- 5.3 *VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE ZA PREPREČEVANJE ŠKODLJIVIH VPLIVOV NA NARAVNI REZERVAT IZ OKOLICE*

6 OCENA URESNIČLJIVOSTI NAČRTA UPRAVLJANJA

7 OBLIKA POROČILA O IZVAJANJU NAČRTA UPRAVLJANJA**VIRI****GRAFIČNE PRILOGE**

- Karta 1: Meja Naravnega rezervata Škocjanski zatok s prikazom njegovega sladkovodnega in brakičnega dela
Karta 2: Prikaz jarkov in objektov za urejanje vodnega režima v naravnem rezervatu
Karta 3: Naravna vrednota in ekološko pomembno območje Škocjanski zatok – meje
Karta 4: Območje Natura 2000 Škocjanski zatok – meje
Karta 5: Prikaz lastništva zemljišč v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok
Karta 6: Habitatni tipi, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju (stanje 2013)
Karta 7: Habitatni tipi sladkovodnega dela naravnega rezervata (stanje 2011)
Karta 8: Prostorski prikaz vplivnih dejavnosti in virov ogrožanja iz okolice naravnega rezervata
Karta 9: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti, načrtovanih v okviru cilja 1
Karta 10: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti, načrtovanih v okviru ciljev 2–7
Karta 11: Prostorski prikaz objektov v okviru cilja 9
Karta 12: Vstopne točke in območja zadrževanja obiskovalcev v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok

Seznam pogosto uporabljenih kratic

ARSO	Agencija RS za okolje
DOPPS	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
EPO	ekološko pomembno območje
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
FB	Facebook
HT	habitatni tip
LAS	lokalna akcijska skupina
MOK	Mestna občina Koper
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
NR	naravni rezervat
NRŠZ	Naravni rezervat Škocjanski zatok
NU	načrt upravljanja
NV	naravna vrednota
NVO	nevladna organizacija
OPPN	občinski podrobni prostorski načrt
OU	organ upravljanja
PHO	protihrupna ograja
POV	projekt o obratovanju in vzdrževanju
PP	proračunska postavka
PT	posredniško telo
RS	Republika Slovenija
SVOM	Služba varstva obalnega morja
SKZGRS	Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS
URSZR	Uprava RS za zaščito in reševanje
VURS	Veterinarska uprava RS
ZAG	Zavod za gradbeništvo
ZK	Zemljiška knjiga
ZNRŠZ	Zakon o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok
ZO	zavarovano območje narave
ZON	Zakon o ohranjanju narave
ZPFOLERD	Zakon o preglednosti finančnih odnosov in ločenem evidentiranju različnih dejavnosti
ZRSVN	Zavod RS za varstvo narave
ZUP	Zakon o splošnem upravnem postopku

1 PRAVNI OKVIRI

1.1 SPLOŠNO

Naravni rezervat Škocjanski zatok je bil ustanovljen z Zakonom o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (v nadaljevanju: ZNRŠZ; Uradni list RS, št. 20/98), ki ga je spomladi leta 1998 sprejel Državni zbor RS. Območje se šteje za naravni rezervat iz 66. člena Zakona o ohranjanju narave (v nadaljevanju: ZON; Uradni list RS, št. 56/99 in nadaljnji), ki naravni rezervat določa kot območje geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki se z uravnoteženim delovanjem človeka v naravi tudi vzdržuje in na katerem je prepovedano opravljati dejavnosti s sredstvi in na način, ki bi lahko povzročil bistvene spremembe biotske raznovrstnosti, strukture in funkcije ekosistemov, in opravljati dejavnosti v času, ko je lahko ogrožen obstoj rastlin ali živali. Na podlagi akta o zavarovanju sta Vlada RS in pristojno ministrstvo izdala predpise, s katerimi sta podrobneje določila varovanje, urejanje in upravljanje naravnega rezervata:

- Uredba o koncesiji za upravljanje naravnega rezervata Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 31/99),
- Odlok o varstvu in razvoju naravnega rezervata Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 31/99),
- Odredba o pogojih obiskovanja in zadrževanja v naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 58/01),
- Odlok o ureditvenem načrtu za območje naravnega rezervata Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 119/02),
- Odlok o programu varstva in razvoja naravnega rezervata Škocjanski zatok za obdobje 2007–2011 (Uradni list RS, št. 83/07).

Ker je bil krovni zakon s področja ohranjanja narave sprejet leto dni po zavarovanju območja Škocjanskega zatoka z zakonom, je bila potrebna uskladitev pravnoformalne ureditve zavarovanja območja po ZON. S tem namenom je septembra 2013 zakon nadomestila Uredba o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (v nadaljevanju: uredba; Uradni list RS, št. 75/13), s katero se nadaljuje varovanje Škocjanskega zatoka.

Z aktom o ustanovitvi je bila določena meja naravnega rezervata, ki je prikazana na karti.



Karta 1: Meja Naravnega rezervata Škocjanski zatok s prikazom njegovega sladkovodnega in brakičnega dela

Skladno s 1. členom uredbe je namen naravnega rezervata s pravili ravnanj in z izvajanjem upravljalvskih nalog, vzdrževanjem in nadaljnjim izboljševanjem stanja habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih in živalskih vrst dosegati varstveni cilj, ki je ohranjanje naravnih vrednot oziroma tistih stanj in procesov v naravi, ki to zagotavljajo. Namen naravnega rezervata je tudi omogočiti spoznavanje in doživljanje narave z urejanjem in vzdrževanjem infrastrukture za obiskovalce ter z izvajanjem programov za obiskovalce.

Upravljanje naravnega rezervata se izvaja na podlagi podeljene koncesije, in sicer v okviru javne službe, neposredni nadzor in upravljanje podatkovnih zbirk, ki se nanašajo na naravni rezervat, pa na podlagi javnega pooblastila. Koncesija za upravljanje naravnega rezervata, ki je bila na podlagi Uredbe o koncesiji za upravljanje Naravnega rezervata Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 31/99) z Odločbo o izbiri koncesionarja za upravljanje Naravnega rezervata Škocjanski zatok št. 636-06/99-4 z dne 30. septembra 1999 podeljena Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), Tržaška cesta 2, Ljubljana, ki je na dan uveljavitve uredbe upravljalo naravni rezervat, se izvaja do prenehanja Koncesijske pogodbe za upravljanje Naravnega rezervata Škocjanski zatok št. 252100-50-85/00 (v nadaljevanju: koncesijska pogodba), ki je bila na podlagi sklepa vlade št. 35600-1/2009/3 z dne 30. 7. 2009 podaljšana z aneksom št. 1 h Koncesijski pogodbi za upravljanje Naravnega rezervata Škocjanski zatok št. 252100-50-85/00 z dne 1. 9. 2009 za deset let oziroma do 6. 11. 2019.

1.2 NAČRT UPRAVLJANJA NARAVNEGA REZERVATA

Skladno s 15. in 16. členom uredbe se upravljanje naravnega rezervata izvaja na podlagi desetletnega načrta upravljanja, ki se obvezno upošteva pri urejanju prostora in izvajanju javnih služb v naravnem rezervatu.

V načrtu upravljanja so zlasti naslednje vsebine:

- opis in ocena stanja narave in ravnanja v naravnem rezervatu,
- ocena stanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti ter analiza dejavnikov, ki na stanje vplivajo,
- varstveni in razvojni cilji naravnega rezervata in upravljanje ter ukrepi varstva narave in naravovarstvene naloge ter druge aktivnosti za njihovo uresničevanje,
- organizacijski in kadrovski načrt delovanja in razvoja upravljavca,
- načrt zagotavljanja finančnih sredstev,
- oblika poročila o izvajanju načrta upravljanja s kazalniki, s katerimi se prikažeta stopnja doseganja ciljev naravnega rezervata in učinkovitost upravljanja.

V načrtu upravljanja se določijo tudi druge vsebine, predpisane z uredbo, in sicer predvsem pogoji obiskovanja (vstopne točke ter urnik in podrobna pravila obiskovanja), varstveni režimi iz uredbe pa se podrobneje prostorsko in časovno umestijo oziroma opredelijo. Določijo se tudi varstvene usmeritve za ohranjanje hidroloških in ekoloških razmer, preprečevanje neugodnih vplivov na naravni rezervat ali izboljševanje obstoječega stanja, vključno z nosilci aktivnosti za izboljševanje stanja in območji, na katera se varstvene usmeritve nanašajo.

Predlog načrta upravljanja pripravi upravljavec naravnega rezervata v sodelovanju z organizacijo, pristojno za varstvo narave. Upravljavec naravnega rezervata izvaja načrt upravljanja in o njem celovito poroča ministrstvu vsakih pet let. Če upravljavec naravnega rezervata ugotovi, da ga je treba prilagoditi spremenjenim razmeram, pripravi spremembe načrta upravljanja, ki se sprejemajo enako kakor načrt upravljanja.

2 OPIS IN OCENA STANJA

2.1 SPLOŠNI OPIS IN OCENA STANJA

2.1.1 Osebna izkaznica

Lokacija naravnega rezervata: leži v neposredni bližini mesta Koper med mestom, pristaniščem ter obalno hitro cesto in železnico.

Površina naravnega rezervata: 122,7 hektarja.

Lastništvo: last Republike Slovenije skupaj z zemljišči s statusom javnega dobra 117,12 ha oziroma 95,49 %, last Mestne občine Koper 2 ha oziroma 1,63 %, družbena lastnina ostaja še 3,04 ha oziroma 2,48 % in lastnina fizičnih in pravnih oseb zasebnega prava 0,49 ha oziroma 0,4 % površine naravnega rezervata.

Naselja in prebivalci na območju naravnega rezervata: 0

Statusi območja na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave:

- **ekološko pomembno območje – EPO** (id. št. 77600),
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04 in nadaljnji),
- **posebno varstveno območje** (območje Natura 2000; SI 5000008) in **(potencialno) posebno ohranitveno območje** (SI 3000252),
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (Uradni list RS, št. 49/04 in nadaljnji),
- **naravna vrednota** (id. št. 1265 V): botanična, zoološka in ekosistemska; Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04 in nadaljnji),
- **ožje zavarovano območje: naravni rezervat**,
- Uredba o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 75/13), s katero se nadaljuje zavarovanje naravnega rezervata, prvotno razglašenega z ZNRŠZ.

Upravljanje:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (v nadaljevanju: DOPPS)

Začasni informacijski center NR Škocjanski zatok

Staničev trg/Piazzeta Valentin Stanič 16, 6000 Koper/Capodistria

Tel.: 05/ 62 60 370

Faks.: 05/ 62 60 369

Gsm: 051/ 680 442

E-naslov: skocjanski@skocjanski-zatok.org

Spletna stran: www.skocjanski-zatok.org, www.ptice.si

Pristojna strokovna organizacija za ohranjanje narave:

Zavod RS za varstvo narave (v nadaljevanju: ZRSVN), Območna enota Piran

Trg Etbina Kristana/Piazza Etbin Kristan 1, 6310 Izola/Isola

Spletna stran: www.zrsvn.si

2.1.2 Nastanek in zgodovina območja

Nastanek Škocjanskega zatoka je tesno povezan zgodovino Kopra in njegove okolice. Večina virov navaja, da so Rimljani na flišnem koprskem otoku ustanovili prvo naselbino – Aegido. V Koprskem zalivu sta bila dva manjša zaliva: Stanjonski ali Škocjanski vzhodno od Koprskega otoka, v katerega se je izlivala Badaševica, in manjši, a globlji zaliv Polje (Val di Campi) severno od izliva Rižane. Reki sta na dno zaliva odlagali naplavine. Z velikimi količinami proda, peska in ilovice, ki jih je Rižana odlagala okoli Sermina in ob izlivu, je oblikovala obsežno ravnico in delto, ki sta zožili preliv v Škocjanski zaliv.

Med prve zametke nastanka zatoka lahko uvrstimo urejanje solin, s katerim so začeli že Rimljani. V obdobju pozne antike do preseljevanja narodov se je mesto imenovalo Caprae ali Capris – Kozji otok, od koder izvira slovensko ime Koper. Od 8. do 13. stoletja se je oblast nad mestom spreminjala: po bizantinski vladavini in oblastništvu oglejskih patriarhov po letu 1208 je sledila petstoletna vladavina Benečanov, ko je bilo mesto nadrejeno velikemu delu Istre in se je tudi močno razvilo s pomočjo poglavitnih dejavnosti: prometa in trgovine. Pomen Kopra se je zmanjšal po razglasitvi Trsta za prosto pristanišče leta 1719 in zgraditvi železnice Dunaj–Trst leta 1879. Z odhodom Benečanov in prihodom Avstrijcev leta 1870 se je mesto počasi začelo širiti tudi na obalo. Izvedena so bila prva izsuševalna dela za pridobivanje novih površin med otokom in kopnim.

V začetku 20. stoletja se je solinarstvo začelo opuščati. Tedanja italijanska oblast je v letih od 1932 do 1939 opuščene soline izsušila in regulirala vodotoke, hkrati je potekalo zasipavanje nekdanjih solin. Škocjanski zaliv se je hkrati preoblikoval v plitev obrobni zaliv, ki se je z leti ustalil in postal pomembno prebivališče morskih rastlin in živali. Leta 1957 so ob samem mestu Koper v smeri proti Ankaranu začeli graditi ogromen nasip, na katerem je svoje mesto našlo novo koprsko pristanišče. Otoško mesto je tako vse bolj izgubljalo svojo prvobitnost, Škocjanski zaliv pa je postajal čedalje bolj zaprt – postal je zatok.

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je Občina Koper nameravala Škocjanski zatok popolnoma zasuti in pridobljeno območje nameniti urbanizaciji. V laguno Škocjanskega zatoka je bilo odloženih vsaj 280.000 kubičnih metrov blata, ki je bilo izkopano pri gradnji Luke Koper. Poleg tega sta bili preusmerjeni obe reki, ki sta se do takrat izlivali v Škocjanski zatok: Badaševica in levi razbremenilnik Rižane – Ara. Tako je Škocjanski zatok popolnoma izgubil vire sladke vode. Območje je bilo razglašeno za odlagališče gradbenega materiala, kamor so dejansko odlagali odpadke vseh vrst, od organskih snovi do avtomobilov. Vanj so bile speljane tudi komunalne odplake, kar je prispevalo k še dodatni degradaciji tega edinstvenega ekosistema. S tem je bil uničen velik del redkih življenjskih okolij, v katerih so gnezdele in se prehranjevale ogrožene vrste ptic. Ptice, ki se prehranjujejo s potapljanjem, so iz zatoka popolnoma izginile, saj se je odloženo blato razlilo po vsej laguni in uničilo prvotno dno. To sta le dva najbolj izstopajoča primera, ki jasno kažeta, da so bile posledice za živi svet Škocjanskega zatoka usodne.

Škocjanski zatok je zaradi uničevalskih posegov začetek tretjega tisočletja pričakal v zelo slabem stanju. Preživel je le po zaslugi ozaveščenih predstavnikov civilne družbe na čelu s predanimi člani Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ki so nastopili kot zagovorniki narave in mu v novi državi izborili svetlejšo prihodnost. Slovenski javnosti so dokazali, da je uničevanje območja s tako veliko in pestro naravno dediščino nedopustno. Predlagali so drugačno prihodnost: prenehanje uničevanja, zavarovanje in sanacijo območja ter njegovo ureditev v obliki naravnega rezervata, odprtega za javnost. Pozitivni zamisli je pritegnilo veliko ljudi, prepoznal pa jo je tudi politični vrh države in leta 1998 je bil Škocjanski zatok zavarovan. DOPPS je leto dni pozneje postal njegov upravljavec.

Z ustanovitvijo zavarovanega območja narave se je degradacija končala. Prvih pet let so upravljavske in renaturacijske aktivnosti v rezervatu potekale na podlagi Programa varstva in razvoja naravnega rezervata Škocjanski zatok 1999–2003 in so bile usmerjene v sanacijo po dolgoletnih uničevalskih posegih, vključno s sanacijo divjih odlagališč, nezadostnega dotoka sladke vode in neurejene komunalne infrastrukture. Hkrati so nastajale strokovne podlage in projektna dokumentacija za renaturacijo območja, pa tudi ureditveni načrt za območje naravnega rezervata.

Po vseh pripravljalnih aktivnostih je obsežna obnova oziroma krajinska in vodnogospodarska ureditev Naravnega rezervata Škocjanski zatok potekala v letih 2006 in 2007, zajemala pa je predvsem ureditev in povečanje sladkovodnih, morskih in brakičnih oziroma polslanih življenjskih okolij. Že prvo pomlad po obnovi je bil sladkovodni del rezervata prepoln življenja, predvsem gnezdečih ptic. Pozitivna misel in veliko ustvarjalne energije sta prinesla svoje in o Škocjanskem zatoku se odtlej govori le še kot o zgodbi o uspehu.

2.1.3 Osnovne značilnosti

Naravni rezervat Škocjanski zatok (45° 32' 29" severne zemljepisne širine, 13° 44' 35" vzhodne zemljepisne širine) leži na jugozahodu Slovenije v Koprskem zalivu, ki je del Tržaškega zaliva, najsevernejšega dela Jadranskega morja. Tržaški zaliv (od ločnice Gradež–Savudrija) obsega 551 km², kar je le 0,4 % Jadranskega morja, ki je najgloblja morska zajeda v evropsko celino. Rezervat je v neposredni bližini mesta Koper v obalno-kraški statistični regiji.

Škocjanski zatok je največje brakično (polslano) mokrišče v Sloveniji. S svojo okolico je posebnost med slovenskimi ekosistemi, na kar vplivajo predvsem neposredna bližina morja, sredozemsko podnebje in submediteranska vegetacija ter sama ureditev in razsežnost zatoka. Različne globine brakične lagune in velika raznovrstnost življenjskih okolij – od zamočvirjenih travnikov, plitvin in polojev, bibavičnega pasu, obrežja in polslanih mlak do trstičij in sladkovodnega močvirja – omogočajo veliko pestrost rastlinskih in živalskih vrst. Škocjanski zatok lahko razdelimo na dva dela:

- brakično laguno z gnezditvenimi otočki, polslanimi mlakami in poloji, na katerih se razraščajo različne vrste slanuš, in
- sladkovodno močvirje z močvirnimi travniki in odprtimi vodnimi površinami, obdano s trstičjem in toploljubnimi grmišči na Bertoški bonifiki.

Hkrati z obnovo življenjskih okolij je bil v zatoku končan tudi prvi sklop ureditev za obiskovalce: krožna učna pot okoli sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki s petimi opazovališči. V letu 2015 so bili zgrajeni center za obiskovalce, hlev in obora za pašne živali ter opazovalnice in drugi objekti, ki še dodatno prispevajo h kakovostnemu doživljanju narave. Rezervat se lahko pohvali tudi z visoko stopnjo osredotočenosti na enake možnosti, saj sta ureditev in program prilagojena tudi ciljnim skupinam s posebnimi potrebami.

Škocjanski zatok je za urbanizirano okolico pomembna zelena površina, ki blaži urbane vplive, nevarnost poplav, poleg tega pa dviguje bivalno raven samega mesta in prispeva k boljši kakovosti življenja ljudi. Z dokončno ureditvijo po zgraditvi objektov za obiskovanje postaja pomemben kraj za vse, ki si želijo oddiha v naravi, njenega spoznavanja in doživljanja. Kot tak naj bi privabljal bolj trajnostno naravnane in odgovorne obiskovalce ter prispeval tudi k podaljšanju turistične sezone v regiji.

Okolica naravnega rezervata

Naravni rezervat Škocjanski zatok je v močno urbaniziranem okolju ob mestu Koper ter je zelena oaza med obalno hitro cesto in železniško progo Koper–Kozina, samim mestnim jedrom in koprskim pristaniščem.

Na jugozahodni strani, ob levem bregu stare struge Badaševce, območje naravnega rezervata meji na koprsko železniško in avtobusno postajo, ob desnem bregu struge pa sta bila zgrajena še manjši avtomobilski salon in trgovski center v neposredni bližini izlivnega dela. Vzdolž zahodne meje rezervata ob brakični laguni je naravni rezervat omejen z južno ankaransko vpadnico. Na območju med južno ankaransko vpadnico in starim mestnim jedrom Kopra prevladujejo trgovski in poslovni centri s parkirišči, avtomobilski saloni s servisnimi delavnicami ter garaže in parkirišča znotraj pristanišča, severovzhodno od rezervata pa poteka bertoška vpadnica, ob kateri je bila v preteklih letih zgrajena obrtna cona GORC Sermin I. Na jugovzhodni strani se nad hitro cesto dviga Škocjanski hrib z naseljem Škocjan, ki ga sestavljajo večstanovanjske stavbe in individualne hiše z vrtovi. Na vzpetini Škocjanskega hriba prevladujejo nasadi oljk, vinogradi ter njive in manjše travniške površine. Na jugovzhodu se pobočje počasi spušča proti rečni ravnici Rižane z manjšim zaselkom Arjol in vasjo Bertoki.

Zaradi lege naravnega rezervata stanje naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti ni odvisno le od upravljanja in naravnih procesov v rezervatu, ampak v veliki meri tudi od vplivov iz okolice. Vplivno območje naravnega rezervata ni določeno. Predvsem je treba omeniti vplive prometa in prometne infrastrukture, vplive pristaniških dejavnosti ter vplive zaradi neurejene komunalne infrastrukture

Škocjanskega hriba in okolice, ki s fekalnim kolektorjem še vedno ni povezana s centralno čistilno napravo. Na stanje negativno vplivajo tudi izpusti meteornih in drugih vod z območij okoliških trgovskih centrov in Vinakoper ter neprimerna osvetlitev urbane okolice, ki ni usklajena z zakonodajo s tega področja.

2.1.4 Značilnosti nežive narave

Podnebni opis

Koprski zaliv ima posebnosti sredozemskega podnebja z vplivi celinskega: zime so mile, poletja pa suha in topla. Povprečna letna temperatura zraka je 13,8 °C. Najtoplejši mesec je julij s povprečno dnevno temperaturo 23,3 °C in najhladnejši januar s 4,5 °C. Minimalna povprečna mesečna temperatura zraka je skozi vse leto nad 0 °C. Kljub temu pa se temperature lahko spustijo pod mejo zmrzovanja.

Povprečna letna količina padavin za Koprsko primorje je okoli 1000 mm in proti notranjosti narašča. Največ padavin je jeseni, najmanj pa večinoma pozimi, poletni nižek je na drugem mestu. Značilna je tudi precejšnja vetrovnost, značilna vetrova sta burja in jugo.

Geološki opis

Trdo hribinsko podlago okolice tvori eocenski fliš, ki na Semedelskem hribu, Serminu, Bertokih in Ankaranskem višavju prodre tudi pod površje. Prostor nad trdim flišem prekriva plast preperelega fliša. Nanjo je bila v rahli strukturi odložena naplavina glinastega melja, ki skupaj z rečno in hudourniško erozijo predstavlja prinesen material s flišnega obrobja. Reka Rižana je svojo strugo vrezala v flišno osnovo, na katero je pozneje odlagala prodne sedimente. Debelina zasipa se povečuje od Sermina proti Koprskemu zalivu in znaša do 25 do 30 m. Sedimente sestavljajo dobro zaobljeni prodniki. Prodni zasip je odložen na večjem delu Ankaranske in Serminske bonifike. Na severu sega do ankaranskega pobočja, na jugu pa do severnega dela Koprškega zaliva, vendar praktično ne seže na območje Naravnega rezervata Škocjanski zatok.

Škocjanski zatok je del morske lagune, nastale ob izlivu Rižane in Badaševice v Koprski zaliv. Iz nekdanje lagune se sredi aluvija in umetno nasutih ravníc dvigata Koper in Sermin, osamljena flišna otočka, nekdanj otoka. Geološka sestava tal na območju naravnega rezervata je tipična za spodnji del dolin Rižane in Badaševice do morja. Značilno je, da so na vrhu odloženi glinasti in meljasti sedimenti. To so večinoma sive mastne plasti in zelo stisljivi melji z ostanki školjk in polžev. V glinah so pogosti organski ostanki. Debelina lagunskih sedimentov znaša do 27 m. Pod lagunskimi sedimenti sledi ostra meja s sedimenti ali kamnino v podlagi. Na območju Škocjanskega zatoka sledijo pod lagunskimi sedimenti nanosi deluvialne gline in preperine fliša, pod tem pa flišna podlaga, ki jo sestavljata večinoma peščenjak in lapor.

Hidrološki opis

Del vodnih virov naravnega rezervata je Rižana, ki je najpomembnejša reka v slovenski Istri in hkrati tudi glavni vir za oskrbo obalne regije z vodo. Njen kraški izvir je v Hrastoveljski dolini, v Koprski zaliv se glavna struga izliva zahodno od Sermina; po desnem razbremenilniku – Ari, ki je z njo povezan z zaporničnim sistemom pri Turku, pa se izliva v Škocjanski zatok. Na izlivnem delu v brakični del rezervata je zgrajen lesen prag z glinenim polnilom, ki preprečuje prehajanje morske vode v sladkovodni ekosistem ter hkrati omogoča zbiranje večjih količin sladke vode v Ari in zadostno vodno oskrbo sladkovodnega dela rezervata skozi vse leto. Presežki sladke vode se prek praga prelivajo v polslani del naravnega rezervata. Drugi vodni vir, ki napaja laguno in vzdržuje njeno polslanost, je morje iz Koprškega zaliva, ki je po morskem kanalu skozi koprsko pristanišče neposredno povezano s Škocjanskim zatokom. Dotok vode iz Badaševice v laguno Škocjanskega zatoka je bil prekinjen v začetku 80. let prejšnjega stoletja, ko so Badaševico speljali v Semedelski zaliv. Ponovna vzpostavitev dotoka bi bila možna, v kolikor bi bila v Badaševici trajno zagotovljena ustrezna kakovost vode, tudi s sanacijo občasnih izpustov (npr. Vinakoper).

Gladina vode v laguni se uravnava s samodejnim zaporničnim sistemom, upravljanje vodostajev na sladkovodnem delu naravnega rezervata pa poteka ročno s sistemom zapornic in sifonov. Ustrezne količine sladke vode na Bertoški bonifiki so zagotovljene z dotokom iz Are čez kontrolni preliv s tablasto zapornico na glavnem dovodnem jarku, odvodnja pa poteka z upravljanjem zapornice na glavnem odvodnem jarku, od koder voda skozi sifon pod bertoško vpadnico odteka na luško črpališče. Celoten sistem zapornic in sifonov na območju naravnega rezervata je bil zgrajen v okviru projekta Krajinska in vodnogospodarska ureditev Naravnega rezervata Škocjanski zatok.

Objekte za urejanje vodnega režima znotraj mej naravnega rezervata, ki so vodni objekti in naprave skladno s 44. členom Zakona o vodah (Uradni list RS, št. 67/02 in nadaljnji), upravlja DOPPS, luško črpališče in zapornični sistem pri Turku pa izvajalec javne službe urejanja voda.

Za zagotavljanje ustreznega vodnega režima na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok sta ključnega pomena sodelovanje in obveščanje med:

- območno pisarno Agencije RS za okolje,
- izvajalcem javne službe urejanja voda, ki je pristojen za upravljanje vodnogospodarskih objektov na Rižani in Ari ter vzdrževanje biološkega minimuma v rekah (rečni nadzornik), in
- upravljavcem NRŠZ, ki je pristojen za upravljanje rezervata.

➡ Karta 2: Prikaz jarkov in objektov za urejanje vodnega režima v naravnem rezervatu

2.1.5 Značilnosti žive narave: habitatni tipi, rastlinske in živalske vrste

Habitatni tipi

Krajinska in vodnogospodarska ureditev NRŠZ je potekala kot del projekta Obnova in ohranjanje habitatov in ptic v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (št. LIFE00NAT/SLO/7226). V okviru projekta so bili v brakičnem delu naravnega rezervata povečani in obnovljeni robni habitati, na novo ustvarjeni položi in muljasti otočki za razrast halofitne vegetacije ter drugi lagunski elementi, kot so osrednji jarek, sekundarni jarki in plitvine. Vodnogospodarske ureditve v laguni omogočajo plimovanje in pretok morske vode po celem vodnem telesu, odstranjena so bila stara okoljska bremena (odloženi sediment) ter zmanjšana eutrofikacija lagune in nevarnost botulizma kot njihova posledica. Laguna Škocjanskega zatoka je spet vitalno vodno telo z delujočimi naravnimi procesi, kar potrjujejo rezultati kartiranja habitatnih tipov in rednega spremljanja stanja avifavne. Redna habitatna kartiranja kažejo, da se habitatni tipi Natura 2000 razvijajo po pričakovanjih, bistveno pa se je povečalo tudi število vrst in populacij ptic brakičnega dela naravnega rezervata.

Podatki o habitatnih tipih Natura 2000 temeljijo na rezultatih kartiranja habitatnih tipov v letu 2013, ki so ga izvedli botaniki s Fakultete za matematiko in naravoslovje v Mariboru. Kartiranja vse od končanja obnove potekajo v sladkovodnem in brakičnem delu naravnega rezervata in njihove rezultati kažejo na velik uspeh habitatnega urejanja in obnove Škocjanskega zatoka. V brakičnem delu Škocjanskega zatoka so prisotni ti habitatni tipi, varovani v okviru omrežja Natura 2000:

- muljasti in peščeni položi, kopni ob oseki (koda 1140) pokrivajo približno 0,9 hektarja površine;
- obalne lagune (koda 1150*) so najbolj razširjen prednostni habitat, ki pokriva 53,3 hektarja;
- pionirski sestoji vrst rodu *Salicornia* in drugih enoletnic na mulju in pesku (koda 1310) so razširjeni na 8,6 hektarja;
- sredozemska slana travišča (*Juncetalia maritimi*) (koda 1410) so omejena le na 0,03 hektarja;
- sredozemsko slanooljubno grmičevje (*Sarcocornetea fruticosi*) (koda 1420) pa pokriva 6,4 hektarja.

Približno 16,2 hektarja obrobja pokrivajo drugi habitati. Ocena stanja habitatnih tipov Natura 2000 in drugih habitatnih tipov je predstavljena v poglavju 2.2.2.

Rastlinske vrste

V Škocjanskem zatoku uspeva nekaj vrst z rdečega seznama ogroženih rastlin v Sloveniji po Pravilniku o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Uradni list RS, št. 82/02 in 42/10). Med najpomembnejše spadajo: redke vrste (R): obmorsko ločje (*Juncus maritimus*), ranljive vrste (V): močvirska slanovka (*Puccinellia palustris*), ozkolistna mrežica (*Limonium angustifolium*), navadni osočnik (*Salicornia europaea*: *S. emerici*, *S. patula*), grmičasti in sinji členkar (*Sarcocornia fruticosum*, *Arthrocnemum glaucum*), navadni lobodovec (*Artiplex portulacoides*), obmorski oman (*Inula crismoides*), navadna obrežna lobodka (*Suaeda maritima*), sodina solinka (*Salsola soda*). Sem sodi tudi obmorska tiroglja (*Triglochin maritimum*), ki jo uvrščamo med domnevno izumrle vrste, saj ni bila potrjena že 27 let, kar na tako majhnem območju pomeni, da je morda ni več.

V letu 2014 je bila na območju sladkovodnega dela naravnega rezervata odkrita tudi francoska bradica (*Polypogon monspeliensis*) – vrsta, ki je na rdečem seznamu ogroženih rastlin uvrščena med izumrle vrste (Ex). Vrsta je veljala za izumrlo, vendar botaniki v zadnjih letih opažajo vse več novih najdb.

Živalske vrste

Na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok je bila ugotovljena prisotnost več kot 300 vrst hroščev (Polak, 2012), 298 vrst metuljev (Polak, 2010), 39 vrst kačjih pastirjev (Bedjanič, 2010 in 2014), 16 vrst rib (Odorico in Ciriaco, 2011), 5 vrst dvoživk (Trani, 2011; Veenvliet in Kus Veenvliet, 2014), 8 vrst plazilcev (Trani, 2011; Veenvliet in Kus Veenvliet, 2014), 244 vrst ptic (Ptice, 2013) in 12 vrst sesalcev (Tome in sod., 2000).

Navedeni podatki so rezultati inventarizacije in spremljanja stanja favne nevretenčarjev in vretenčarjev Naravnega rezervata Škocjanski zatok v zadnjem petletnem obdobju razen pri sesalcih, pri katerih je bil zadnji pregled stanja z izjemo netopirjev opravljen v letih 1999 in 2000. Redni monitoring ptic pa poteka že vse od leta 2001.

Ptice

Naravni rezervat Škocjanski zatok je izjemno pomembno gnezdišče. Med ciljnim vrstami so:

Čapljica (*Ixobrychus minutus*): Vrsta gnezdi na območju Bertoške bonifike, Jezerca in Are. Po renaturaciji se je število gnezdečih parov zaradi obsežnih trstič povzpelo na okrog 15 gnezdečih parov. **Mokož** (*Rallus aquaticus*) je po renaturaciji pridobil habitat na Bertoški bonifiki, kjer gnezdi okrog 10 parov. Osamljen teritorij mokoža je tudi na Jezercu.

Navadna čigra (*Sterna hirundo*): Šele z renaturacijskimi deli v laguni so bili za navadno čigro vzpostavljeni pogoji za uspešno gnezdenje. Število gnezdečih parov se je povzpelo že na več kot 30, še vedno pa se kaže pozitiven trend naraščanja števila. V letu 2014 je v laguni prvič uspešno gnezdila tudi **mala čigra** (*Sterna albifrons*).

Polojnik (*Himantopus himantopus*) ima z 20 gnezdečimi pari v naravnem rezervatu močno populacijo. Uspešno gnezdi na otočkih v laguni, prehranjuje pa se predvsem v plitvinah lagune in Bertoške bonifike.

Rakar (*Acrocephalus arundinaceus*): Močna populacija rakarja se je vzpostavila v sestojih trstičja na Bertoški bonifiki. Skupaj v naravnem rezervatu gnezdi že več kot 40 parov. Na istem območju je pogosta tudi **srpična trstnica** (*Acrocephalus scirpaceus*), katere populacija se giblje med 10 in 15 gnezdečimi pari. Obe vrsti gnezdita tudi v obrežnem trstičju Jezerca.

Beločeli deževnik (*Charadrius alexandrinus*) v naravnem rezervatu ne gnezdi več kljub razmeroma velikemu zanj primernemu habitatu v laguni. Osebkami so opazovani predvsem v spomladanskih mesecih. Izginotje beločlega deževnika povezujemo z izoliranostjo habitata v Škocjanskem zatoku, saj v neposredni okolici ni primernih gnezdišč, območje pa je verjetno premajhno, da bi dolgoročno ohranjalo lokalno populacijo. Podoben primer najdemo v Strunjanskih solinah. Sečoveljske soline tako ostajajo edino gnezdišče te vrste v državi.

Od vrst, pomembnih na ravni države, je območje rezervata zelo pomembno območje za **svilnico** (*Cettia cetti*) (več kot 20 gnezdečih parov), **malega ponirka** (*Tachybaptus ruficollis*) (20–30 gnezdečih parov), **zelenonog tukalico** (*Gallinula chloropus*) (10–20 gnezdečih parov) in **lisko** (*Fulica atra*) (15–25 gnezdečih

parov). Vse od naštetih vrst imajo večino populacije na območju Bertoške bonifike in Jezerca. Na območju rezervata se je vzpostavila tudi pomembna populacija **rumene pastirice** (*Motacilla flava*) (10 gnezdečih parov) in rdečenogega martinca (*Tringa totanus*) (10 gnezdečih parov). Oba gnezdita na območju lagune.

Škocjanski zatok ima izjemno pomembno vlogo tudi med selitvijo, ko se tam ustavljajo številne vrste, za katere v nadaljevanju navajamo največje število osebkov na posamezno opazovanje. **Čopasta čaplja** (*Ardeola ralloides*) (3 osebk), **rjava čaplja** (*Ardea purpurea*) (6 osebk), **kostanjevka** (*Aythya nyroca*) (26 osebk), **plevica** (*Plegadis falcinellus*) (7 osebk), **togotnik** (*Philomachus pugnax*) (160 osebk), **močvirski martinec** (*Tringa glareola*) (80 os.), **priba** (*Vanellus vanellus*) (167 os.), **črnorepi kljunač** (*Limosa limosa*) (18 osebk), **mala bela čaplja** (*Egretta garzetta*) (104 osebk), **velika bela čaplja** (*Egretta alba*) (44 osebk), **bobnarica** (*Botaurus stellaris*) (2 osebk), **veliki škurh** (*Numenius arquata*) (18 osebk), **pritikavi kormoran** (*Phalacrocorax pygmeus*) (20 osebk), **kravja čaplja** (*Bubulcus ibis*) (7 osebk). Od zanimivih vrst se na selitvi pojavlja **kačar** (*Circaetus gallicus*), podatki pa kažejo, da se je vrsta pojavljala predvsem med obnovo, ko je bilo na območju veliko golih površin.

Veliko vrst na območju naravnega rezervata tudi prezimuje. Glede na podatek o največjem številu osebkov na posamezno opazovanje so najštevilčnejše vrste **liska** (*Fulica atra*) (692 osebk), **kreheljc** (*Anas crecca*) (507 osebk), **raca žlicarica** (*Anas clypeata*) (94 osebk) in **žvižgavka** (*Anas penelope*) (78 osebk). Ugotovljeno je bilo tudi pojavljanje 530 osebkov **beločele gosi** (*Anser albifrons*).

Hrošči (Coleoptera)

Med do zdaj ugotovljenimi vrstami hroščev Škocjanskega zatoka je vsaj 7 vrst novih za živalstvo Slovenije, kar pomeni, da na ozemlju Republike Slovenije do zdaj še niso bile registrirane. To so: vodni hrošč *Eretes griseus*, hrošči krešiči *Anthracus quaernerensis*, *Agonum atratum*, *Polystichus connexus* in hrošč črnivec *Erodium siculus* subsp. *dalmatinus*. Prav tako so za slovensko živalstvo nove vsaj štiri vrste kratkokrilcev, le da bo treba njihovo vrstno pripadnost zanesljivo potrditi, to so: *Philonthus* cf. *micantoides*, *Bledius* (*Bledius*) cf. *spectabilis*, *Bledius* (*Bledius*) cf. *tricornis* in *Bledius* (*Euceratobledius*) cf. *furcatus*. Za slovensko živalstvo je prav tako nova, sicer še ne določena vrsta mravljarja *Anthicus* sp., najdenega v Škocjanskem zatoku. Za več kot 10 ugotovljenih vrst je podatek iz Škocjanskega zatoka drugo ali tretje nahajališče v državi.

V naravnem rezervatu je bilo ugotovljenih 34 vrst vodnih hroščev kozakov (Dytiscidae) in potapnikov (Hydrophilidae), kar je v slovenskem merilu veliko. Poleg vodnih hroščev je bila v Škocjanskem zatoku ugotovljena bogata favna na vodno okolje vezanih krešičev. Prav iz te skupine je veliko vrst, ki so redke, ogrožene in zavarovane. Naravni rezervat Škocjanski zatok se odlikuje po dobro ohranjenih sladkovodnih in brakičnih okoljih, ki so drugod po Sloveniji ogrožena. Prav vrste, značilne za vlažne, močvirske in brakične habitate, dajejo rezervatu največji naravovarstveni pomen.

Med ugotovljenimi vrstami jih je šest uvrščenih na rdeči seznam ogroženih vrst hroščev Slovenije (Pravilnik ..., 2010), od tega ena v kategoriji redkih vrst (R), ena v kategoriji premalo poznanih vrst (K) in štiri v kategoriji prizadetih vrst (E). Deset ugotovljenih vrst, ki živijo na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok, je v Sloveniji zavarovanih na podlagi Uredbe o zavarovanih prosto živčih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04 in nadaljnji).

Metulji (Lepidoptera)

Na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok je bilo do zdaj ugotovljenih 43 vrst t. i. dnevnih metuljev in 255 vrst nočnih ali pretežno nočno dejavnih metuljev.

Izmed 298 vrst metuljev, do zdaj ugotovljenih v naravnem rezervatu, jih je 23 uvrščenih v katero od varstvenih kategorij. Kar 21 vrst je uvrščenih na rdeči seznam ogroženih vrst metuljev v Sloveniji (Pravilnik ..., 2010). Od teh sta v kategorijo ranljivih vrst (V) uvrščeni dve vrsti dnevnih metuljev, ki pa v Škocjanskem

zatoku nimata pomembnejše populacije. Kar 19 vrst nočnih metuljev, ki so bili ugotovljeni v Škocjanskem zatoku, je uvrščenih v kategorijo prizadetih vrst (E).

Med potencialno ogroženimi vrstami so raziskovalci izpostavili še dodatni vrsti, ki spadata med ogrožene vrste v Sloveniji. Vrsta peresičarja *Agdistis meridionalis*, vezana na slanoljubno vegetacijo (*Limonium sp.*), je po do zdaj znanih podatkih na ozemlju Slovenije ugotovljena prvič, kar pa bo treba še potrditi. Vsekakor vrsta zasluži uvrstitev v katero od naravovarstvenih kategorij po državni zakonodaji. Podobno so v zatoku ugotovili v Sloveniji izjemno redko vrsto travniške večče *Ostrinia quadripunctalis*, ki je vezana na sredozemska mokrišča in je tudi v predlogu za uvrstitev na rdeči seznam. Od ogroženih in zavarovanih vrst z uredbo o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah je le 5 vrst vezanih na suha travišča, večina, to je 17 vrst, pa je vezanih na močvirsko vegetacijo. Od teh so 3 vrste vezane na slanoljubno vegetacijo, kar 10 vrst pa na trstišča.

Kačji pastirji (Odonata)

Na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok je bilo do zdaj ugotovljeno pojavljanje 39 vrst kačjih pastirjev, ki pripadajo 7 družinam. V letu 2012 sta bili na območju naravnega rezervata prvič fotografirani dve novi, zelo redki vrsti, in sicer pasasti kamenjak (*Sympetrum pedemontanum*) in temni slaniščar (*Selysiothemis nigra*), slednja sploh prvič v Sloveniji. V letu 2013 so na območju Škocjanskega zatoka popisali tudi 2 vrsti – modrega bleščavca (*Calopteryx virgo*) in malega rdečeokca (*Erythromma viridulum*) – ki sta bili v preteklosti že znani iz bližnje okolice, medtem ko je najdba ogrožene loške zverce (*Lestes virens vestalis*) prvi podatek za vrsto v Škocjanskem zatoku in na Obali nasploh.

Populacije ogroženih vrst, kot so zgodnji trsničar (*Brachytron pratense*), deviški pastir (*Anaciaeschna isoceles*), črni ploščec (*Libellula fulva*) in sredozemski kamenjak (*Sympetrum meridionale*), so na območju naravnega rezervata močne in stabilne, paleta življenjskih okolij in biotske razmere v Škocjanskem zatoku pa so jim očitno zelo po godu. Na območju rezervata se redno pojavljajo posamični osebki kritično ogrožene vrste rdeči voščenec (*Ceragrion tenellum*).

Ribe (Pisces)

Na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok je bilo ugotovljenih najmanj 16 vrst rib, od tega so 3 vrste skoraj izključno sladkovodne. Povsem mogoče pa je, da je število vrst še večje. Najbolj številčne so ribe iz treh družin, in sicer Gobiidae, Mugilidae in Atherinidae. Nekaterе vrste ugotovljenih rib so značilne za lagunska okolja, izlivne predele rek in soline. Taki vrsti sta npr. solinarka (*Aphanius fasciatus*) in lagunski glavaček (*Knipowitschia caucasica*). Druge vrste so tesno povezane s prisotnostjo morskih trav oziroma morskih travnikov, kot sta npr. kačje šilo (*Nerophis ophidion*) in travni glavač (*Zosterisessor ophiocephalus*). Pričakovane vrste za tako okolje so tudi razne vrste cipljev (druž. Mugilidae) in mali gavuni (*Atherina boyeri*), ki se tu pojavljajo v velikem številu.

Dvoživke (Amphibia) in plazilci (Reptilia)

Na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok je bilo v zadnjih petih letih ugotovljenih 5 vrst dvoživk in 8 vrst plazilcev. Najštevilčnejša vrsta med dvoživkami je debeloglavka (*Pelophylax ridibundus*), preseneča pa velikost populacije velikega pupka (*Triturus carnifex*), ki se v rezervatu pojavlja šele zadnja tri leta. Poleg velikega pupka je bila v rezervatu potrjena tudi prisotnost navadnega pupka (*Lissotriton vulgaris*).

Območje rezervata je zaradi urbanizacije okolice zelo pomembno tudi za ohranjanje zelene rege (*Hyla arborea*), ki se v največjem številu pojavlja na južnem in jugovzhodnem delu Bertoške bonifike, na zahodni in severni strani pa je vrsta manj številčna. Po letu 2010 je bil ugotovljen upad številčnosti zelene krastače (*Bufo viridis*), kar je posledica velikih sprememb po ureditvi sladkovodnega dela rezervata. Populacija zelene krastače je na območju rezervata zelo majhna, zato bo treba v prihodnje na robnih delih Bertoške bonifike urediti dodatne mlake brez rib ter jih vsakih nekaj let izprazniti in odstraniti rastlinje (Veenvliet in Kus Veenvliet, 2014).

Najpogostejša kuščarica v rezervatu je poljska primorska kuščarica (*Podarcis siculus campestris*), poleg nje je na območju rezervata prisotna še pegasta pozidna kuščarica (*Podarcis muralis maculiventris*), ki je pogosta tudi v urbanih predelih okolice rezervata. Med kačami sta najpogostejše zastopani kobranka (*Natrix tessellata*) in belouška (*Natrix natrix*), znano je tudi pojavljanje navadnega goža (*Zamenis longissimus*) in črnice (*Hierophis viridiflavus carbonaria*). Za oceno velikosti populacije črnice in navadnega goža bi bilo treba opraviti dodatne raziskave.

Na območju Jezerca je bila potrjena tudi prisotnost močvirske sklednice (*Emys orbicularis*), ki je vključena v Dodatek II Direktive o habitatih, na rdečem seznamu ogroženih živalskih vrst v Sloveniji pa ima status prizadete vrste (E). Na isti lokaliteti se v velikem številu pojavlja tudi tujerodna vrsta želve popisna sklednica (*Trachemis scripta*) z obema podvrstama rdečevratko (*Trachemis scripta elegans*) in rumenovratko (*Trachemis scripta scripta*) ter križanci obeh podvrst. Tujerodne želve imajo verjetno negativne vplive predvsem na domorodno močvirsko sklednico, ne pa tudi na druge živali ali rastline. Za izboljšanje ohranitvenega stanja močvirske sklednice je treba v prihodnje izloviti čim več tujerodnih želv (Veenvliet in Kus Veenvliet, 2014).

Sesalci (Mammalia)

Po oceni raziskave Pregled stanja favne nevretenčarjev in vretenčarjev Škocjanskega zatoka (Tome in sod., 2000) je na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok stalno živelo 9 vrst malih in 3 vrste velikih sesalcev. Iz Strokovnih osnov za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Netopirji (Chiroptera) (Kryštufek in sod., 2003) je razvidna prisotnost vsaj 7 vrst netopirjev, in sicer: obvodni netopir (*Myotis daubentonii*), dolgonogi netopir (*Myotis capaccinii*), belorobi netopir (*Pipistrellus kuhlii*), Savijev netopir (*Hypsugo savii*), mali netopir (*Pipistrellus pipistrellus*) in Nathusijev netopir (*Pipistrellus nathusii*). Seznam do takrat evidentiranih vrst netopirjev naravnega rezervata dopolnjuje še mračnik (*Nyctalus sp.*), ki so ga poleti 2012 člani DOPPS popisali s pomočjo ultrazvočnega detektorja.

Druge živalske skupine

V letih 2009 in 2011 je bil opravljen tudi pregled stanja bentoške makrofavne v lagunskem delu Naravnega rezervata Škocjanski zatok (Lipej in sod., 2009; Odorico in Ciriaco, 2011). Na podlagi analize vzorčenj je bilo ugotovljeno, da v brakičnem delu naravnega rezervata prevladujejo štiri večje taksonomske skupine, in sicer mehkužci (Mollusca) z 42,3 %, kolobarniki (Annelida) z 29,8 %, ličinke žuželk (Insecta) s 16,1 % in raki (Crustacea) z 11,7 % vseh nevretenčarjev. Če primerjamo med seboj nižje taksonomske kategorije, so najbolj zastopane školjke (Bivalvia) (36,9 % vseh izoliranih živali), sledijo mnogoščetinci (Polychaeta) z 21,3 %, ličinke dvokrilcev iz družine trzač (Diptera: Chironomidae) s 16,1 %, postranice (Amphipoda) z 11,4 %, maloščetinci (Oligochaeta) z 8,5 % in polži (Gastropoda) s 5,4 %. Raki enakonožci (Isopoda) in raki deseteronožci (Decapoda) so zastopani v zanemarljivem deležu, manjšem od 0,1 % vseh nevretenčarjev.

Na podlagi velikega števila značilnih lagunskih elementov, ki karakterizirajo biocenozo evrihalinih in evritermnih biocenoz, velja brakični del Škocjanskega zatoka za pravo lagunsko okolje ne glede na umetni izvor. V laguni se pojavljajo tudi značilni morski elementi, ki potrjujejo komunikacijo med zatokom in morjem.

2.1.6 Naravovarstveni pomen

Škocjanski zatok ima velik narodni in mednarodni naravovarstveni pomen, predvsem zaradi redkosti in ogroženosti tamkajšnjih habitatnih tipov in vrst, ki jih poseljujejo.

1. Državni naravovarstveni pomen

Škocjanski zatok je bil za naravno vrednoto državnega pomena (id. št. 1265 V), in sicer botanično, zoološko in ekosistemsko, določen v Pravilniku o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04 in nadaljnji).

Škocjanski zatok je bil kot ekološko pomembno območje – EPO (id. št. 77600) določen z Uredbo o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04 in nadaljnji).

➡ Karta 3: Naravna vrednota in ekološko pomembno območje Škocjanski zatok – meje

2. Mednarodni naravovarstveni pomen

Z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Uradni list RS, št. 49/04 in nadaljnji) je bil Škocjanski zatok opredeljen kot **posebno varstveno območje** (območje Natura 2000; SI 5000008) in **(potencialno) posebno ohranitveno območje** (SI 3000252*) – potencialno v delu, ki se nanaša na dodatno vključene obrobne predele, ki jih EU še ni potrdila. S tem je postal del evropskega omrežja Natura 2000, ki ga države članice EU oblikujejo skladno z Direktivo Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L št. 206 z dne 22. 7. 1992, str. 7) s spremembami in Direktive Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L št. 103 z dne 25. 4. 1979, str. 1) s spremembami.

Zadnje spremembe posebnih varstvenih in ohranitvenih območij je Vlada RS sprejela v okviru Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 33/13). V prilogi 2 te uredbe so navedeni trenutno veljavna območja Natura 2000, in sicer tako posebna območja varstva kot tudi (potencialna) posebna ohranitvena območja, ter vrste in habitatni tipi, za katere je bilo območje opredeljeno. V preglednicah 1 in 2 so navedeni vrste in habitatni tipi, za katere je bilo opredeljeno tako posebno varstveno območje (območje Natura 2000; SI 5000008) kot tudi posebno ohranitveno območje (SI 3000252) Škocjanski zatok.

➡ Karta 4: Območje Natura 2000 Škocjanski zatok – meje

Preglednica 1: Posebno varstveno območje Škocjanski zatok, SI 5000008 – vrste ptic, za katere je bilo območje opredeljeno

Koda vrste	Vrste ptic, za katere je posebno varstveno območje opredeljeno
A138	beločeli deževnik (<i>Charadrius alexandrinus</i>)
A021	bobnarica (<i>Botaurus stellaris</i>)+
A022	čapljica (<i>Ixobrychus minutus</i>)
A024	čopasta čaplja (<i>Ardeola ralloides</i>)+
A080	kačar (<i>Circaetus gallicus</i>)+
A026	mala bela čaplja (<i>Egretta garzetta</i>)+
A118	mokož (<i>Rallus aquaticus</i>)+
A193	navadna čigra (<i>Sterna hirundo</i>)+
A032	plevica (<i>Plegadis falcinellus</i>)+
A131	polojnik (<i>Himantopus himantopus</i>)+
A298	rakar (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)
A029	rjava čaplja (<i>Ardea purpurea</i>)+
A297	srpična trstnica (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)
A151	togotnik (<i>Philomachus pugnax</i>)+
A160	veliki škurh (<i>Numenius arquata</i>)+

Opomba: Z znakom + označene vrste so bile na seznam vrst, za katere je bilo posebno območje varstva opredeljeno, dodane leta 2013.

Preglednica 2: (Potencialno) posebno ohranitveno območje Škocjanski zatok, SI 3000252 – vrste in habitatni tipi, za katere je bilo območje opredeljeno

Koda vrste ali HT	Vrste in habitatni tipi, za katere je posebno ohranitveno območje opredeljeno
1014	ozki vrtenec (<i>Vertigo angustior</i>)
1152	solinarka (<i>Aphanius fasciatus</i>)
1140	muljasti in peščeni položji, kopni ob oseki
1150*	obalne lagune
1310	pionirski sestoji vrst rodu <i>Salicornia</i> in drugih enoletnic na mulju in pesku
1410	sredozemska slana travišča (<i>Juncetalia maritimi</i>)
1420	sredozemska slanoljubna grmičevja (<i>Sarcocornetea fruticosi</i>)

Opomba: Z znakom * so označeni prioritetni habitatni tipi.

2.1.7 Krajina

Naravni rezervat Škocjanski zatok je edini preostali dokaz otoške preteklosti mesta Koper (laguna) in nekdanjega izliva rek Rižane in Badaševce (sladkovodni del rezervata na Bertoški bonifiki) v danes popolnoma urbanizirani krajini. Predstavlja tudi v Sloveniji tako redek prehod kopnega v morje v obalnih mokriščih, kjer se oblikujejo zanimive ekološke, biološke in geografske oblike. V Škocjanskem zatoku tudi s krajinskega vidika izstopata dva dela, in sicer brakična laguna z gnezditvenimi otočki, slanimi in polslanimi močvirji in položji, na katerih se razraščajo različne vrste slanuš, in sladkovodno močvirje z močvirnimi travniki in odprtimi vodnimi površinami, obdano s trstičjem in toploljubnimi grmišči na Bertoški bonifiki. Zanimivo veduto na staro mestno jedro so popolnoma zakrile novejša zgradbe na območju med centrom Kopra in naravnim rezervatom, s krajinskega vidika pa ostajajo zanimivi tudi razgledi po kraškem zaledju. Projekt Krajinska in vodnogospodarska ureditev Naravnega rezervata Škocjanski zatok je bil ocenjen kot projekt visoke vrednosti v okviru razpisa Evropske konvencije o krajini za nagrado Sveta Evrope za krajino za leti 2012 in 2013.

2.1.8 Kulturna dediščina

Na območju naravnega rezervata ni kulturne dediščine. Na podlagi pogojev Ministrstva za kulturo k ureditvenemu načrtu za območje naravnega rezervata je treba na celotnem območju kulturne dediščine zagotoviti stalen arheološki nadzor med izvedbenimi deli, kar se nanaša tudi na gradnjo objektov v naravnem rezervatu. Na območju Bertoške bonifike so se pri urejanju sladkovodnega močvirja ohranjali vzorci kulturne krajine z ohranjanjem ortogonalnih jarkov. Na območju urejanja je bila namreč ob pripravi ureditvenega načrta evidentirana kulturna dediščina (Odlok o UN, 17. člen):

- Koper – mestno jedro (EŠD 235),
- ozkotirna železniška proga Trst–Poreč (številka predloga 08-00-ZRD-02-6),
- potencialno arheološko območje Bertoške bonifike (številka predloga 08-00-ZRD-02-12).

Skladno z Registrom nepremične kulturne dediščine (2008) je v neposredni bližini Naravnega rezervata Škocjanski zatok naslednja nepremična kulturna dediščina:

- Koper – mestno jedro,
- Bertoki – arheološko najdišče Sermin,
- Spodnje Škofije – trasa železnice Trst–Poreč od Škofij do Bertokov,
- Bertoki – potek beneške ceste,
- Bertoki – arheološko območje Arjol,
- Škocjan pri Kopru – arheološko območje Sv. Mihael,
- Škocjan pri Kopru – kmetijska šola.

2.1.9 Socioekonomske značilnosti

Čeprav območje rezervata ni poseljeno, pa je zaradi njegove lokacije v urbanem okolju povezanost med okoliškim prebivalstvom in rezervatom močna. Skupaj s krajinskima parkoma Sečoveljske soline in Strunjan, načrtovanim krajinskim parkom Dragonja ter območjem Kraškega roba pomeni velik prispevek k razvoju trajnostnega turizma na Obali. Visoki stroški obnove Škocjanskega zatoka slovensko in mednarodno javnost opominjajo na bolj premišljeno in odgovornejše ravnanje s prostorom, naravo in krajino.

▪ Razvojne priložnosti

Naravni rezervat Škocjanski zaton prinaša te prednosti in razvojne priložnosti, ki jih lahko hkrati opredelimo kot socialno-ekonomske značilnosti območja:

- dviguje bivalno raven mesta Koper, s tem da kot velika zelena površina v neposredni bližini urbanega središča prispeva k prijetnejšemu in bolj zdravemu bivalnemu okolju ter k zmanjševanju onesnaženosti tega dela obale (npr. tudi z izvajanjem okoljskih standardov in ukrepi za odpravo starih okoljskih bremen, ki pozitivno vplivajo tudi na izboljšanje okoljskih kazalnikov v okolici);

- prispeva k boljši kakovosti življenja, s tem da lokalnemu prebivalstvu omogoča možnost aktivnega oddiha, sprostitve in kakovostnega doživljanja narave ter izobraževalnih in raziskovalnih dejavnosti (enako tudi drugim obiskovalcem) ter tako prispeva k ohranjanju bolj zdravega prebivalstva;

- kot rezervat v urbanem okolju povečuje dodano vrednost mesta Koper s prostorskega vidika, saj vnaša v pretežno urbano okolico naravni element, dobrodošel tako z vidika pestrosti uporabe prostora kot tudi ohranjanja kulturnozgodovinskih prvin mesta Koper, saj je tako ohranjen zadnji dokaz otoške preteklosti Kopra in nekdanjega naravnega okolja ob izlivu rek Rižane in Badaševica, kar je svojevrstna dediščina in privlačnost tega prostora, ki bi ju s popolno pozidavo za vedno izgubili;

- omogoča razvoj specializiranega ornitološkega turizma oz. širše gledano naravoslovnega turizma, za kar je gradnja primerne infrastrukture nujen pogoj, koristi za turizem, ki iz tega izhajajo, pa so predvsem:

- a) povečanje turistične potrošnje: ob predpostavki, da je povprečna poraba na obiskovalca v lokalnem okolju 15 evrov in dodana vrednost v sektorju storitev 44,65 %, bodo ustvarjeni večji neto prihodki zunanjih lokalnih podjetij v sektorju storitev (sobodajalci, prevozniki, gostinstvo in druga turistična ponudba) v skupni višini 383.990 evrov letno, ki bo dosežena v petih letih po končanem projektu;

- b) podaljšanje turistične sezone na destinaciji (Obala), ki ima glavnino obiska turistov v poletni sezoni, se z gradnjo objektov v naravnem rezervatu podaljšuje tudi na druge letne čase, ko je za obiskovalce Škocjanski zaton privlačnejši zaradi večje prisotnosti živega sveta, predvsem ptic;

- koncept ureditve rezervata je osredotočen na enake možnosti in omogoča obisk tudi skupinam s posebnimi potrebami oz. različnimi funkcionalnimi ovirami (gibalno ovirani, slepi in slabovidni ter gluhi in gluhonemi);

- kot vstopna točka na Obalo ponuja možnost promocije drugih znamenitosti, hkrati pa je ena izmed privlačnejših točk v mreži zavarovanih območij Obale;

- prispeva k poplavni varnosti okoliških nižje ležečih predelov (predvsem celotnega območja Bertoške bonifike, Gospodarsko obrtne in razvojne cone Sermin ter območja kmetijskih površin ob Rižani na odseku od mehkega jezua do razcepa Sermin) in z razbremenjevanjem po levem razbremenilniku Rižane – Ari tudi k poplavni varnostni avtoceste na trasi Klanec–Sermin, s tem pa neposredno znižuje stroške, ki bi nastali ob poplavih; na podlagi ocen strokovnjakov je z usposobitvijo in funkcioniranjem akvatorija Škocjanskega zatoka neposredno ali posredno dosežena ustrezna poplavna varnost na območju, velikem pribl. 92,9 hektarja, ni pa strokovnih podlag za finančno vrednotenje teh koristi;

- poleg osredotočenosti na naravno dediščino, njeno ohranjanje in predstavljanje omogoča tudi ohranjanje in predstavitev pričevalnosti življenja v preteklosti slovenske Istre, pasem domačih živali (npr. podolsko govedo) ter naravnega rasti in kulturnih rastlin tega območja, kar skupaj sestavlja zanimiv preplet posebnosti širšega območja.

▪ **Ravnanje, dejavnosti, raba**

Skladno s 6. in 7. členom uredbe, ki določata varstveni režim na območju naravnega rezervata z izjemami, je raba prepovedana ali omejena. Pod pogojem, da potekajo v skladu z uredbo in tem načrtom upravljanja, so v naravnem rezervatu dovoljene te dejavnosti:

- okoljska vzgoja in izobraževanje po programu upravljalca skupaj s komercialno dejavnostjo v informacijskem centru (okrepčevalnica, trgovina, oddaja prostorov v najem),
- naravoslovni turizem in neorganizirana individualna rekreacija,
- raziskovalna dejavnost,
- avdio- in videosnemanje,
- dogodki v naravnem rezervatu,
- kmetijstvo za namene upravljanja habitatov in prikaz dobrih praks obiskovalcem.

▪ **Sprejeti načrti občine**

Z dolgoročnim planom občine Koper za obdobje 1986–2000 (Uradne objave, št. 25/86 in nadaljnje) je bilo predvideno zasipavanje celotnega Škocjanskega zatoka predvsem za potrebe širitve industrijske cone z namenom, da se ohranijo kmetijske površine vzhodno od Kopra. Čez zasuto območje naj bi potekali tudi trasi vzhodne in ankaranske vpadnice.

Zavarovanje Škocjanskega zatoka od leta 1993, predvsem pa po uveljavitvi ZNRŠZ leta 1998, je ustavilo izvajanje določb planov iz 1980. leta. Leta 2001 je med usklajevanjem ureditvenega načrta za območje Naravnega rezervata Škocjanski zatok občina sprejela Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega plana Mestne občine Koper, s katerim je v dolgoročni plan vnesla spremembe zaradi zavarovanja Škocjanskega zatoka. Odlok v členu 4.3.3 – zasnova namenske rabe prostora Naravni rezervat Škocjanski zatok skupaj z zemljišči na Bertoški bonifiki in na izlivu Badaševice, obe območji, ki sta bili tedaj še zunaj meja rezervata, umešča v območja vodnih površin. Območje, ki je bilo zavarovano z zakonom, je uvrščeno v člen 4.3.4 – območja varovanja naravne in kulturne dediščine ter preostalih vrednot prostora. Ker je bila z uredbo leta 2013 meja naravnega rezervata popravljena tako, da naravni rezervat vsebuje vse svoje funkcionalne dele, se nova meja rezervata precej sklada z vodnim zemljiščem, opredeljenem z odlokom, medtem ko bi bilo treba v del odloka, ki označuje območja varovanja naravne in kulturne dediščine, vnesti novo mejo Naravnega rezervata Škocjanski zatok.

2.1.10 Infrastruktura

V naravnem rezervatu Škocjanski zatok je bila leta 2007 vzpostavljena osnovna **infrastruktura za obisk**, glavna objekta pa je bila ob začetku izvajanja načrta upravljanja v gradnji. Osnovna infrastruktura za obisk je v začetku leta 2015 obsegala:

– Vstopne točke in poti: glavni vstop v rezervat je vstopna cestna navezava z bertoške vpadnice, ki znotraj rezervata še ni bila dokončno urejena. Okoli sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki je speljana približno 2 km dolga krožna učna pot, ki se na štirih mestih razširi v urejena opazovališča, za samostojno orientacijo slepih obiskovalcev pa je na začetku in koncu teh razširitev izvedeno tlakovanje čez pot in plato opazovališča do zastiralnih sten. Po robu rezervata (zunaj meja), vzporedno s hitro cesto Sermin–Koper, poteka kolesarska Pot zdravlja in prijateljstva – Parenzana ali Porečanka. Delno zgrajena je sprehajalna pot pod ankaransko vpadnico; ker pa je manjkala vsa druga infrastruktura za obisk na tem delu rezervata, se ob začetku izvajanja tega načrta še ni uporabljala.

– Ob krožni učni poti okoli sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki so bila leta 2007 urejena štiri opazovališča, od tega eno dvojno. Opremo sestavljajo zastiralne stene, ki preprečujejo vizualni stik med obiskovalci in živalmi ter tako preprečujejo, da bi obiskovalci motili živi svet, klopi za počitek obiskovalcev in brv na dvojnem opazovališču, kjer pot prečka jarek. Na nasipu med Bertoško bonifikico in laguno je postavljena začasna lesena pregrada z opazovalnimi linami za opazovanje življenja v laguni. Vsa ta

infrastruktura je bila zaradi vremenskih vplivov v letih 2013 in 2014 močno dotrajana in se v letu 2015 nadomesti z novimi enakovrednimi ureditvami iz bolj trajnih materialov.

– Na območju Bertoške bonifike je postavljena še začasna gradbena baraka, ki jo upravljavec uporablja kot terensko pisarno ter skladišče opreme in materiala, v njej pa potekajo tudi predstavitve naravnega rezervata obiskovalcem.

– Zunaj naravnega rezervata je do 30. septembra 2015 kot začasni informacijski center delovala začasna pisarna upravljavca na Staničevem trgu 16 v središču Kopra.

V gradnji pa so bili ob začetku izvajanja tega načrta objekti, določeni z Odlokom o ureditvenem načrtu za območje Naravnega rezervata Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 119/02). Arhitekturne rešitve so bile izbrane na javnem projektne natečaju, ki ga je DOPPS skupaj z Zbornico za arhitekturo in prostor uresničil leta 2005. V letih 2006 in 2007 je zmagovalna ekipa natečaja pripravila projektno dokumentacijo, na podlagi katere je bila leta 2007 vzpostavljena osnovna infrastruktura – opazovališča ob krožni učni poti. Gradnja glavnih objektov – centra za obiskovalce, osrednje opazovalnice, dodatnih opazovališč, objektov ob poti pod ankaransko vpadnico in hleva z oboro kot glavnega objekta pašne infrastrukture poteka od oktobra 2015, zaključek pa je predviden proti koncu leta 2015. S tem bo v naravnem rezervatu vzpostavljena vsa predvidena infrastruktura in v celoti uresničen ureditveni načrt območja.

Ker se vegetacija v sladkovodnem delu naravnega rezervata upravlja tudi s pašo, je v Škocjanskem zatoku vzpostavljena tudi **pašna infrastruktura**. Sestavljajo jo dva nadstreška za pašne živali in pašna ograja okoli celotnega osrednjega območja Bertoške bonifike izza nasipov krožne učne poti. S premičnimi čredinkami je omogočena tudi usmerjena paša na določenih predelih, vzpostavljeni pa so tudi prehodi za pašne živali čez jarke. Hlev z oboro je bil ob začetku izvajanja tega načrta v izvedbi.

Objekti za upravljanje vodnega režima so predstavljeni v poglavju 2.1.4.

2.1.11 Lastništvo

Naravni rezervat Škocjanski zatok meri 122,66 hektarja. Od tega je v lasti RS skupaj z zemljišči s statusom javnega dobra 117,12 hektarja oziroma 95,49 % površine naravnega rezervata, v lasti MOK 2 hektarja oziroma 1,63 %, družbena lastnina ostaja še 3,04 hektarja oziroma 2,48 % ter v lasti fizičnih in pravnih oseb zasebnega prava 0,49 hektarja oziroma 0,4 % površine naravnega rezervata. Podrobni prikaz lastnikov je v spodnji preglednici.

Preglednica 3: Lastniki zemljišč v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok na dan 28. 2. 2014 s prikazom površin v lasti

Lastnik	Površina (ha)	Površina (%)
Republika Slovenija	116,09	94,64 %
družbena lastnina	3,04	2,48 %
javno dobro	1,04	0,85 %
MO Koper	2,00	1,63 %
fizične osebe	0,07	0,06 %
NLB Propria, d. o. o.	0,04	0,03 %
Telekom Slovenije, d. d.	0,36	0,29 %
Škofija Koper	0,03	0,02 %
SKUPAJ	122,66	100 %

 Karta 5: Prikaz lastništva zemljišč v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok

Vsa grajena infrastruktura na območju rezervata je v lasti države. Upravljavec je s 1. 1. 2010 vso infrastrukturo, ki jo je zgradil pred tem, prenesel v last države, zabilančno pa jo še spremlja v svojih poslovnih knjigah. Nepremičnine na območju naravnega rezervata so vključene v e-evidenco osnovnih sredstev, za katero na ravni cele države skrbi Direktorat za javno računovodstvo pri MF (Mferac).

Oprema za upravljanje naravnega rezervata (z nekaj izjemami iz naslova neposrednih nabav opreme za upravljanje NRŠZ, ki jo je nabavilo pristojno ministrstvo) in osnovna čreda sta v lasti upravljavca.

2.2 OPIS IN OCENA STANJA NARAVNIH VREDNOT, BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI IN NARAVNEGA REZERVATA

2.2.1 Stanje naravnih vrednot

Preglednica 4: Stanje naravne vrednote Škocjanski zatok

Ime, ident. številka	Zvrst	Stanje in ogroženost
Škocjanski zatok, 1265 V	zoološka, ekosistemska in botanična	stanje: dobro, ni ogrožena (ZRSVN, 2010)

Dobro stanje naravne vrednote Škocjanski zatok je zaradi njene umeščenosti v urbano okolje precej odvisno od navezave in ohranjanja dobrega stanja naravnih vrednot, ki so v okolici. Predvsem je treba omeniti te naravne vrednote:

- Rižana, 4836 V: dotok sladke vode za napajanje brakičnega in sladkovodnega dela naravnega rezervata ter zagotavljanje ustreznih vodostajev sladkovodnega dela rezervata, ki so potrebni za ohranjanje ugodnih pogojev za varovane habitate in vrste;
- Ankaran – obrežno močvirje pri Sv. Nikolaju, 3671: vir za širjenje semen za vrste, kot so obmorsko ločje (*Juncus maritimus*), obmorski lan (*Linum maritimum*) in klasasta tavžentroža (*Centaureum spicatum*), plitvine zaliva Polje kot prehranjevalni habitat za številne vrste močvirskih in vodnih ptic med selitvijo in prezimovanjem;
- Bonifika, 4813 V: prehranjevališča in varna prenočišča za gosi (Anserini), gnezdišče brškinke (*Cisticola juncidis*), srpične trstnice (*Acrocephalus scirpaceus*) in rakarja (*Acrocephalus arundinaceus*); državni prostorski načrt za celovito prostorsko ureditev pristanišča za mednarodni promet v Kopru predvideva spremembo oziroma uničenje bistvenega dela prvotnega območja NV Bonifika, kar bo negativno vplivalo na življenjske razmere za živali znotraj NV Bonifika in na stanje obrežnega pasu NV Rižana.

2.2.2 Stanje biotske raznovrstnosti: habitatnih tipov, rastlinskih in živalskih vrst

Preglednica 5: Stanje biotske raznovrstnosti v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok – vrste ptic, za katere je bilo opredeljeno posebno območje varstva (Uredba ..., 2013)

Vrsta	Populacija 2003, 2004	Populacija 2013	Stanje ohranjenosti
mala bela čaplja	40–180 os. (S)	100–200 os. (S)*	ugodno
veliki škurh	20–50 os. (Z)	12–20 os. (Z)*	ugodno
veliki škurh	40–120 os. (S)	40–80 os. (S)*	ugodno
čapljica	1 p. (G)	14–17 p. (G)	ugodno
mokož	5 p. (G)	8–11 p. (G)	ugodno
navadna čigra	0	30–32 p. (G)	ugodno

polojnik	0	18-20 p. (G)	ugodno
rakar	7–10 p. (G)	40–55 p. (G)	ugodno
srpična trstnica	10–15 p. (G)	25–40 p. (G)	ugodno
beločeli deževnik	1 (G)	0	neugodno
bobnarica	0	1–3 os. (Z)	ugodno
čopasta čaplja	3–5 os. (S)	5–10 os. (S)	ugodno
kačar	0	0–1 p.*	-
plevica	1–4 os. (S)	10–15 os. (S)*	ugodno
rjava čaplja	1–5 os. (S)	10–15 os. (S)*	ugodno
togotnik	100–250 os. (S)	200–300 os. (S)*	ugodno

Legenda statusov: G – gnezditel, S – selitev, Z – prezimovanje.

* Ocena na podlagi stanja v obdobju 2011–2013.

Preglednica 6: Stanje biotske raznovrstnosti v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok – vrste in habitatni tipi, za katere je posebno ohranitveno območje opredeljeno (Uredba ..., 2013)

Habitatni tip (HT)*	Stanje ohranjenosti
1140 Muljasti in peščeni položji, kopni ob oseki	Ugodno: Stanje je stabilno, spreminja se iz leta v leto, vendar se površine ne zmanjšujejo zaradi erozije ali poplavljenosti, temveč le na račun HT 1310.
1150 Obalne lagune	Ugodno: Glede na prejšnja leta se stanje lagune izboljšuje, saj je kritično le ob največji vročini, ko eutrofizacija pripelje do čezmerne razrasti alge <i>Enteromorpha intestinalis</i> .
1310 Pionirski sestoji vrst rodu <i>Salicornia</i> in drugih enoletnic na mulju in pesku	Ugodno: Ta habitatni tip se spreminja iz leta v leto, seli se z višje ležečih otočkov in nasipov, kjer je bil prisoten prva leta po habitatnem urejanju, na nižje ležeče predele. Delno s tem zamenjuje HT 1140, hkrati pa pušča prostor na višje ležečih predelih za HT 1420.
1410 Sredozemska slana travišča (<i>Juncetalia maritimi</i>)	Neugodno: Ta habitatni tip je bil vedno šibko zastopan in njegova zastopanost se ni spremenila. Na predelu "trikotnika", ki pridobiva sladkovodno naravo, ga ne moremo več pričakovati. Treba bi ga bilo spodbuditi z nekaj inicialnimi šopi ločkovja v sami laguni.
1420 Sredozemska slanljubna grmičevja (<i>Sarcocornetea fruticosi</i>)	Zelo ugodno: Ta habitatni tip v Škocjanskem zatoku napreduje. Njegovo stanje se izboljšuje, površine, ki sicer niso velike, pa se večajo.
1152 Solinarke (<i>Aphanius fasciatus</i>)	Ugodno: Ohranjanje solinarke je v tesni povezavi z ohranjanjem primernih mikrohabitatnih tipov v zatoku (slepi kanali, manjši kanali, plitvejši deli osrednje lagune, različna stagnantna okolja)
1014 Ozki vrtenec (<i>Vertigo angustior</i>)	Ugodno: Dosedanja vzorčenja kažejo na močno populacijo, za ohranjanje katere je ključno ohranjanje mokrotnih travnikov z mahovi, ki se vzdržujejo s košnjo in pašo.

* Klasifikacija habitatnih tipov na podlagi Priloge 1 Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 33/13).

V letu 2014 je bila na območju naravnega rezervata odkrita tudi vrsta morsko metličje (*Spartina maritima*). Gre za novo nahajališče v Sloveniji, ki pa še ni bilo ovrednoteno, zato botaniki še niso potrdili, ali gre za HT 1320 – sestoji metličja.

➡ Karta 6: Habitatni tipi, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju

Preglednica 7: Stanje biotske raznovrstnosti v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok – sladkovodni habitatni tipi na podlagi klasifikacije Habitatni tipi Slovenije (ARSO, 2004)

Habitatni tip	Stanje ohranjenosti
Sladkovodna stalno ali pretežno poplavljen trstišča (53.1111)	Ugodno: Sestoji trsta so se razvili v prava trstišča z značilnimi spremljevalnimi vrstami. Pravih groženj ni.
Podvodne preproge parožnic (22.44)	Ugodno: Sestoji te vrste so se razširili skoraj po vseh stoječih sladkih vodah. Edina grožnja je potencialni vnos hranil v te vode.
Združbe manjših dristavcev in drugih vrst (22.422)	Ugodno: Nitasti dristavci so se razširili na večji del rezervata. Ni groženj oz. le potencialni vnos hranil.
Močvirja z ločki (53.5)	Ugodno: Sestoji z ločki so razpršeni po rezervatu in niso ogroženi, saj jim paša in nihanje gladine ustrezata.
Jezersko bičkovje (53.12)	Ugodno: Jezerski biček je razširjen na precejšnjem delu sladkovodnega dela rezervata. Potencialna grožnja je le nižanje vodne gladine, saj dobro prenaša obžiranje in nihanje vodne gladine.
Sestoji z močvirsko sito (53.14A)	Ugodno: Na mestih z večjim nihanje vode so se izoblikovali sestoji z močvirsko sito. Neugodno bi vplival spremenjen vodni režim.
Združbe velikih podvodnih dristavcev (22.421)	Ugodno: Združbe so prisotne po celotnem sladkovodnem delu rezervata na manjših površinah v globljih, bolj odprtih vodah. Niso ogrožene, ogrozilo bi jih le znižanje vodostaja.
Podlesno šašje (53.2192)	Ugodno: Sestoji podlesnega šaša so se izoblikovali na ruderalnih površinah. Ta šaš razmeroma dobro prenaša teptanje in obžiranje živine, vendar zaradi paše ne uspevajo druge občutljivejše vrste, značilne za ta habitatni tip.
Združba pokončnega ježka	Neugodno: Ti sestoji nikoli niso bili razširjeni na večji površinah, vendar se stanje poslabšuje zaradi nutrij, ki se hranijo z ježkom.
Širokolistno rogozovje (53.131)	Neugodno: Širokolistni rogoz je skoraj izginil iz rezervata, razen na nekaj mestih. Te sestojke, ki so na začetku renaturacije pokrivali velike površine, so postopno uničile nutrije z obžiranjem in izkopavanjem podzemnih prezimnih delov te rastline.
Ozkolistno rogozovje (53.132)	Neugodno: Ti sestoji so šli po isti poti kot širokolistno rogozovje.

➡ Karta 7: Habitatni tipi sladkovodnega dela naravnega rezervata

Stanje drugih raziskanih živalskih skupin Škocjanskega zatoka je, kadar so podatki o tem na razpolago, predstavljeno v poglavju 2.1.5.

2.2.3 Stanje upravljanja naravnega rezervata

Upravljanje rezervata je po končani sanaciji in obnovi Naravnega rezervata Škocjanski zatok potrebno zaradi spodaj navedenih razlogov.

1. Zaradi obsežnih degradacijskih procesov v preteklosti je Škocjanski zatok obnovljen kot polnaraven sistem, ki za svoj nadaljnji obstoj potrebuje stalno vzdrževanje.
2. Zaradi omejenosti območja na razmeroma majhno površino v neposredni bližini urbanega središča brez vplivnega pasu s prilagojenim varstvenim režimom je upravljanje skupaj s stalnim nadzorom nujno z vidika ohranjanja ogroženih živalskih in rastlinskih vrst kot tudi biotske raznovrstnosti.
3. Upravljanje obiska je nujno za doseganje tistih ciljev rezervata, ki se nanašajo na spoznavanje in doživljanje narave ter izobraževanje.

Upravljanje naravnega rezervata lahko razdelimo na glavne sklope, ki zajemajo upravljanje habitatov, infrastrukture, obiska, naravovarstveni nadzor ter monitoring in raziskave.

Upravljanje habitatov zajema:

– Upravljanje vodnega režima se ločeno po hidroloških enotah izvaja po vsem rezervatu. Gre za redno, skoraj vsakodnevno nalogo naravovarstvenih nadzornikov, ki na podlagi rednega nadzora in monitoringa z upravljanjem objektov za urejanje vodnega režima (zapornic, sifonov) nivoje vode prilagajajo potrebam varovanih habitatov in vrst. V primerjavi z bonifiko se vodni režim lagune upravlja le v obdobju gnezditve ptic, okvirno od aprila do julija, v preostalih mesecih pa je zapornica na morskem kanalu odprta in laguna deluje v skladu z naravnim plimovanjem.

– Omejevanje in odstranjevanje tujerodnih vrst rastlin temelji na njihovi identifikaciji, ki jo opravi izkušen botanik v okviru rednih habitatnih kartiranj in vzporednih popisov tujerodnih vrst, hkrati pa upravljavca tudi usmerja v pravičen in trajen način odstranjevanja posameznih vrst (npr. amorfe, laške repe, robinije, verlotovega pelina itd.). Identificirane so bile tudi tujerodne vrste sladkovodnih rib in plazilcev zaradi neposrednega vnosa v Rižano in Škocjanski zatok, katerih omejevanje je predmet tega načrta upravljanja.

– Dosajanje avtohtonih vrst rastlin obsega predvsem dosajanje avtohtonih vrst grmovja in drevja na obrobju naravnega rezervata in po zastiralnih nasipih, katerega funkcija je ustvarjanje mejic in grmišč kot življenjskih okolij, preprečevanje motenj (zastor) in tudi preprečevanje razraščanja invazivnih tujerodnih vrst. Dosajajo se tudi travniške vrste zaradi vzpostavitve vlažnih in močvirnih travnikov ter razvoja sestojev nekaterih halofitnih vrst, npr. obmorskega lanu, na območju brakične lagune.

– Upravljanje vegetacije z usmerjeno pašo in pozno košnjo enkrat letno na Bertoški bonifiki. Paša v rezervatu poteka od novembra 2008, ko sta bili v rezervat naseljeni prvi dve kamarški kobilici, osnovna čreda pa je konec leta 2013 obsegala 6,6 GVŽ (3 kamarške konje in 4 podolska goveda, od katerih en vol ni v lasti upravljavca). Redna košnja in mulčenje potekata enkrat letno po koncu gnezditve (avgust in september).

Upravljanje infrastrukture zajema vse naloge, povezane z vzpostavitvijo, vzdrževanjem, nadgradnjo in obnovo infrastrukture. Kot izhaja iz točke 2.1.10 so v naravnem rezervatu vzpostavljeni osnovna infrastruktura za obisk, pašna infrastruktura in objekti za upravljanje oziroma urejanje vodnega režima, glavnina objektov pa je bila ob začetku izvajanja tega načrta v gradnji. Obstoječo infrastrukturo je upravljavec vzpostavil samostojno ali v sodelovanju s pristojnim ministrstvom in jo redno vzdržuje ter v primeru pašne infrastrukture tudi nadgrajuje glede na sprotne potrebe.

Upravljanje obiska je celotni sklop načrtovalskih, izvedbenih in evalvacijskih aktivnosti, namenjenih vzpostavitvi in ureditvi primerne opreme ter pripravi in izvedbi vsebinskih programov za obiskovalce, ter za vse druge aktivnosti, ki jih upravljavec izvaja za doseganje enega od namenov naravnega rezervata – spoznavanja in doživljanja narave. S tem se uresničuje razvojna usmeritev območja, to je spodbujanje in razvijanje dejavnosti, ki omogočajo najširši javnosti spoznavanje naravne vrednote in biotske raznovrstnosti ter doživljanje narave na način, ki naravo postavlja v središče pozornosti in privzgaja spoštljiv odnos do nje. Pripravljajo se didaktični pripomočki, izobraževalni in drugi programi za povečevanje znanja o naravi in za ozaveščanje o pomenu njenega ohranjanja. Program za obiskovalce Škocjanskega zatoka je razdeljen na programe za šolske in druge izobraževalne skupine. Programi za šole vključujejo vodenje, strokovno vodenje, naravoslovne dneve in vodene ogleda za predšolske otroke s starši, za odrasle pa vodenje in strokovno vodenje za skupine ter individualno vodenje za posamezne obiskovalce ali manjše skupine, ki želijo sebi prilagojen program.

Enoletni monitoring obiskovalcev v letih 2012 in 2013 je upravljavec izvedel zaradi čim natančnejše ugotovitve obremenjenosti Škocjanskega zatoka z obiskovalci in zaradi zbiranja podatkov o obisku različnih skupin obiskovalcev. Ugotovitve kažejo, da v strukturi prešteti obiskovalcev močno prevladujejo sprehajalci s kar 57,5 % ali 1638 osebami. Sledijo športniki (tekači in tisti, ki vadijo hitro ali nordijsko hojo) s kar 36,8 % ali 1049 preštetimi obiskovalci, v veliki manjšini pa so opazovalci narave s 5,5 % ali 156 osebami. Pri monitoringu je bilo v 224 urah skupno prešteti 2851 obiskovalcev, kar je povprečno 12,7 obiskovalca na uro. Ker je v zadnjih letih prihajalo do velikih zgostitev obiska ob določenih urah, je bila

takrat ugotovljena velika obremenjenost z obiskovalci, kar je negativno vplivalo predvsem na habitate ob učni poti in kakovost doživljanja obiskovalcev. Za preprečitev točkovne obremenjenosti je treba vzpostaviti infrastrukturo za obisk in zagotoviti, da bo obisk potekal skladno s pogoji obiskovanja, opredeljenimi v tem načrtu.

Anketa med obiskovalci naravnega rezervata je bila izvedena spomladi 2014. Njen namen je bil pridobiti podatke o trenutnih obiskovalcih naravnega rezervata, načinih obiskovanja, motivih zanj in podobno. Anketa je pokazala, da so sedanji obiskovalci zatoka večinoma višje izobraženi od povprečja in da prihajajo iz lokalnega okolja (iz Kopra z okolico in drugih krajev Obale več kot 75 %). Med razlogi za obisk Škocjanskega zatoka so prevladovali rekreacija 54,6 %, lepa narava 49,5 %, mir 42,7 % ter opazovanje ptic in narave 41,7 % obiskovalcev. Med razlogi za tek v Škocjanskem zatoku so prevladovali ti odgovori: lepa narava 51 %, mir 51 %, sprehajalna pot 49 % in prijetno okolje 27,5 % obiskovalcev. 59 % vprašanih se je strinjalo, da je v prihodnje smiselna uvedba vstopnine v naravni rezervat. Na vprašanje, kaj jim je v rezervatu še posebej všeč, je 91,7 % obiskovalcev navedlo naravo z živalskimi in rastlinskimi vrstami, 29,6 % mir ter 26,4 % urejenost območja in infrastrukture, med pomanjkljivostmi pa je bila navedena infrastruktura pri 68,5 % vprašanih ter drugi obiskovalci v 25 % odgovorov. 31 % obiskovalcev ne moti prav nič.

Naravovarstveni nadzor je med pomembnejšimi dejavnostmi upravljavca in ga ta izvaja na podlagi javnega pooblastila. Nadzorna služba je bila organizirana takoj ob prevzemu upravljanja, leta 2002 pa je bil v okviru projekta LIFE zaposlen prvi nadzornik. Služba je leta 2015 štela enega naravovarstvenega nadzornika s pooblastilom po ZON in Zakonu o prekrških (ZP-1; Uradni list RS, št. 7/03 in nadaljnji), dva prostovoljna nadzornika s pooblastilom po ZON in eno osebo, ki pomaga pri izvedbi nalog nadzorne službe, vendar je še brez pooblastila. V naslednjih letih bodo polna pooblastila pridobili tudi drugi nadzorniki z ustrezno izobrazbo, po potrebi pa tudi vodniki in drugo osebje upravljavca. Naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki poleg neposrednega nadzora v naravi po ZON opravljajo tudi druge oblike nadzora in druga dela.

Monitoring in raziskave so se v Škocjanskem zatoku začeli že takoj po trajnem zavarovanju območja. Cilj prvih raziskav je bil pridobiti podatke o ničelnem stanju biotskih in abiotskih parametrov pred obnovo (sanacijo in renaturacijo) območja, pa tudi podatke za načrtovanje obnove. Raziskave po obnovi so bile izvedene kot kazalnik uspešnosti obnove, kot na primer redni monitoring ptic, kartiranje habitatnih tipov ter monitoring kakovosti vode, in hkrati zagotavljajo podatke, ki omogočajo odzivnost upravljavca ob morebitnih neželenih vplivih na varovane habitate in vrste v naravnem rezervatu. Upravlavec ima tudi pooblastilo za upravljanje podatkovnih zbirk, ki se nanašajo na naravni rezervat. Podatki o opazovanih pticah od leta 2001 so vneseni v interno zbirko, ki deluje v programskem okolju Wildlife Recorder, podatki o gnezdkah (kartirni in posebni popisi ter akustični popisi čapljice in mokoža) pa so vneseni v program ArcGis in digitalizirani za obdobje od leta 2000. Del podatkov o izbranih vrstah je objavljen na spletnem portalu projekta Adriawet, v prihodnje pa bodo podatki o pticah na voljo tudi na spletnem portalu DOPPS.

Preglednica 8: Pregled raziskav in monitoringa biotskih in abiotskih parametrov v letih 2000–2013

Biotski parametri/leto	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13
monitoring stanja favne (ne)vretenčarjev	x						x		x	x		x		
monitoring ptic	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ihtiološke raziskave		x	x						x	x		x		
raziskava potencial. sposobnosti naravne repopulacije			x											
kartiranje habitatnih tipov								x	x	x	x	x	x	x
raziskave metuljev										x	x			
raziskave kačjih pastirjev											x			x
raziskave ozkega vrtenca											x			

raziskave herpetofavne	x	x	x
raziskave hroščev	x	x	x

Abiotski parametri/leto	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13
monitoring kakovosti vode	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
monitoring kakovosti sedimenta	x													
monitoring kakovosti vode v Badaševici	x	x	x	x										
monitoring hidroloških parametrov	x	x		x	x	x			x	x	x	x	x	x
hidrogeološke raziskave		x	x											
analiza svetl. onesnaženja											x			
študija hrup.obremenjenosti											x			
študija o stanju okolja Jezerca												x		

2.2.4 Dejavniki, ki vplivajo na stanje – analiza ogrožanja in pritiskov

Škocjanski zatok je se nahaja sredi urbanega okolja. Dejavnosti v okoliških urbanih conah, pa najsi gre za industrijske, obrtne, poslovne in trgovske, vplivajo na naravni rezervat z onesnaževanjem voda, ki pritekajo v zatok, s svetlobnim onesnaževanjem in hrupom, ki nastaja. Nezanemarljivi so tudi vplivi med gradnjo tovrstnih con ob meji z naravnim rezervatom. Sledi onesnaževanje voda zaradi neurejene kanalizacije v naseljih na Škocjanskem hribu. Svetlobno onesnaženje in hrup sta poleg gradnje in vzdrževanja v cestnem pasu ter uporabe herbicidov za zatiranje vegetacije ob železniški progi glavni konkretni grožnji zaradi neposredne bližine prometne infrastrukture. Primerna količina vode je vir ogrožanja predvsem na dotoku po levem razbremenilniku Rižane – Ari, medtem ko kakovost vode v Badaševici še ni ustrezna za uporabo tega pritoka za napajanje naravnega rezervata, na dotoku skozi morski kanal pa so opredeljene potencialne grožnje, kot so možnost razlitja nafte ali naftnih derivatov, balastnih vod z ladij in gradnja prometnih premostitev čez morski kanal. Z vidika vnosa in širjenja tujerodnih vrst rib je vir ogrožanja levi razbremenilnik Rižane, od koder v naravni rezervat prehajajo tja vložene vrste, iz okolice pa se širijo tudi tujerodne rastlinske vrste. Odprtost območja in urbana okolica sta tudi vir naseljevanja in dostopnosti za domače oziroma hišne živali (mačke, pse, tujerodne želve). Izpostaviti je treba še škodljive oblike obiskovanja (vzpenjanje na nasipe, nočno obiskovanje, premnožičen tek, agresivno vedenje ipd.), ki bodo uspešno urejene po zgraditvi objektov in z nadzorovanim dostopom obiskovalcev ob upoštevanju pogojev obiskovanja.

Preglednica 9: Viri ogrožanja naravnega rezervata s konkretnimi pritiski in grožnjami

VIRI OGROŽANJA/ VPLIVNE DEJAVNOSTI	KONKRETNI PRITISKI IN GROŽNJE
Dejavnosti v okoliških urbanih conah (industrijsko-obrtne, poslovne cone, karting, Luka Koper)	1. Onesnaževanje voda, ki pritekajo v rezervat: V neposredni okolici naravnega rezervata so še vedno izpusti, iz katerih vsaj občasno pritekajo onesnažene vode, npr. iz sistema meteornih voda z območja med Škocjanskim zatokom, Luko Koper in mestom ter iz Vinakoper. Ob severni meji območja je staro odlagališče organskih odpadkov iz Luke Koper, obdano z glinenimi nasipi, ki ne prepuščajo odtekanja onesnaženih voda iz kasete v okolico. Seveda pa ob posegih v kaseto do vplivov vedno pride, zadnjič so nastali pri gradnji tako bertoške kot tudi južne ankaranske vpadnice. Tudi vzdolž bertoške vpadnice se gradijo obrtne in podobne cone, ki imajo sicer za prečiščevanje meteornih voda vgrajene ali načrtovane najučinkovitejše rešitve, kot so npr. koalescenčni filtri. Na ta način pa ni opremljen izpust podjetja Instalacije

d.o.o., ki neposredno onesnažuje Aro.

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

2. Svetlobno onesnaženje je pereč problem vse slovenske obale, pri čemer je mesto Koper s pristaniščem in neposredno okolico še posebej izpostavljeno. V Luki Koper se je po sanaciji razsvetljave stanje sicer izboljšalo, vendar med raztovarjanjem in ob drugih delih v pristanišču še vedno prednjači kot vir svetlobnega onesnaženja Škocjanskega zatoka. Dodatno stanje poslabšujejo osvetljeni reklamni napisi v bližnjih trgovskih centrih, tovarna železniška postaja itd.

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

3. Obremenjenost s hrupom je v urbani okolici velika, ker pa je najbolj stalen vir hrupa cestni promet, na hrup, ki nastaja zaradi dejavnosti v okoliških urbanih conah, ne opozarjamo posebej. Potencialni vir presežnega hrupa pa bi bila v primeru obratovanja steza za karting, ki je bila zgrajena v letu 2009, takrat še brez ustrezne presoje in dovoljenj.

➡ Glej usmeritve v poglavju 5.3.

4. Vplivi med gradnjo novih objektov in con so se do zdaj izrazili predvsem v raznašanju gradbenega materiala in odpadkov ob močnejših vetrovih.

➡ Glej usmeritve v poglavju 5.3.

5. Neprijeten vonj ima poleg kompostarne v Luki Koper svoj izvor v t. i. »ekološkem nasipu«, ki je bil oblikovan iz izkopanih odpadkov z odlagališča organskih odpadkov med gradnjo južne ankaranske vpadnice.

➡ Glej usmeritve v poglavju 5.3.

Neurejena
kanalizacija v
zaledju
(Škocjanski hrib)

1. Onesnaževanje vode je tudi posledica izcejanja vode, onesnažene s fekalno kanalizacijo s Škocjanskega hriba skozi prepuste pod hitro cesto, predvsem v Jezerce, pa tudi v Aro in laguno.

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

Prometna
infrastruktura

1. Svetlobno onesnaženje iz naslova okoliške prometne infrastrukture.

➡ Glej usmeritve v poglavju 5.3.

2. Obremenjenost s hrupom, ki ima vir v obratovanju obstoječe prometne infrastrukture, vnaša izrazito motnjo v mirno okolje naravnega rezervata. Na obrobni delih območja na meji s prometnicami ta motnja negativno vpliva na gnezdilke, kot so čapljica, mokož, rakar in srpična trstnica, potencialne gnezdilke, npr. rjavo in čopasto čapljo, kot tudi na prezimujoče in seleče se vrste, kot so bobnarica, mala bela čaplja, plevica in veliki škurh. Po zakonskih določbah sicer aktivna zaščita pred hrupom ni predvidena, bo pa potrebna, saj so ob njej umeščeni tudi glavni objekti v rezervatu, na primer center za obiskovalce, in hkrati predviden tudi velik del programa za obiskovalce. Po sedanjih napovedih bo bertoška vpadnica še nekaj let glavna vpadnica za tovarni promet v Luko Koper in iz nje, zato je pričakovati, da se bo promet po njej še povečal in s tem tudi obremenjenost s hrupom.

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

3. Gradnja in vzdrževanje na obrobju naravnega rezervata – cestni pas.

➡ Glej usmeritve v poglavjih 5.2 in 5.3.

4. Uporaba herbicidov za odstranjevanje vegetacije ob železniški progi Ljubljana–Koper je lahko ob izboru neprimernega herbicida ali predoziranju katerega koli herbicida zelo škodljiva za varovane habitate in vpliva tudi na kakovost vode ob progi.

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

Dotok (količina in

1. Količina vode, ki v rezervat priteka po levem razbremenilniku Rižane – Ari,

kakovost) in pretoki vode po levem razbremenilniku Rižane – Ari	še vedno ni dorečena, saj ARSO še ni izdelal poslovnika o pretokih vode po razbremenilniku. Poslovník mora poleg tehničnih podatkov vsebovati tudi načine obveščanja upravljavca NRŠZ s strani izvajalca javne službe urejanja voda. ➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3. 2. S pretoki vode po Ari sta povezana tudi dva objekta za urejanje vodnega režima v naravnem rezervatu, in sicer nasip vzdolž desnega brega Are in prag na Ari. Oba objekta sta potrebna sanacije. ➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.
Dotok (količina) in kakovost vode v Badaševici	1. Kakovost vode v Badaševici po razpoložljivih podatkih še vedno ni zadostna, da bi ta v bližnji prihodnosti pritekala v NRŠZ. ➡ Glej usmeritve v poglavju 5.3.
Dotok (količina) in kakovost morske vode	1. Obstaja potencialna nevarnost onesnaženja z nafto in njenimi derivati ali drugimi nevarnimi snovmi v Luki Koper. Za preprečitev morebitnih vplivov je bila v letu 2013 v morskem kanalu nameščena baraža, ki deluje kot pivnik. Pristojne službe upravljavca NRŠZ ne obveščajo o nastanku onesnaženj, ki bi lahko vplivala na akvatorij Škocjanskega zatoka. ➡ Glej usmeritve v poglavju 5.3. 2. Izpuščanje balastnih voda z ladij v morje še ni ustrezno zakonsko urejeno, zato obstaja nevarnost širjenja tujerodnih in škodljivih (patogenih) organizmov z izpusti balastnih voda v Luki Koper. Dodatno grožnjo pomeni tudi obrast na ladjah. ➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3. 3. Potencialna gradnja premostitev čez morski kanal v Luki Koper prinaša nevarnost možnih vplivov na organizme, ki živijo v morskem kanalu ali se selijo skozenj. ➡ Glej usmeritve v poglavju 5.3. 4. Zapornični sistem na morskem kanalu je bistven za uravnavanje nivojev vode, kar je ključnega pomena za uspešno gnezditve ptic v laguni. ➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.
Vnos in širjenje tujerodnih vrst	1. Vir tujerodnih vrst rib je predvsem levi razbremenilnik Rižane – Ara, kamor so ribiči vložili vrste, kot sta npr. sončni ostriž (<i>Lepomis gibbosus</i>) in srebrni koreselj (<i>Carassius gibelio</i>). Tujerodne vrste rib so tudi v jarku 11b, skozi katerega se sladkovodni del rezervata prazni, in prehajajo na območje skozi izpust tudi med praznjenjem. V okviru upravljaljskih nalog je zato treba preprečiti vsakoletno selitev rib na območje vodnih površin na bonifiki v obdobjih, ko se bonifika polni z vodo iz Are. V naravnem rezervatu je že od obdobja pred zavarovanjem prisotna tudi tujerodna vrsta ribe vzhodnoameriška gambuzija (<i>Gambusia holbrooki</i>), katere omejevanja ni načrtovano. Vse tujerodne vrste rib zaradi plenjenja negativno vplivajo na vse razvojne stadije (jajca, ličinke) varovanih vrst dvoživk. ➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3. 2. Med tujerodnimi vrstami rastlin so v naravnem rezervatu najpogostejše robinija (<i>Robinia pseudoacacia</i>), amorfa (<i>Amorfa fruticosa</i>), laška repa (<i>Helianthus tuberosus</i>), japonsko kosteničevje (<i>Lonicera japonica</i>) in verlotov pelin (<i>Artemisia verlotiorum</i>). Do zdaj je upravljavec širjenje teh vrst uspešno preprečeval z upravljaljskimi aktivnostmi. Tujerodne rastline so tudi v okolici rezervata, v Luki Koper je med območji z največ tujerodnimi vrstami ravno kanal, ki zatok povezuje z morjem, kar pomeni neposredno nevarnost za širjenje teh vrst v naravni rezervat. ➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

3. V naravnem rezervatu je prisotna tudi tujerodna vrsta sesalca nutrija (*Myocastor coypus*), ki zaradi obžiranja negativno vpliva predvsem na nekatere sladkovodne habitatne tipe (glej poglavje 2.2.2).

➡ Glej naloge v poglavjih 3.4 in 5.3.

Naseljevanje in dostopnost za domače oziroma hišne živali ter domorodne vrste plenilcev

1. Močvirje južno od izliva Badaševce (pri upravni stavbi Telekom, d. d.) je bilo z uredbo vključeno v Naravni rezervat Škocjanski zatok. Že več let je tik ob tem območju neuradno zatočišče za mačke, ki zaradi plenjenja pomenijo neposredno grožnjo za ptice, ki tam gnezdijo ali se zadržujejo (npr. prenočevanje kmečkih lastovk), ter s tem vnašajo hudo motnjo, ki za naravni rezervat ni sprejemljiva. Mačke so tam ljubitelji v zadnjih letih naseljevali in sterilizirali, jih pa tudi redno hranijo, zaradi česar je trenutno prisotna koncentracija več deset mačk, ki se širijo tudi na območje ob Jezercu. Zaradi plenjenja je potrebna popolna odstranitev neuradnega zatočišča oziroma preselitev teh mačk v primeren azil, ali pa preprečitev možnosti dostopa mačkam na območje naravnega rezervata. Posamezne mačke v rezervat prihajajo kot plenilci tudi iz okolice.

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

2. Psi prihajajo na območje naravnega rezervata predvsem iz smeri mesta Koper ter urbanih con med mestom in Škocjanskim zatokom. Dostopajo z nezavarovanih parkirišč in čez varovalni jarek, ki svoje funkcije preprečevanja dostopa plenilcev ne opravlja najbolje.

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3..

3. Med bolj eksotičnimi hišnimi živalmi, ki so se v NRŠZ zaradi večletnega naseljevanja začele že razmnoževati, so potrjene želve rdečevratke (*Trachemys scripta*), rumenovratke (*Trachemys scripta scripta*) in križanci med obema podvrstama. Te želve na območju izrivajo avtohtone močvirske sklednice (*Emys orbicularis*).

➡ Glej naloge in usmeritve v poglavjih 3.4 in 5.3.

4. Med domorodnimi vrstami plenilcev so se v naravnem rezervatu do zdaj pojavljajo lisice (*Vulpes vulpes*), ščuke (*Esox lucius*) ter določene vrste ptic, ki plenijo predvsem gnezda ptic (npr. srake (*Pica pica*), rumenonogi galebi (*Larus michahellis*)). Vpliv plenjenja na varovane vrste je bil zanemarljiv, potencialna nevarnost v primeru specializacije določene plenilske vrste po izkušnjah od drugod pa kljub temu ostaja tudi v prihodnje.

➡ Glej naloge v poglavjih 3.4 in 5.3.

Škodljive oblike obiskovanja

1. Vzpenjanje na nasipe je med obiskovalci Škocjanskega zatoka najpogostejša oblika neprimerne vedenja. Glavni vzrok zanj je človeška radovednost, po drugi strani pa tudi to, da ni zgrajena predvidena infrastruktura za obisk, ki bi obiskovalcem ponujala možnost, da pridejo do razgleda in potešijo svojo radovednost, ne da bi motili živelj v naravnem rezervatu.
2. Nočno obiskovanje in tek sta predvsem v pomladanskem času razlog za fizično uničevanje dvoživk in drugih manjših živali na poti in ob njej.
3. V uredbi je obiskovanje s psi dovoljeno le, če so na vrvici. V zadnjih petih letih je upravljavec opazil, da je taka oblika obiska predvsem med razmnoževanjem živali manj sprejemljiva, saj lastniki psov v mnogih primerih teh ne vodijo na vrvici ali pa je ta zelo dolga. V obeh primerih psi motijo in celo fizično uničujejo živelj, predvsem dvoživke in določene vrste ptic, ki poseljujejo jarke in mlake ob učni poti. Motenje drugih obiskovalcev, iztrebki, ki ostajajo za psi ali jih njihovi lastniki celo v vrečkah odmetavajo na varovane habitate onstran varovalnih nasipov ali puščajo med krmo za pašne živali, pa so argumenti, ki govorijo v prid temu, da se bo obisk s psi v

prihodnje omejeval, upošteva negativne vplive na prostoživeče živali v rezervatu in motenje drugih obiskovalcev.

4. Tek po učni poti okoli sladkovodnega dela naravnega rezervata je postal v zadnjih petih letih tako množičen, da pomeni motnjo za obiskovalce, ki si želijo mirnega doživljanja narave, kot tudi za skupine obiskovalcev, ki za svoj obisk potrebujejo več prostora.
5. Nenadzorovano agresivno vedenje je v Škocjanskem zatoku k sreči redko. Najhujši primer je bil napad na kobili v juliju 2013, ko je storilec kobili Rižano in Cabidoule močno poškodoval z ostrim predmetom, tako da bodo Cabidoule ostale trajne posledice. Zoper storilca je bil uspešno končan kriminalistični pregon in podana obtožnica tožilstva, sojenje pa se je med pripravo tega načrta že začelo. Zaradi odločitve Ustavnega sodišča je bil iz spisa izločen velik del dokaznega gradiva, kar zmanjšuje možnosti za obsodbo storilca.
6. Potencialna grožnja po odprtju centra za obiskovalce je preveliko število obiskovalcev, ki bi območje obiskali hkrati, in bi tako obremenitev preseгла nosilno zmogljivost naravnega rezervata, ob kateri je obisk za vse obiskujoče še izpolnjujoča izkušnja spoznavanja in doživljanja narave v mirnem naravnem okolju.

➡ Glej naloge v poglavju 3.4 (cilji 7–9) in pogoje obiskovanja v poglavju 4.

➡ Karta 8: Prostorski prikaz vplivnih dejavnosti in virov ogrožanja iz okolice naravnega rezervata

2.2.5 Dejavniki, ki vplivajo na učinkovitost upravljanja

Na učinkovitost upravljanja je med pripravo in izvedbo Programa varstva in razvoja (načrta upravljanja) Naravnega rezervata Škocjanski zatok za obdobje 2007–2011 negativno vplivalo predvsem nepravočasno izvajanje nalog na področju lastninjenja zemljišč, ki so bila ob zavarovanju Škocjanskega zatoka družbena lastnina v upravljanju občine in z njo povezanih skladov ter Luke Koper, d. d. Zaradi teh razlogov je prišlo pri urejanju naravnega rezervata do večletnih zamud, ki so najbolj vplivale na učinkovitost upravljanja zatoka. Najpomembnejše posledice teh zamud se nanašajo na dokončanje ureditve območja, in sicer:

1. V Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, ki do leta 2015 ni bil dokončno urejen, upravljavec ni mogel v polni meri izvajati programov za obiskovalce, ki so namenjeni povečevanju znanja o naravi, ozaveščanju o pomenu njenega ohranjanja, privzgoji spoštljivega odnosa in odgovornega vedenja do narave, ter tako uresničevati razvojnega cilja naravnega rezervata, ki je odprt za obisk in omogoča spoznavanje in doživljanje narave. Ta pomembna funkcija naravnega rezervata za človeka je bila tako v tem času okrnjena.
2. Ker je bilo območje v okviru Odloka o ureditvenem načrtu za območje Naravnega rezervata Škocjanski zatok (2002) načrtovano kot zaokrožena celota, ki se ustvari s sanacijo in renaturacijo habitatov ter izgradnjo objektov, je bilo brez infrastrukture in priključkov preveč odprto, nezavarovano in s tem izpostavljeno različnim vplivom. Ta pomanjkljivost se je najbolj izrazila ob napadu na kamarški kobili julija 2013, ko ju je storilec z ostrim predmetom močno poškodoval in ob tem ostal praktično neopažen.

3 UPRAVLJANJE

3.1 VIZIJA IN DOLGOROČNI CILJI NARAVNEGA REZERVATA

Vizija Naravnega rezervata Škocjanski zatok v desetletnem obdobju izvajanja načrta upravljanja

V desetih letih bo Naravni rezervat Škocjanski zatok:

- območje ohranjenih živalskih vrst in njihovih populacij ter ohranjenih in deloma tudi izboljšanih življenjskih okolij in habitatnih tipov, kar bo doseženo z zagotavljanjem primernih ekoloških razmer na območju naravnega rezervata, čim bolj sonaravno rabo prostora v njegovi okolici in z upravljanjem bližnjih območij naravnih vrednot;
- naravni rezervat, odprt za javnost, usmerjen v povečevanje znanja o naravi, ozaveščanje o pomenu njenega ohranjanja, privzgojo spoštljivega odnosa in odgovornega vedenja do narave na podlagi izobraževalnih in drugih programov, ki jih bo upravljavec izvajal s pomočjo različnih didaktičnih in drugih pripomočkov ter infrastrukture;
- območje s prepoznavno podobo za javnost odprtega naravnega rezervata – učilnice v naravi – s preobrazbo sedanje podobe »mestnega parka« oziroma rekreacijske cone Kopra, kar bo doseženo s ciljno usmerjenim upravljanjem obiska, izobraževanjem in komunikacijo;
- razbremenjen škodljivih vplivov iz okolice z zmanjšanjem obstoječih vplivov hrupa, svetlobnega onesnaženja, onesnaženja vode, odlaganja odpadkov ter z zagotavljanjem zadostne količine vode in poplavne varnosti.

Varstveni cilj naravnega rezervata je ohranitev polslanih in sladkovodnih habitatnih tipov, ki so izjemni v slovenskem in mednarodnem prostoru, in habitatov ptic, ki tu v velikem številu gnezdijo, prezimujejo in se ustavljajo ob selitvah, ter habitatov drugih domorodnih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst.

Razvojni cilj naravnega rezervata je ureditev in delovanje za javnost odprtega naravnega rezervata, s čimer se obiskovalcem omogoča spoznavanje in doživljanje narave ter izobraževanje.

3.2 IZHODIŠČA UPRAVLJANJA

Izhodišča za upravljanje Naravnega rezervata Škocjanski zatok so:

1. Pravni akti s področja ohranjanja narave:

- Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 56/99 in nadaljnji),
- Uredba o naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 75/13), s katero se nadaljuje zavarovanje naravnega rezervata, prvotno razglašene z Zakonom o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 20/98), skupaj s strokovnimi podlagami Zavoda RS za varstvo narave,
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04 in nadaljnji),
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (Uradni list RS, št. 49/04 in nadaljnji),
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04 in nadaljnji),
- Odlok o programu varstva in razvoja Naravnega rezervata Škocjanski zatok za obdobje 2007–2011 (Uradni list RS, št. 83/07), ki velja do uveljavitve načrta upravljanja, in
- Odlok o ureditvenem načrtu za območje naravnega rezervata Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 119/02) kot prostorsko izhodišče upravljanja naravnega rezervata.

2. Program upravljanja območij Natura 2000 (2015–2020), sprejet na sejah Vlade RS 9. 4. 2015 in 28. 5. 2015.

3. Stanje v naravnem rezervatu, opisano v poglavju II.

3.3 ANALIZA PREDNOSTI, PRILOŽNOSTI, SLABOSTI IN NEVARNOSTI (ANALIZA SWOT)

Med prednostmi NRŠZ so poleg naravnih danosti poudarjene predvsem upravljavčeve prednosti, povezane z organizacijo kot NVO, ekipo in do zdaj pridobljenimi izkušnjami ter zasnovo in dosedanjim delom upravljavca pri upravljanju obiska. Med slabostmi so številne povezane s tem, da rezervat ni dokončno urejen in predvsem obiskovanje zato ne poteka, kot je bilo prvotno načrtovano, stranska posledica tega je tudi neprava podoba območja med lokalnim prebivalstvom. Nekaj slabosti je povezanih tudi z upravljanjem in povezovanjem upravljavca z lokalnim okoljem (predvsem odločevalci in gospodarstvom), kot precejšnja šibkost je bila poudarjena tudi odprtost in s tem nezavarovanost območja.

Med priložnostmi jih je precej povezanih z izgradnjo infrastrukture za obisk in s tem povezanim nadaljnjim razvojem območja, pridobivanjem lastnih prihodkov upravljavca ter povezovanjem z lokalnim okoljem in izobraževalnimi ustanovami. Pri tem sta pomembna tudi dodatna promocija in razvoj sodobnih oblik interpretacije, pa tudi pripravljenost sedanjih obiskovalcev donirati sredstva, plačevati vstopnino ali pomagati pri delu v naravnem rezervatu. Med grožnjami jih večina prihaja iz lokalnega okolja – od tistih, ki vplivajo na biotske parametre (npr. tujerodne vrste, vnos domačih živali, plenilci, uničevanje zaledja), do drugih, ki vplivajo predvsem na okolje, npr. vplivi urbane okolice in prometa z raznovrstnimi oblikami onesnaženja. Grožnjo trenutno pomenijo tudi obiskovalci, predvsem z neupoštevanjem kodeksa vedenja, vandalizmom in posredno z občasnim preštevilčnim obiskom glede na sedanje zmogljivosti, česar brez infrastrukture ni mogoče učinkovito urejati.

Preglednica 10: Analiza SWOT za Naravni rezervat Škocjanski zatok (2014)

Prednosti/»močne točke«	Slabosti/»šibke točke«
– Majhnost območja z veliko pestrostjo – možnost opazovanja veliko vrst v kratkem času – Lega – lahka dostopnost, blizu obiskovalcem – Zasnova ureditve območja bonifike – sožitje narave in obiskovalcev brez motenj – Veliko razpoložljivih podatkov – Modelni (pilotni) primer renaturacije – vir izkušenj za druge, primer dobre prakse – Vzpostavljen dostop do izobraževalnih ciljnih skupin (ozaveščanje) – Možnost raziskovanja, doživljanja, spoznavanja; potencial za razvoj tihega turizma – Dostop za ljudi s posebnimi potrebami – Vzpostavljena (trojezična) spletna stran, table, publikacije – Izdelane interpretacije za šolske skupine ter slepe in slabovidne – Obstoječa opazovališča – Upravljalvske izkušnje in znanje: prijazen, prilagodljiv, predan, organiziran upravljavac, ki zagotavlja osebne stike in odnose z mediji, deležniki, obiskovalci rezervata, predavanja – Pašna živina, oprema za kmetijske aktivnosti – Sposobnost pridobivanja sredstev iz projektnih virov – Prostovoljci – stalno vzdrževanje stikov z njimi	– Ni primerne infrastrukture za razvoj obiska in preprečevanje njegovih škodljivih oblik – Upravljavac nima neposrednega stika z glavnino obiskovalcev – Neizpopolnjen sistem najav obiska – Obisk s psi (vznemirjanje živali, motenje obiskovalcev) – Ni priključkov (elektrika, (pitna) voda, WC) – Neoznačen dostop s hitre ceste Ljubljana–Koper – Premalo ustrezno usposobljenih vodnikov – Neprimerno parkirišče – Pomanjkanje košev za smeti – Več vstopnih točk zaradi zagotavljanja nadzora – Odprtost/nezavarovanost – Neprepoznavnost v širši javnosti – Neprava podoba med lokalnim prebivalstvom – Ni zadostnih stikov/odnosov z lokalnimi odločevalci (občino) in podjetji – Nedejavnost pri pridobivanju sredstev iz lokalnih virov (podjetja, donacije itd.) in virov lokalnih pomoči (prostovoljno delo) – Nadzorniki nimajo vseh pooblastil – Prisotnost in dejavnosti vrtničarjev – Prostor za spravilo sena ni zagotovljen – Občasno neustrezno načrtovanje (hkrati obiski

– Razvito čezmejno in mednarodno sodelovanje, izmenjava izkušenj (BLI, Adriawet) – Upravljavca je NVO, člani so obveščeni – Izdelani načrti in strategije za prihodnost	- in košnja) – Dislocirana pisarna rezervata – Odsotnost oz. neizvajanje strategije promocije in trženja ponudbe
Priložnosti	Grožnje
– Dokončna ureditev rezervata: zgraditev infrastrukture za obisk in pašo – Po dokončni ureditvi: možnost za pridobivanje več sredstev iz dejavnosti rezervata, trženje lokalnih izdelkov, širjenje izletov v zaledje – Povezovanje z lokalnim prebivalstvom in ponudniki – Vključevanje v LAS: sodelovanje in možnosti financiranja – Turistično okolje: možnost večjega obiska – Razvoj novih oblik interpretacije, npr. mobilne aplikacije – Pripravljenost ljudi donirati ali plačati vstopnino – Sodelovanje z univerzami – Lega – bližina turističnih tokov – Promocija na drugih zavarovanih območjih (v Sloveniji in čezmejno) – Razvoj ekološkega kmetovanja kot oblike upravljanja – Prostovoljci – Vključevanje drugih NVO-jev	– Lega – bližina urbane okolice z negativnimi vplivi – Tujerodne vrste (ribe, rastline) – Vnos domačih/hišnih živali (želve, mačke) – Lahek dostop plenilcev – Zmanjšanje finančnih sredstev za upravljanje in investicije – Vandalizem – Neupoštevanje kodeksa vedenja v naravnem rezervatu – Preveč obiska glede na zmogljivosti/infrastrukturo – Onesnaževanje (hrup, svetlobno onesnaženje, neurejena komunalna infrastruktura, meteorne vode, odpadki, gradbišča v soseščini) – DPN Luka Koper: uničevanje zaledja – Malo možnosti za izterjavo neposrednih stroškov poškodb živali

Iz analize SWOT je razvidno, da je dokončna ureditev Naravnega rezervata Škocjanski zatok z zgraditvijo infrastrukture za obisk in upravljanje velikega pomena za prihodnje delovanje naravnega rezervata. Poleg tega mora upravljavca okrepiti tudi svoje sodelovanje z lokalnim okoljem in se predvsem takoj po odprtju objektov dejavno lotiti preobrazbe javne podobe območja.

3.4 IZVEDBENI CILJI, NALOGE IN AKTIVNOSTI UPRAVLJANJA

Izvedbeni cilji upravljanja naravnega rezervata so:

1. Varstveni cilji:

Cilj1: Redno vzdrževanje in ohranjanje življenjskih okolij sladkovodnega dela naravnega rezervata na Bertoški bonifiki skupaj z odsekom levega razbremenilnika Rižane – Aro znotraj meja rezervata

Cilj 2: Redno vzdrževanje in ohranjanje ugodnih ekoloških in hidroloških razmer v brakični laguni

Cilj 3: Redno vzdrževanje in ohranjanje ugodnih ekoloških razmer na območju Jezerca

Cilj 4: Trajno preprečevanje motenj in dostopa plenilcev na območje močvirja južno od izliva Badaševce

Cilj 5: Spremljanje in analiziranje stanja naravnih vrednosti in biotske raznovrstnosti ter upravljanje podatkovnih zbirk, ki se nanašajo na NRŠZ

Cilj 6: Zagotavljanje primerne količine in kakovosti vode ter omejevanje negativnih vplivov hrupa in svetlobnega onesnaževanja iz okolice na naravni rezervat

Cilj 7: Zagotavljanje uresničevanja varstvenega režima in varstvenih usmeritev (neposredni nadzor v naravi ter druge potrebne oblike nadzora)

2. Drugi cilji upravljanja:

Cilj 8: Omogočanje spoznavanja naravne vrednote in biotske raznovrstnosti ter doživljanja narave na način, ki naravo postavlja v središče pozornosti in privzgaja spoštljiv odnos ter odgovorno vedenje do nje

Cilj 9: Vzpostavljajanje, nadgrajevanje in vzdrževanje infrastrukture za obisk in upravljanje

Cilj 10: Zagotavljanje učinkovitega in preglednega poslovanja, organizacije dela, financiranja, komuniciranja in sodelovanja v podporo varstvenim ciljem in drugim ciljem upravljanja

3.4.1 Varstveni cilji z nalogami in aktivnostmi upravljanja

Cilj1: Redno vzdrževanje in ohranjanje življenjskih okolij sladkovodnega dela naravnega rezervata na Bertoški bonifiki skupaj z odsekom levega razbremenilnika Rižane – Aro znotraj meja rezervata:

- za gnezdeče populacije čapljice (10–15 parov), rakarja (40–50 parov), srpične trstnice (10–15 parov), svilnice (20–25 parov), mokoža (5–10 parov), malega ponirka (20–30 parov), liske (15–25 parov), zelenonoge tukalice (10–20 parov) in drugih vrst ptic s podobnimi ekološkimi zahtevami kot tudi za prehranjevanje gnezdeče populacije polojnika (nad 20 parov);
- za seleče se vrste, kot so čopasta čaplja (5–10 osebkov), rjava čaplja (5–10 osebkov), kostanjevka (10–30 osebkov), plevica (5–10 osebkov), togotnik (100–200 osebkov), močvirski martinec (100–200 osebkov), priba (100–200 osebkov) in črnorepi kljunač (10–20 osebkov) kot primeren prehranjevalni habitat;
- za stalno prisotne vrste, kot so mala bela čaplja (100–200 osebkov), velika bela čaplja (30–50 osebkov), veliki škurh (10–20 osebkov), pritlikavi kormoran (5–20 osebkov) in kravja čaplja (5–10 osebkov) kot njihov celoletni habitat;
- za nacionalno pomembne populacije vodnih ptic, kot so žvižgavka (50–100 osebkov), raca žličarica (70–120 osebkov), krehelj (300–500 osebkov) in bobnarica (1–3 osebk) kot prezimovališče;
- za vzpostavitev mokrotnih oligotrofnih travnikov na površini vsaj 2 hektarjev,
- za obstoječo populacijo ozkega vrtenca (s pašo, košnjo in upravljanjem vodnega režima) in
- za kačje pastirje in dvoživke kot njihove obstoječe in potencialne habitate (z ročnim in strojnim čiščenjem vegetacije na brežinah jarkov in mlak ob krožni učni poti ter struge Are).

Upravljalvske izkušnje po vzpostavitvi sladkovodnega močvirja leta 2007 in ugotovitve monitoringa so pokazale, da je za osrednji del sladkovodnega dela naravnega rezervata primerno kombinirano upravljanje, ki temelji na upravljanju vodnih režimov, usmerjeni paši in pozni košnji. Za doseganje cilja 1 je ključno nadaljevanje izvajanja nalog s teh treh področij, ki so podprte z dopolnilnimi nalogami, kot so vzdrževanje kmetijske mehanizacije, vzdrževanje in nadgradnja objektov za urejanje vodnega režima, predvsem zapornice na jarku 15, ki bo omogočala učinkovitejše upravljanje nivoja vode na osrednjem in severnem delu bonifike ter večjo odzivnost ob nižjih stroških javne službe urejanja voda. Upravljanje vodnih režimov poteka tako, da so po sezonah doseženi želeni nivoji vode, primerni za gnezdeče, seleče se ali prezimujoče vrste ptic, ki hkrati podpirajo tudi prisotne ali razvijajoče se habitatne tipe in druge varovane vrste, npr. ozkega vrtenca. Nivoji vode na območju sladkovodnega dela naravnega rezervata se zagotavljajo z dovajanjem sladke vode iz Rižane (Ara) prek dovodne zapornice ter odvajanjem vode na luško črpališče prek odvodne zapornice in sifona v jarek 11b zunaj rezervata, ki poteka čez načrtovano cono GORC Sermin II, in sicer:

- v obdobju od oktobra do začetka aprila se na območju Bertoške bonifike vzdržuje največja globina vode (jesensko-zimski vodostaj),
- v obdobju od aprila do začetka avgusta se na obravnavanem območju globina vode zniža za 20 do 30 centimetrov (vodostaj v gnezditvenem obdobju),
- v obdobju od sredine avgusta do konca septembra se globina vode na območju sladkovodnega dela rezervata postopoma znižuje in vzdržuje najmanjša globina vode (vodostaj v poletnem obdobju). Določeni predeli se tudi popolnoma izsušijo zaradi čiščenja jarkov, mulčenja sestojev trstičja in košnje mokrotnih travnikov. Postopek izsuševanja zaradi izvedbe upravljalvskih ukrepov se izvaja ločeno na

območju severnega in južnega dela Bertoške bonifike. Po opravljenih upravljavskih posegih se gladina vode z dovajanjem sveže vode iz Rižane ponovno postopoma dvigne do jesensko-zimskega vodostaja. Pri tem se po letu 2015 uporablja električna »bariera« za preprečevanje prehoda tujerodnih vrst rib v sladkovodno močvirje.

Vzdrževanje objektov za urejanje vodnega režima (zapornic, sifonov ...) in čiščenje jarkov v sladkovodnem delu rezervata potekata v skladu s Projektom o obratovanju in vzdrževanju (v nadaljevanju: POV; Inženiring za vode, 2007).

Za vzdrževanje vegetacije s pašo je ključna zgraditev trajne pašne infrastrukture, ki poleg nadstreška za seno in dodatnih pašnih ograj oziroma njihove delne rekonstrukcije po zgraditvi objektov vključuje predvsem zgraditev hleva z obrobo (cilj 9). Za razvoj oligotrofnih mokrotnih travnikov se izbrane površine izvzamejo iz paše in se dosejejo z gradniki tovrstnih habitatnih tipov.

Upravljanje vegetacije in primernih življenjskih okolij na obrobju močvirja, ki obsega grmovno in drevesno zarast in mlake, temelji na vzdrževanju starih in urejanju novih mlak, dosajanju novega in obrezovanju obstoječega avtohtonega grmovja in dreves ter odstranjevanju tujerodnih vrst. Skladno z izhodišči vzdrževanja habitatov za kačje pastirje upravljanje vegetacije zajema tudi ročno in strojno čiščenje brežin jarkov, kanalov in mlak za povečanje osončenosti vodnih površin ter zagotavljanje raznolikega prostorskega mozaika različnih sukcesijskih faz.

Zaradi dotrajanosti je nujna sanacija praga na Ari, ki je ovira med brakičnim in sladkovodnim delom naravnega rezervata in preprečuje širjenje morskega vpliva po Ari gorvodno, kot tudi nasipa na desnem bregu Are, ki je zgrajen vzdolž vzhodnega dela trase učne poti na bonifiki. Sanacija je potrebna tako z vidika delovanja naravnega rezervata, hkrati pa tudi zaradi njegove protipoplavne funkcije, ki jo kot ekosistemsko storitev zagotavlja urbanizirani okolici. Redna pozna košnja poteka po končani gnezditvi ptic na območju sladkovodnega močvirja po do zdaj vzpostavljeni praksi, za odstranjevanje organskega materiala, ki je nujno zaradi oblikovanja primernih habitatov, pa se ob Ari vzpostavi še odlagališče za odstranjen rastlinski material.

Usmeritve za ukrepe za preprečevanje ali zmanjševanje negativnih vplivov iz okolice – sanacija praga na Ari in nasipa na desnem bregu Are:

- Od 15. 3. do 15. 8. izvedba sanacijskih del in drugih posegov v naravna življenjska okolja, ki ta okolja degradirajo ali vanje vnašajo izrazito motnjo, ni mogoča in jih mora izvajalec zagotoviti zunaj tega obdobja.
- Puščanje delovnih strojev zunaj delovnega časa ter skladiščenje materiala in odpadkov na območju varovanih habitatov nista dovoljeni, razen dovoza in odložitve materiala za sprotne dnevne potrebe na način, ki za habitate ni škodljiv in ga predhodno potrdi upravljavec.
- Višina praga je na koti, ki preprečuje vdor morske vode iz lagune na območje sladkovodnega dela naravnega rezervata. V prelivni objekt se vgradi zapornični sistem, prek katerega bo mogoče iz Are odvajati večje količine sladke vode v laguno, če bo treba zagotoviti protipoplavno varnost naravnega rezervata in vplivnega pasu desnega rezbremenilnika Rižane – Are.

Sanacija in nadvišanje nasipa se izvedeta tako, da bo omogočena ponovna razrast obrežne vegetacije (puščanje otokov vegetacije, samo delna odstranitev koreninskega sistema ...). Večja drevesa in grmovnice se izkopljejo ter po opravljenih delih ponovno zasadijo v nasip. Po potrebi se nasip po končanju del tudi dosadi z drevesnimi in grmovnimi vrstami po izboru upravljavca naravnega rezervata.

Varstvene in razvojne usmeritve za področje kmetijstva v naravnem rezervatu:

- Kmetijstvo je v naravnem rezervatu omejeno na upravljalške naloge, povezane z ohranjanjem habitatov v sladkovodnem delu rezervata, in sicer predvsem ekstenzivno pašo ter pozno košnjo in mulčenjem. Dovoljene so kmetijske dejavnosti, nujno potrebne za izvajanje upravljalških nalog.

- Druge dovoljene oblike kmetijstva so namenjene predstavitvi sožitja med tradicionalno kmetijsko rabo in ohranjanjem narave za obiskovalce (npr. gojenje lokalnih kulturnih rastlin, čebelarstvo, kompostiranje) ter so omejene na majhne površine na obrobju naravnega rezervata.
- V naravnem rezervatu je prepovedana uporaba agrokemičnih pripravkov.
- Pri opravljanju kmetijske dejavnosti upravljavec upošteva vsaj standarde za ekološko kmetijstvo.
- Upravljavec rezervata zagotavlja upoštevanje predpisov s kmetijskega področja in vpise v vse potrebne registre, povezane s kmetijsko dejavnostjo.

➡ Karta 9: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti, načrtovanih v okviru cilja 1

Preglednica 11: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 1

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
1.1 Upravljanje nivoja vode					
1.1.1 Spomladanski nivo	Redno letno	– €	PP 153238	–	Nivo gladine
1.1.2 Poletni nivo	Redno letno	– €	PP 153238	–	Nivo gladine
1.1.3 Jesensko-zimski nivo	Redno letno	– €	PP 153238	–	Nivo gladine
1.1.4 Polnjenje/praznjenje sladkovodnega dela	Redno letno	– €	PP 153238	Izvajalec javne službe upravljanja voda	Nivo gladine
1.2 Vzdrževanje in nadgradnja objektov za urejanje vodnega režima					
1.2.1 Čiščenje dovodnih jarkov	Vsako drugo leto	3.000,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Štev. čiščenj, stanje
1.2.2 Redno vzdrževanje zapornic in spremljevalnih struktur v skladu s POV	Redno letno	100,00 €	PP 153238	–	Štev. vzdrževanj, stanje
1.2.3 Druga popravila objektov za urejanje vodnega režima	Redno letno	200,00 €	PP 153238	–	Štev. popravil, stanje
1.2.4 Vgradnja enostavnega zaporničnega objekta na jarku 15 (nekdanji jarek 9)	2017	45.000,00 €	Program izvajanja javne službe urejanja voda	MOP – investitor, podizvajalec	Čas praznjenja pos. hidroloških enot, stanje
1.2.5 Vgradnja sifonov na betonskih prepustih 8a do 14a	2016	500,00 €	PP 153238	–	Čas praznjenja pos. hidroloških enot, stanje
1.3 Usmerjena paša					
1.3.1 Vzdrževanje pašne infrastrukture	Redno letno od leta 2016	200,00 €	PP 153238	–	Štev. vzdrževanj, stanje
1.3.2 Košnja vegetacije pod ogrado z električnim pastirjem	Redno letno	50,00 €	PP 153238	–	Štev. košenj, stanje
1.3.3 Postavitev čredink	Redno letno	50,00 €	PP 153238	–	Štev. in dolžina čredink
1.3.4 Vzdrževanje prehodov za pašne živali	Vsako drugo leto	200,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Štev. vzdrževanj, stanje

1.3.5 Postavitev ograde z električnim pastirjem na severnem delu sladkovodnega močvirja (dokončanje)	2015	200,00 €	PP 153238	--	Dolžina ograde, stanje
1.3.6 Postavitev nadstreška za spravilo sena	2016	2.000,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Površina nadstreškov (m ²)
1.3.7 Košnja in baliranje zunaj območja naravnega rezervata ter spravilo sena	Redno letno	400,00 €	PP 153238	--	Štev. bal/ količina krme
1.3.8 Vzdrževanje servisnih poti za traktor in površin, ki jih poškodujejo pašne živali	Vsako drugo leto	200,00 €	PP 153238	-	Dolžina poti (m)/površina (m ²)
1.3.9 Nadzor nad pašnimi živalmi, redna dnevna oskrba in dohranjevanje v zimskih mesecih	Redno letno	- €	PP 153238		Štev. oskrb, porabljenih ur
1.3.10 Izvajanje letnega veterinarskega programa	Redno letno	1.000,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Izveden program za vsako žival
1.3.11 Veterinarska oskrba živali po potrebi	Redno letno od leta 2016	500,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Štev. veterinarskih obiskov
1.3.12 Vodenje dokumentacije, registrov	Redno letno	- €	PP 153238	-	Arhiv dokumentacije
1.4 Košnja in mulčenje vegetacije					
1.4.1 Odstranjevanje vegetacije iz jarkov	Redno letno	200,00 €	PP 153238	-	Dolžina (m)
1.4.2 Mulčenje vegetacije na težko dostopnih in razgibanih predelih ter odstranjevanje biomase	Redno letno	500,00 €	PP 153238	--	Površina (ha)
1.4.3 Pozna košnja s strižno kosilnico in odstranjevanje biomase z baliranjem na površinah mokrotnih pašnikov	Redno letno	500,00 €	PP 153238	-	Površina (ha)
1.4.4 Ročna košnja na predelih, ki so nedostopni za traktor	Redno letno	100,00 €	PP 153238	-	Površina (ha)
1.4.5 Vzpostavitev večje površine mokrotnih travnikov brez paše in dosejanje	Redno letno	1.000,00 €	PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Površina (ha)
1.4.6 Ureditev odlagališča organskega materiala na površinah ob Ari	2015 in 2016	250,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Površina (ha)
1.5 Obnova praga na Ari in nasipa vzdolž desnega brega Are					

1.5.1 Sodelovanje pri načrtovanju in sanaciji prelivnega objekta na Ari	2016 in 2017	40.000,00 €	Program izvajanja javne službe urejanja voda ali MOK/investitorji OPPN GORC Sermin II	MOP, ARSO; MOK/investitorji OPPN GORC Sermin II, podizvajalci	Funkcionalen prelivno-zapornični objekt
1.5.2 Sodelovanje pri načrtovanju in sanaciji nasipa na desnem delu Are (nadvišanje)	2016 in 2017	20.000,00 €	Program izvajanja javne službe urejanja voda ali MOK/investitorji OPPN GORC Sermin II	MOP, ARSO; MOK/investitorji OPPN GORC Sermin II, podizvajalci	Dolžina (m)
1.5.3 Izkop jarka na delu učne poti, ki poteka vzporedno s strugo Are	2016	500,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Dolžina (m)
1.6 Vzdrževanje mlak in površin ob krožni učni poti					
1.6.1 Čiščenje mlak in odstranjevanje vegetacije	Redno letno	100,00 €	PP 153238	–	Štev./površina očiščenih mlak
1.6.2 Mulčenje jarkov	Redno letno	50,00 €	PP 153238	–	Dolžina (m)
1.6.3 Mulčenje metrskega pasu ob učni poti	Redno letno	50,00 €	PP 153238	–	Dolžina (m)
1.6.4 Obrezovanje dreves in grmovnic	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. rastlin
1.6.5 Dosajanje grmovnic po potrebi	Vsako drugo leto	100,00 €	PP 153238	–	Štev. rastlin
1.6.6 Ureditev niza novih mlak ob hlevu (1 do 2) in na površinah ob Ari (vsaj 5)	2015	3.500,00 €	Projektno/PP 153238	Podizvajalec	Štev./površina mlak
1.7 Odstranjevanje tujerodnih vrst, domačih in hišnih živali ter aktivnosti za omejevanje domorodnih vrst plenilcev					
1.7.1 Odstranjevanje tujerodnih vrst rastlin in izvedba aktivnosti za pospeševanje razraščanja domorodnih vrst	Redno letno	100,00 €	PP 153238	–	Štev. rastlin/površina
1.7.2 Postavitev »električne bariere« za preprečevanje prehoda tujevrstnih vrst rib na območje bonifike	2015	3.782,00 €	Projektno	Podizvajalec/dobavitelj	Štev. rib/domorodnih vrst (npr. dvoživk)
1.7.3 Izlov zapuščenih domačih živali in obveščanje ali odvoz v zavetišče ali na pristojno vet. organizacijo	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. živali
1.7.4 Aktivnosti za omejevanje plenilcev in	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. aktivnosti

drugih vrst, ki s
plenjenjem ali
tekmovalnostjo
negativno vplivajo na
ciljne vrste (po potrebi)

1.8 Redno vzdrževanje kmetijske mehanizacije

1.8.1 Redno servisiranje traktorja in kmetijskih priključkov	Redno letno	300,00 €	PP 153238	–	Servisna knjižica
1.8.2 Registracije in zavarovanja	Redno letno	600,00 €	PP 153238	–	Prometno dovoljenje, zav. police
1.8.3 Najem vozila za prevoz sena	Redno letno	200,00 €	PP 153238	–	Štev. najemov
1.8.4 Nabava tračnega obračalnika	2016	800,00 €	Lastni prihodki upravljavca	–	Register osnovnih sredstev
1.8.5 Nabava orodja in potrošnega materiala, potrebnega za vzdrževanje kmetijske mehanizacije	Redno letno	100,00 €	PP 153238	–	Register osnovnih sredstev, drobní inventar

Cilj 2: Redno vzdrževanje in ohranjanje ugodnih ekoloških in hidroloških razmer v brakični laguni:

- za gnezdeče populacije navadne čigre (nad 20 parov), polojnika (nad 15 parov), rdečenogega martinca (do 10 parov), malega deževnika (do 10 parov) in rumene pastirice (do 10 parov) na obstoječih površinah ter za povečanje populacij in rednosti gnezdenja male čigre in beločelega deževnika;
- za seleče se vrste, kot so togotnik, črnorepi kljunač, močvirski martinec in priba ter kot habitat stalno prisotnih vrst, kot sta mala bela čaplja, velika bela čaplja, liska in veliki škurh (v populacijah, ocenjenih v okviru cilja 1) kot primeren prehranjevalni habitat;
- za nacionalno pomembne populacije prezimujočih ptic, kot so liska (500–700 osebkov), race in druge vrste, ki se prehranjujejo s potapljanjem;
- za solinarko (*Aphanius fasciatus*) in kavkaškega glavačka (*Knipowitschia caucasica*) kot primeren habitat;
- za povečanje habitatnega tipa 1410 Sredozemska slana travišča na 0,5 hektarja ter za ohranjanje in z naravno sukcesijo skladen razvoj drugih habitatnih tipov Natura 2000.

Za ohranjanje ugodnega ohranitvenega stanja habitatov in živalskih vrst je ključnega pomena ustrezno upravljanje vodnega režima v laguni Škocjanskega zatoka. Upravljanje vodne gladine v laguni poteka s pomočjo samodejnega zaporničnega sistema na morskem kanalu, ki laguno povezuje z morjem, in dveh vodomernih jaškov, ki sta postavljena v laguni in na morskem kanalu. Vodni režim na območju brakičnega dela naravnega rezervata, ki je bil na podlagi upravljalvskih izkušenj vzpostavljen v preteklih letih, deluje na ta način:

- med jesenske selitvijo, prezimovanjem in spomladansko selitvijo ptic je zapornica odprta; v tem obdobju, ki okvirno traja od sredine avgusta do konca marca, se laguna polni in prazni glede na naravni cikel plimovanja;
- v gnezditvenem obdobju se vključi samodejni režim delovanja zapornice, ki med plimo omogoča nadzorovano polnjenje lagune do programsko določene kote ter praznjenje lagune med oseko za poljubno nastavljen čas, s čimer je ob plimi onemogočena preplavitev gnezdišč in popolna izsušitev lagune ob velikih osekah.

Upravljanje zaporničnega sistema na morskem kanalu poteka v skladu s Projektom o obratovanju in vzdrževanju (Inženiring za vode, 2007) in navodili za vzdrževanje kotalne zapornice Zapornični objekt – hidromehanska oprema POV – P128HO (Birometal projektiranje, razvoj in inženiring, d. o. o., 2007).

Najvišja kota zaporničnega sistema na morskem kanalu je pri zaprti zapornici na višini + 0,60 metra, kar pomeni, da ob najvišjih plimah morska voda prehaja v laguno tudi, če je zapornica zaprta. Čeprav večjih negativnih posledic za gnezdeče ptice zaradi preplavljanja gnezdišč do zdaj ni bilo, sta za optimalno delovanje zaporničnega sistema v prihodnje potrebna nadvišanje zapornice in posodobitev programske opreme, ki bo omogočala nadzorovanje delovanja zapornice z uporabo pametnega telefona.

Zaradi odlaganja morskega sedimenta v profilih sekundarnih jarkov lagune sta med izvajanjem načrta upravljanja nujna čiščenje sekundarnih jarkov in vgradnja odloženega materiala na predele muljastih otočkov in robnih habitatov. Hkrati se izvedeta tudi čiščenje profila in razširitev varovalnega jarka za preprečevanje prehoda potencialnih plenilcev, ki poteka vzdolž zahodnega dela lagune.

Površine v naravnem rezervatu, ki mejijo na predvideno ankaransko vpadnico, pomenijo stično območje med rezervatom in mestom Koper. Območje je tamponski pas, ki naj bi čim bolj nevtraliziral negativne vplive prometa, drugih urbanih pritiskov in prisotnosti ljudi na razmere v rezervatu. Te površine je treba oblikovati z ureditvami in zasaditvami vegetacije, ki bodo pomenile fizično oviro in hkrati prostorsko označile rezervat na robu mestnega jedra.

➡ Karta 10: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti

Preglednica 12: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 2

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
2.1 Upravljanje nivoja vode					
2.1.1 Nivoji v gnezditvenem obdobju	Redno letno	150,00 €	PP 153238	–	Nivo gladine
2.1.2 Nivoji vode v drugih obdobjih	Redno letno	150,00 €	PP 153238	–	Nivo gladine
2.2 Vzdrževanje in nadgradnja objektov za urejanje vodnega režima					
2.2.1 Nadvišanje zaporničnega sistema	2017	20.000,00 €	Projektno	Podizvajalec	Zgornja kota zapornice
2.2.2 Posodobitev programske opreme za samodejno zapornico	2015	1.000,00 €	Projektno/PP 153238	–	Štev. posodobitev
2.2.3 Redno vzdrževanje samodejne zapornice na morskem kanalu v skladu s POV	Redno letno	100,00 €	PP 153238	–	Štev. vzdrževanj/stanje
2.2.4 Druga popravila objektov za urejanje vodnega režima	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. popravil/stanje
2.3 Vzdrževanje lagunskih elementov					
2.3.1 Čiščenje sekundarnih kanalov in nadvišanje gnezditvenih otočkov	2018	10.000,00 €	Projektno	Podizvajalec	Dolžina (m), površina otočkov (m ²)
2.3.2 Čiščenje morskih nanosov in drugih smeti znotraj lagunarnega dela rezervata	Redno letno	200,00 €	PP 153238	Prostovoljci	Očiščena površina (m ²)
2.3.3 Priprava ocene	2017	2.000,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Izdelana ocena

možnosti plačevanja
vzdrževanja lagune kot
ekosistemske storitve

(dokument)

**2.4 Preprečevanje
motenj ter potencialne
aktivnosti za
omejevanje morskih
tujerodnih organizmov
in domorodnih vrst
plenilcev**

2.4.1 Zasaditev območja pod ankaransko vpadnico	2016 in 2017	500,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Štev. rastlin
2.4.2 Zasaditev in ureditev območja na izlivnem delu Badaševce	2016 in 2017	1.000,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Štev. rastlin in ureditev
2.4.3 Poglobitev in razširitev varovalnega jarka vzdolž lagune ter izboljšanje funkcije varovanja pred plenilci	2018	15.000,00 €	Projektno	–	Dolžina, širina (m)
2.4.4. Aktivnosti za omejevanje morskih tujerodnih organizmov (po potrebi)	Redno letno po 2016	200,00 €	PP 153238	MOP, NIB – Morska biološka postaja Piran	Štev. aktivnosti
2.4.5 Aktivnosti za omejevanje plenilcev in drugih vrst, ki s plenjenjem ali tekmovalnostjo negativno vplivajo na ciljne vrste (po potrebi)	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. aktivnosti

**2.5 Vzdrževanje
vegetacije na območju
med ankaransko
vpadnico in robnimi
habitati**

2.5.1 Priprava načrta in vzpostavitev poznega mulčenja območja	2015	– €	PP 153238	–	Površina (m ²)
2.5.2 Dosajanje grmovnic na zastiralnem nasipu vzdolž ankaranske vpadnice	2015 in 2016, 2019 in 2020, 2023	500,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Štev. rastlin
2.5.3 Mulčenje metrskega pasu ob učni poti	Redno letno	100,00 €	PP 153238	–	Dolžina (m)
2.5.4 Obrezovanje dreves in grmovnic	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. rastlin

**2.6 Inicialno dosajanje
pomembnih vrst slanuš**

2.6.1 Dosajanje obmorskega lanu s semeni, nabranimi pri Sv. Nikolaju	Redno letno (do optimalnega habitata)	– €	PP 153238	Strokovnjak botanik	Štev. rastlin/površin
2.6.2 Dosajanje obmorskega ločka na izbrana mesta v laguni	Redno letno (do optimalnega habitata)	– €	PP 153238	Strokovnjak botanik	Štev. rastlin/površin
2.6.3 Dosajanje drugih vrst po navodilih	Vsako drugo leto	– €	PP 153238	Strokovnjak botanik	Štev. rastlin/površin

botanikov (po potrebi)

Cilj 3: Redno vzdrževanje in ohranjanje ugodnih ekoloških razmer na območju Jezerca:

- za gnezdeče populacije čapljice (1–2 para), liske (5–10 parov), zelenonoge tukalice (5–10 parov), mokoža (do 3 pari), rakarja (5–10 parov), srpične trstnice (5–10 parov) in svilnice (5–10 parov);
- za ohranjanje in povečanje obstoječe populacije močvirske sklednice.

V obdobju izvajanja načrta upravljanja se na podlagi dosedanjih upravljaljskih izkušenj nadaljuje upravljanje zapornice na jarku, ki območje Jezerca povezuje z laguno Škocjanskega zatoka za vzdrževanje sladkovodnega značaja Jezerca. S tem se ohranjajo sestoji obrežnega trstičja ter vzdržujejo primerna življenjska okolja za ohranjanje in povečanje populacije močvirske sklednice. Za doseganje tega je treba:

- izloviti tujerodne vrste želv *Trachemis sp.* in jih preseliti v nadzorovano okolje, kjer bosta preprečena ali vsaj zmanjšana njihovo nadaljnje razmnoževanje in vpliv na domorodno vrsto (oziroma v zavetišča, ko bodo vzpostavljena, ali drugam skladno z zakonodajo s področja varstva pred tujerodnimi vrstami, ki se pripravi na podlagi nove zakonodaje EU),
- vzdrževati pomembne elemente habitata močvirske sklednice, kot so: območja odprte vodne površine z bujnim vodnim rastlinjem, travniki v bližini vodnih površin ter goli pasovi obrežja kot mesta za sončenje in odlaganje jajc, in
- vzpostaviti dolgoročno spremljanje stanja obstoječe populacije močvirske sklednice (cilj 5).

Upravljanje vegetacije, ki vključuje ročno in strojno čiščenje brežin, mulčenje travniških in ruderalnih površin ter dosajanja grmovnic, zajema tudi odstranjevanje tujerodnih vrst rastlin za pospeševanje razraščanja domorodnih vrst.

V sklopu aktivnosti za prenehanje vrtičarske dejavnosti na območju Jezerca sta nujna osebni in nerepresivni pristop ter komunikacija z vrtičkarji že takoj na začetku izvajanja načrta. Vrtičkarje, ki trenutno obdelujejo manjše površine na obravnavanem območju, je treba seznaniti z varstvenimi režimi in cilji varstva in razvoja Naravnega rezervata Škocjanski zatok ter jih vključiti v odstranjevanje vrtičarske infrastrukture po opustitvi vrtičkarstva. Le morebitne ekstremne konfliktne situacije se obravnavajo po pravni poti. Z opustitvijo vrtičkarstva so povezani zmanjšanje onesnaževanja vodnega telesa Jezerca z gnojili in škropivi, sanacija okolice z odstranitvijo vrtičarske infrastrukture ter zmanjšanje vpliva plenjenja mačk na gnezdeče ptice.

Ključnega pomena za vzpostavitev ugodnega ohranitvenega stanja območja sta tudi nadaljevanje sodelovanja z lokalnimi akterji za pospešitev sanacije virov onesnaževanja območja s Škocjanskega hriba in sodelovanje s predstavniki Slovenskih železnic za izboljšanje praks zatiranja vegetacije s herbicidi ob železniški progi.

Usmeritve za ukrepe za preprečevanje ali zmanjševanje negativnih vplivov iz okolice – postavitve varovalnih ograj na najbolj izpostavljenih mejah naravnega rezervata (tudi k cilju 4):

- Postavitev varovalnih ograj za preprečitev dostopa na območje naravnega rezervata je učinkovit ukrep za zavarovanje predelov Škocjanskega zatoka v neposredni bližini urbane okolice, npr. ob železniški postaji ali ob izlivu Badaševice, ki jih upravljavec ne more fizično nadzirati, saj lahko le fizična ovira ljudi kratko- in srednjeročno odvrta od spuščanja domačih in hišnih ter tujerodnih živali v naravno okolje.
- Na območju ob železniški postaji, kjer meja naravnega rezervata seže vse do stavbe Telekoma in v bližino železniške postaje, se ograja namesti po ureditvi lastništva ali pridobitvi soglasja sedanjih lastnikov zemljišč.
- Po potrebi se ograja namesti tudi na območju ob izlivu Badaševice, na stiku meje naravnega rezervata s trgovskim centrom Supernova Koper II, ter vzdolž Parancane na najbolj izpostavljenih mestih.
- Ograje naj bodo iz žičnatih materialov, višine vsaj 2 metrov, ter naj imajo tudi podzemni del, globine

vsaj 20 cm za preprečitev izpodkopavanja rovov in prehodov plenilcev pod ograjo. Ograja naj ima vrata na ključ, ki ga ima samo upravljavec. Dolžino in traso ograje na terenu določi upravljavec.

➡ Karta 10: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti

Preglednica 13: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 3

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
3.1 Upravljanje nivoja vode					
3.1.1 Vzdrževanje preliva vode iz Jezerca v laguno za regulacijo vodnih nivojev in zagotavljanje sladkovodnega značaja	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. vzdrževanj/stanje
3.2 Preprečevanje motenj in negativnih vplivov iz okolice					
3.2.1 Komunikacija z vrtničkarji za prenehanje vrtničarske dejavnosti na območju Jezerca	2015 in 2016	– €	PP 153238	–	Zaznamki
3.2.2 Odstranitev vse vrtničarske infrastrukture	2015 in 2016	– €	PP 153238	–	Štev. odstranjenih elementov
3.2.3 Postavitev ograje na najbolj izpostavljenih delih meje območja po potrebi (ob železniški postaji, Parenzana ...)	2017 in 2018	5.000,00 €	Projektno	–	Dolžina (m)
3.2.4 Sodelovanje z lokalnimi akterji za pospešitev sanacije virov onesnaževanja Jezerca (Škocjanski hrib)	2015 in 2017	– €	PP 153238	–	Zaznamki, štev. komunikacij
3.2.5 Sodelovanje s Slovenskimi železnicami za izboljšanje praks zatiranja vegetacije ob železniški progi	2015 in 2017	– €	PP 153238	–	Zaznamki, štev. komunikacij
3.3 Odstranjevanje tujerodnih vrst ter domačih in hišnih živali					
3.3.1 Odstranjevanje tujerodnih vrst rastlin in izvedba aktivnosti za pospeševanje razraščanja domorodnih vrst	Vsako drugo leto	500,00 €	PP 153238	–	Štev. rastlin/površina (m ²)
3.3.2 Izlov in preselitev tujerodnih vrst želv v nadzorovano okolje	Redno letno (do odstranitve populacije)	400,00 €	PP 153238	Honorarni sodelavec	Štev. živali
3.3.3 Komunikacija z vrtničkarji za preselitev domačih živali z območja Jezerca	2015 in 2016	– €	PP 153238	–	Zaznamki/štev. komunikacij
3.4 Upravljanje vegetacije					
3.4.1 Priprava načrta ter vzpostavitev poznega mulčenja travniških in ruderalnih površin	2015 in 2016 načrt, izvedba redno letno	– €	PP 153238	–	Površina (m ²)

3.4.2 Dosajanje grmovnic po potrebi	2016 in 2017	200,00 €	PP 153238	–	Štev. rastlin
3.4.3 Čiščenje vegetacije na obrežju Jezerca (ustvarjanje golih površin za močvirsko sklednico)	2016 in 2018	300,00 €	PP 153238	–	Površina (m ²)

Cilj 4: Trajno preprečevanje motenj in dostopa plenilcev na območje močvirja južno od izliva Badaševice:

- za uspešno gnezdenje čaplje (1 par), mokoža (1–2 para) in srpične trstnice (1–3 pari) ter
- za nemoteno prenočevanje kmečkih lastovk med jesensko selitvijo.

Za doseganje cilja 4 med izvajanjem načrta so bistvenega pomena začetek aktivnosti za cenitev in parcelacijo zemljišč (parc. št. 3884/3, k. o. Bertoki), vzpostavitev pogojev za odkup: pripravljenost lastnikov za prodajo ter zagotovitev finančnih sredstev pristojnega ministrstva za nakup zemljišč. Po ureditvi lastništva sledi še fizična ograditev tega dela rezervata na najbolj izpostavljenih mestih za preprečitev negativnih vplivov iz urbane okolice.

Za preprečitev motenj na gnezdilke in druge vrste ptic, ki ta prostor uporabljajo za prenočevanje, je ključno nadaljevanje sodelovanja z Mestno občino Koper, VURS ter Obalnim društvom proti mučenju živali za odstranitev neuradnega zatočišča oziroma preselitev teh mačk v primeren azil ali pa preprečitev možnosti dostopa mačkam na območje naravnega rezervata.

➡ Karta 10: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti

Preglednica 14: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 4

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
4.1 Odstranjevanje tujerodnih vrst ter domačih in hišnih živali					
4.1.1 Sodelovanje z MOK in lokalnimi akterji za odstranitev naseljenih mačk (neuradnega zatočišča)	Redno letno (do odstranitve)	– €	PP 153238	MOK, VURS, Obalno društvo proti mučenju živali	Zaznamki/štev. komunikacij
4.2 Preprečevanje motenj					
4.2.1 Postavitev ograje na najbolj izpostavljenih delih meje območja (območje ob Telekomu in železniški postaji)	2019	10.000,00 €	Projektno/PP 153238	Podizvajalec	Dolžina (m)
4.3 Odkup zemljišč na območju sladkovodnega močvirja pri Telekomu					
4.3.1 Sodelovanje pri cenzitvi (po potrebi) in parcelaciji zemljišč	2017 in 2018	2.000,00 €	PP 153238	Pristojno ministrstvo, podizvajalci	Štev. parcelacij/ZK
4.3.2 Sodelovanje pri odkupih zemljišč od lastnikov, ki so temu naklonjeni (npr. Telekom), s strani države	2017 in 2018	– € (vrednost zemljišča se določi s cenzitvijo)	PP za odkupe zemljišč (ARSO)/sredstva SKZG RS	Pristojno ministrstvo, ARSO, podizvajalci	Vpis v ZK

Cilj 5: Spremljanje in analiziranje stanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti ter upravljanje podatkovnih zbirk, ki se nanašajo na NRŠZ

Čeprav sta se inventarizacija in redni monitoring stanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti določenih skupin začela že takoj po zavarovanju območja in določitvi upravljavca, so se obsežnejše raziskave izbranih živalskih skupin Naravnega rezervata Škocjanski zatok začele po obnovi naravnega rezervata leta 2008. Najbolj raziskana živalska skupina so ptice, saj redno spremljanje avifavne Škocjanskega zatoka poteka od leta 2001. Od leta 2007 potekajo tudi redna kartiranja habitatnih tipov sladkovodnega in brakičnega dela naravnega rezervata.

Ugotovitve dolgoročnega izvajanja monitoringa so najboljša povratna informacija o uspešnosti sanacijskih in renaturacijskih ukrepov ter upravljanja naravnega rezervata. Vzpostavitev ugodnega ohranitvenega stanja habitatov in vrst je jedro prihodnosti rezervata, saj le tako Škocjanski zatok ponovno pridobiva svojo polno vrednost kot naravna vrednota in kot pomembno območje v okviru evropske mreže Natura 2000. Dosedanje spremljanje stanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti Naravnega rezervata Škocjanski zatok je večinoma dalo ugodne rezultate, ki so posledica obnove (sanacije in renaturacije) območja ter ustreznega upravljanja v preteklih letih. Za doseganje cilja 5 med izvajanjem načrta upravljanja se načrtujejo:

1. nadaljevanje rednega spremljanja stanja habitatnih tipov sladkovodnega dela naravnega rezervata. Vzpostavljane novih habitatnih tipov je dolgoročen proces, zato se načrtuje letno kartiranje habitatov, ki je namenjeno usmerjanju upravljavskih nalog in aktivnosti;
2. periodično spremljanje stanja habitatnih tipov brakičnega dela naravnega rezervata, ki so se v večini že stabilizirali in večjih sprememb ob ustreznem upravljanju ni pričakovati;
3. redno spremljanje stanja ptic po ustaljeni metodologiji ter v skladu s protokolom spremljanja stanja in varstva biotske raznovrstnosti, ki je bil izdelan v okviru projekta Adriawet 2000 (tedenski popisi celotnega območja, dnevni popisi, kartirni popisi gnezdišč, posebni popisi, akustični popisi ...);
4. sistematične raziskave različnih živalskih skupin in redno spremljanje stanja najpomembnejših skupin, obravnavanih v nadaljevanju po skupinah (A–E).

A. Hrošči (Coleoptera)

Habitati, ki so se do zdaj razvili v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, so izjemnega pomena za ohranjanje nekaterih ogroženih in redkih vrst hroščev v Sloveniji. Predvideva se, da se bodo z razvojem vegetacije in v časovnem sosledju habitatni nadalje razvijali. Za vzdrževanje primernih habitatov za dolgoročno ohranjanje redkih in ogroženih vrst hroščev je treba stanje favne hroščev dolgoročno spremljati. Izvedba monitoringa je načrtovana vsako tretje leto, začenši z 2016. Stanja favne ogroženih hroščev se spremlja na stalno določenih površinah in s standardiziranimi, čim manj invazivnimi metodami raziskav.

B. Metulji (Lepidoptera)

V primerjavi z opravljeno inventarizacijo dnevnih metuljev, ki so bili zaradi lažje odkrivnosti in večjega časovnega vložka v izvedeni raziskavi popisani zelo dobro, pa je poznavanje favne nočnih metuljev Naravnega rezervata Škocjanski zatok še vedno pomanjkljivo. Na podlagi ocene, da predstavljajo dnevni metulji le 8 do 10 odstotkov vrst vseh metuljev favne Slovenije, je pričakovano število nočnih metuljev v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok med 400 in 500 vrst. Z nadaljnjimi raziskavami se bo število vrst povečalo zlasti z naključno priletelimi osebkami vrst, ki imajo ustaljene populacije v okolici Škocjanskega zatoka.

C. Kačji pastirji (Odonata)

Kačji pastirji so obravnavani kot sam subjekt varovanja ali kot bioindikatorji. V okviru slednjega so kačji pastirji zlasti pri naravovarstveni oceni vodnih življenjskih okolij zelo primerni kot ena od t. i. ključnih skupin, na podlagi poznavanja katerih je mogoče sklepati o biotski raznovrstnosti in stanju oziroma ohranjenosti določenega biotopa. Njihove življenjske zahteve so namreč razmeroma dobro poznane, poleg tega so pregleden favnistični element z razmeroma lahko določljivimi vrstami. Njihovo preživetje je odvisno od mnogih dejavnikov in raznolikih struktur tako v vodnem kot tudi širšem kopenskem bivališču, kar pomeni, da je visoka vrstna pestrost kačjih pastirjev zgovoren dokaz o ohranjenosti širšega vodnega

in obvodnega habitata. Stanje favne kačjih pastirjev se spremlja v presledkih na štiri leta z začetkom leta 2017 ter je izjemnega pomena za vzdrževanje obstoječih vodnih habitatov in ureditev novih.

D. Plazilci in dvoživke (Herpetofavna)

Z ureditvijo sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki je bila paleta sladkovodnih bivališč za plazilce in dvoživke na območju NRŠZ močno razširjena, posledično se je povečalo tudi število vrst znotraj obeh skupin. To dokazujejo naključna opazovanja in raziskave, ki so bile na območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok opravljene v zadnjih letih. Herpetofavna se bo predvsem v smislu zastopanosti posameznih vrst v naslednjih letih gotovo še spreminjala, po drugi strani pa je tudi z naravovarstvenega vidika oz. vidika ogroženih vrst zelo pomembno spremljati razvoj populacij in stanje življenjskih okolij. Zato je smiselno nadaljevati periodične raziskave herpetofavne naravnega rezervata vsako tretje leto. Z vzpostavitev rednega spremljanja stanja in izvajanjem metode izlova, označevanja in ponovne izpustitve bo mogoče tudi natančneje oceniti velikost populacije močvirske sklednice ter hkrati izvajati ustrezne ukrepe za ohranitev in povečanje populacije te vrste.

E. Makrobentos in ribje združbe (Ihtiofavna)

Šele s poglobljanjem osrednjega jarka so se ekološke razmere v laguni nekoliko stabilizirale, zato je bilo mogoče v zadnjih letih prepoznati nekatere cone, ki so značilne za tipične sredozemske lagune. S tega vidika je pomembno spremljati razvoj makrobentoških skupnosti in ribje združbe v lagunskem delu zatoka, na podlagi katerih je mogoče tudi opredeliti prehranjevalni potencial lagunske favne za ptice, ki so ena izmed ključnih ciljnih skupin živali v naravnem rezervatu.

Za ugotavljanje razvoja bentoških skupnosti v lagunskem delu zatoka je treba opraviti monitoring glavnih skupin makrofavne vsako tretje leto, in sicer v zimskem času (prelet in prezimovanje ptic) in v letnem času (gnezdilke). Glavne skupine pridnenih nevretenčarjev so: mnogoščetinci (Polychaeta), mehkužci (Mollusca), polži (Gastropoda), školjke (Bivalvia) in raki (Crustacea) s poudarkom na postranicah Amphipoda in raki enakonožci (Isopoda) ter žuželke (Insecta, predvsem skupina Chironomidae). Spremljanje pridnene (bentoške) makrofavne je smiselno tudi z vidika bioinvazije, saj je znano, da so opustošeni in (v tem primeru zaradi renaturacije) enostavni ekosistemi podvrženi prihodu tujerodnih vrst, ki kolonizirajo še nezapolnjene ekološke niše v takih okoljih. Na začetku se izvede poglobljena raziskava, zaradi bližine pristanišča pa je nujna tudi raziskava tujerodnih in škodljivih (patogenih) organizmov, da se pridobijo podatki o njihovem pojavljanju in iz tega izhajajočih grožnjah za naravni rezervat ter načrtuje njihovo omejevanje.

Za spremljanje ribjih združb, ki so prav tako izjemno pomembne v smislu prehranskega potenciala za mnoge vrste ihtiofagih ptic, je treba spremljati tako stalno ribjo favno v laguni kot tudi dnevne/nočne in sezonske selivce, ki se v laguni zadržujejo zaradi razmnoževanja, razvoja larvalnih oblik v starejše stadije, prehranjevanja in izogibanja plenilcem.

➡ Karta 10: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti

Preglednica 15: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 5

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
5.1 Redni monitoring					
5.1.1 Nabava opreme: daljnogledi (5 kosov), spektivi (3 kosi), telefon z GPS (2 kosa), zrcalnorefleksni fotoaparat, GoPro kamera, detektor za netopirje ipd.	2016–2019	5.750,00 €	Projektno/ lastni prihodki upravljavca	–	Štev. kosov opreme

5.1.2 Monitoring ptic	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. popisov/ poročil
5.1.3 Monitoring herpetofavne	Vsako tretje leto, začetek 2017	3.000,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. popisov/ poročil
5.1.4 Monitoring favne kačjih pastirjev	Vsako četrto leto, začetek 2017	3.500,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. popisov/ poročil
5.1.5 Monitoring zelene krastače	Vsako tretje leto, začetek 2017	100,00 €	Projektno/PP 153238	Nadzor strokovnjaka	Štev. popisov/ poročil
5.1.6 Monitoring močvirske sklednice	Vsako leto do 2019, nato na dve leti	500,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. popisov/ poročil
5.1.7 Monitoring glavnih skupin makrofavne v laguni (po poglobljeni raziskavi)	2019, 2022	6.900,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. popisov/ poročil
5.1.8 Monitoring ihtiofavne v laguni (stalna ribja favna in dnevni/nočni in sezonski selivci)	Od 2017 na dve leti	6.900,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. popisov/ poročil
5.1.9 Monitoring metuljev in nadaljevanje inventarizacije	Od 2016 na tri leta	3.500,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. popisov/ poročil
5.1.10 Monitoring hroščev in nadaljevanje inventarizacije	Od 2016 na tri leta	3.500,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. popisov/ poročil
5.1.11 Monitoring ozkega vrtenca	Redno letno	100,00 €	Projektno/PP 153238	Nadzor strokovnjaka	Štev. popisov/ poročil
5.1.12 Monitoring netopirjev	Redno letno	100,00 €	Projektno/PP 153238	Nadzor strokovnjaka	Štev. popisov/ poročil
5.1.13 Spremljanje stanja in številčnosti tujerodnih vrst živali na območju NRŠZ in njegove bližnje okolice	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obhodov, poročila nadzora
5.1.14 Spremljanje stanja in številčnosti plenilcev na območju NRŠZ in njegove bližnje okolice	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obhodov, poročila nadzora
5.2 Kartiranje habitatnih tipov in monitoring tujerodnih vrst rastlin					
5.2.1 Kartiranje sladkovodnih habitatnih tipov	Redno letno	1.500,00 €	PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Kartirane površine (ha)
5.2.2 Kartiranje brakične lagune z obrobjem	2018, 2022	1.500,00 €	PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Kartirane površine (ha)
5.2.3 Kartiranje redkih oziroma novih rastlinskih vrst (ob kartiranju HT)	Redno letno – bonifika; 2018, 2022 – laguna	– €	PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Kartirane površine (ha), štev. vrst
5.2.4 Monitoring razširjenosti tujerodnih vrst rastlin	Redno letno	– €	PP 153238	Strokovno usposobljeno podizvajalec	Štev. vrst in njihova razširjenost
5.3 Raziskave in spremljanje stanja NV in biotske raznovrstnosti					
5.3.1 Raziskava morskih tujerodnih in škodljivih (patogenih) organizmov	2016	6.900,00 €	Projektno/PP 153238	Strokovno usposobljen podizvajalec	Štev. raziskav/ poročil/člankov
5.3.2 Raziskava planktona	2017	6.900,00 €	Projektno/PP	Strokovno	Štev. raziskav/

bentoških, eratnih in sedentarnih mnogoščetincev			153238	usposobljen podizvajalec	poročil/člankov
5.3.3 Spremljanje stanja NV z ovrednotenjem podatkov, zbranih v okviru drugih nalog in aktivnosti v okviru cilja 5	2019, 2024	– €	PP 153238	ZRSVN	Štev. ocen stanja NV Škocjanski zatok
5.4 Upravljanje podatkovne zbirke NRŠZ					
5.4.1 Redni vnos in digitalizacija podatkov	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. vnesenih podatkov
5.4.2 Obdelave podatkov	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obdelanih podatkov
5.4.3 Priprava upravljavskih izhodišč	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. izhodišč
5.4.4 Priprava poročil in člankov, objav na spletu	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. poročil/ člankov/objav
5.5 Spremljanje kakovosti in nivojev vode					
5.5.1 Spremljanje enostavnih parametrov kakovosti vode	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. popisov/ poročil
5.5.2 Sodelovanje z ARSO pri spremljanju zahtevnih parametrov kakovosti vode	Vsaki dve leti	– €	ARSO	ARSO	Štev. popisov/ poročil
5.5.3 Analiza aktivnih snovi herbicidov in njihovih razgradnih produktov	2016 in 2017	300,00 €	PP 153238	Podizvajalec	Štev. analiz/ poročil
5.5.4 Spremljanje stanja vodostaja na zapornici, vodomernih latah in mareografu	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obhodov, poročila nadzora
5.6 Priprava poročil o stanju NRŠZ					
5.6.1 Priprava poročil o aktivnostih, ki jih izvaja upravljavec	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. poročil
5.6.2 Pregled poročil monitoringa in raziskav; vključevanje izsledkov in priporočil v upravljanje	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. poročil

Cilj 6: Zagotavljanje primerne količine in kakovosti vode ter omejevanje negativnih vplivov hrupa in svetlobnega onesnaževanja iz okolice na naravni rezervat

Lokacija v urbanem okolju v določenih segmentih pomeni prednost za naravni rezervat, vsekakor pa to ne velja za izpostavljenost negativnim urbanim vplivom. Med temi izstopajo onesnaženje vodnih virov, s katerimi se napaja naravni rezervat, kot tudi negativni vplivi hrupa in svetlobnega onesnaževanja. Med temeljnimi izhodišči za doseganje cilja 6 so zato predvsem naloge sodelovalne narave, s katerimi upravljavec spodbuja pozitivne okoljske spremembe v lokalnem okolju in usmerja aktivnosti za njihovo doseganje, vsekakor pa so in morajo biti rezultat širšega družbenega soglasja in zahtevajo tudi večji krog vpletenih deležnikov, tako javnih kot zasebnih.

Ustrezna zakonodaja namreč obstaja za vse obravnavane segmente razen predpisov s področja hrupa v naravnem okolju, ki Škocjanskega zatoka ne ščitijo pred vplivi iz urbane okolice. Načine delovanja na posameznih področjih je treba formalizirati s sprejetjem poslovnikov oziroma načrtov ukrepanja (npr. poslovnik o pretokih vode po levem razbremenilniku Rižane – Ari, obveščanje v primeru onesnaženj, načrt ukrepanja in odprave posledic večjih izlitij nafte in naftnih derivatov na prostoživeče ptice itd.) in jih čim prej začeti izvajati. Na področju varstva pred hrupom je Luka Koper kot poglavitni vir hrupa v širši okolici Škocjanskega zatoka predvsem zaradi tranzita v pristanišče in iz njega že začela z iskanjem

alternativnih rešitev, ki jih je upravljavalec rezervata v zadnjih letih dejavno spodbujal. Pri tem se kot najperspektivnejša tehnična rešitev kaže uporaba konsolidiranega sedimenta z luškega dna, predelanega v opeke, ki se kot gradbeni material lahko uporabi tudi za protihrupne ovire, če se z nadaljnjimi raziskavami izkaže, da so učinkovita zaščita proti hrupu, ter se pridobijo projektno financiranje in vsa soglasja za izvedbo. Ob pridobitvi zadostnih sredstev je seveda sprejemljiva tudi postavitev klasične protihrupne ograje (PHO) vzdolž bertoške vpadnice, vsekakor pa so v načrtu tudi aktivnosti za pridobitev alternativnih rešitev za zmanjševanje hrupa.

Pri doseganju cilja 6 so zaradi potrebe po širšem družbenem soglasju izrednega pomena tudi ozaveščanje javnosti, opozarjanje in dajanje predlogov za sanacijske in preventivne aktivnosti, ter odprtost naravnega rezervata za dejavno vključevanje zainteresiranih posameznikov iz lokalnega okolja, ki imajo znanje in interes za reševanje tovrstnih okoljskih vprašanj. Pomembno je tudi sodelovanje odbora za naravni rezervat.

Usmeritve za ukrepe za preprečevanje ali zmanjševanje negativnih vplivov iz okolice – vzpostavitev protihrupnih ograj in podobnih ovir:

- Prednostno se načrtujejo in izvedejo na najbolj izpostavljenih predelih naravnega rezervata neposredno ob prometnicah, predvsem na delu vzdolž bertoške vpadnice od centra za obiskovalce levo in desno do točk, kjer učna pot zavije v notranjost rezervata. Pri načrtovanju se upoštevajo pogoji s področja prometa in pridobijo vsa potrebna soglasja.
- Ob upoštevanju tehničnih lastnosti ovire za zagotavljanje učinkovitega varstva pred hrupom naj se ta načrtuje in izvede sonaravno, po možnosti z uporabo okoljsko nespornega in po možnosti lokalnega materiala. Sonaraven in privlačen naj bo tudi videz ovire, pri čemer se lahko uporabijo tudi dodatne zasaditve.
- Mikrolokacija ovire kot tudi čas gradnje in druge podrobnosti se določijo ob upoštevanju pogojev za zagotavljanje učinkovitega varstva pred hrupom, upoštevaje predpise s področja urejanja prometa in ohranjanja narave.
- Upravljavalec rezervata sodeluje v vseh fazah načrtovanja in izvedbe protihrupnih ovir in preverja skladnost z varstvenimi cilji ter zagotavlja upoštevanje varstvenega režima naravnega rezervata.

➡ Karta 10: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti

Preglednica 16: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 6

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
6.1 Zagotavljanje zadostnih dotokov vode najvišjih standardov kakovosti					
6.1.1 Sodelovanje z ARSO in lokalnimi akterji za pospešitev sprejetja poslovnika o pretokih vode po Ari za celoletno obdobje s sistemom obveščanja	2015	– €	PP 153238	–	Sprejet pisni poslovnik
6.1.2 Redno usklajevanje med izvajanjem pravilnika z izvajalcem javne službe urejanja voda/rečnim nadzornikom in drugimi odjemalci	Redno letno	– €	PP 153238	–	Zaznamki/štev. komunikacij
6.1.3 Sodelovanje s SVOM, Luko Koper in drugimi lokalnimi akterji zaradi	Redno letno	– €	PP 153238	SVOM, Luka Koper, Center za obveščanje	Zaznamki/štev. komunikacij

preprečevanja vpliva
potencialnih onesnaženj v
pristanišču na akvatorij
Škocjanskega zatoka

6.1.4 Sodelovanje v evropski organizaciji Sea Alarm Foundation	Redno letno	– €	Projektno/PP 153238	Druge evropske države	Zaznamki/štev. komunikacij
6.1.5 Sodelovanje z URSZR in redna usposabljanja v okviru Načrta ukrepanja in odprave posledic večjih izlitij nafte in naftnih derivatov na prostoživeče ptice (po potrebi)	Redno letno	– €	URSZR	URSZR	Štev. usposabljanj/udeležencev/zaznamki, štev. komunikacij
6.2 Sodelovanje z MOK in lokalnimi akterji za stalno izvedbo ukrepov za doseganje najvišje kakovosti industrijskih, komunalnih in padavinskih odpadnih vod, ki se stekajo neposredno v naravni rezervat ali pritoke (Ara, morje)					
6.2.1 Dejavno spodbujanje odgovornih akterjev/onesnaževalcev za čim prejšnjo sanacijo stanja problematičnih izpustov	Redno letno	– €	PP 153238	Odgovorni akterji, ZRSVN	Zaznamki/štev. komunikacij
6.2.2 Pritegnitev drugih odgovornih javnih služb, npr. inšpekcije za okolje	Redno letno	– €	PP 153238	Druge odgovorne javne službe	Zaznamki/štev. komunikacij, prijav inšpekciji
6.3 Preprečevanje negativnih vplivov hrupa					
6.3.1 Sodelovanje z Luko Koper pri iskanju inovativnih rešitev za postavitve PHO iz predelane luškega sedimenta	2015 in 2017	– €	Projektno/PP 153238	Luka Koper, ZAG in drugi vključeni akterji	Zaznamki, štev. komunikacij, projekti
6.3.2 Iskanje drugih rešitev za zagotovitev aktivne protihrupne zaščite vzdolž območja za obiskovalce pod bertoško vpadnico	2016 in 2017	– €	Projektno/PP 153238	MOK, ZRSVN, odbor, drugi akterji	Zaznamki, štev. komunikacij, projekti
6.3.3 Postavitve PHO	2017 in 2018	75.000,00 €	Projektno	Partnerji, upravljalci cest, javne službe	Dolžina in višina PHO (m)
6.4 Preprečevanje negativnih vplivov svetlobnega onesnaževanja					
6.4.1 Dejavno spodbujanje odgovornih akterjev/onesnaževalcev k čimprejšnji sanaciji stanja in uskladitvi osvetljevanja z zakonodajnimi omejitvami	Redno letno	– €	PP 153238	ZRSVN, odbor, inšpekcija, lokalni akterji	Zaznamki/štev. komunikacij
6.5 Ozaveščanje in dejavno vključevanje lokalnih akterjev					
6.5.1 Ozaveščanje, opozarjanje in dajanje predlogov za preventivne in kurativne aktivnosti, namenjene preprečevanju in sanaciji negativnih vplivov iz okolice	Redno letno	– €	PP 153238	ZRSVN, odbor	Zaznamki/štev. komunikacij

6.5.2 Obveščanje in dejavno vključevanje Odbora NRŠZ pri reševanju lokalnih vprašanj	Redno letno	– €	PP 153238	Odbor	Štev. sej/tem/dejavnosti odbora
6.5.3 Dejavno vključevanje deležnikov, zainteresirane javnosti in posameznikov pri reševanju lokalnih vprašanj	Redno letno	– €	PP 153238	Lokalni deležniki, zainteresirana javnost	Štev. udeležencev/komunikacij

Cilj 7: Zagotavljanje uresničevanja varstvenega režima in varstvenih usmeritev (neposredni nadzor v naravi ter druge potrebne oblike nadzora)

Delo naravovarstvenih nadzornikov Naravnega rezervata Škocjanski zatok vključuje te naloge:

- neposredni nadzor v naravi, ki zajema spremljanje stanja v obliki rednih dnevnih obhodov območja, nadzor nad izvajanjem varstvenega režima in pogojev obiskovanja, ugotavljanje dejanskega stanja pri kršitvah skupaj z opozarjanjem in ozaveščanjem kršilcev varstvenega režima ter izrekanjem glob ob večjih ali ponovljenih kršitvah in obveščanje pristojnih inšpekcijskih organov in policije,
- občasni obhodi po okolici rezervata zaradi preveritve obstoječih in novih virov ogrožanja in konkretnih groženj za naravni rezervat,
- nadzor nad gradnjo infrastrukture za obisk naravnega rezervata,
- nadzor nad vzdrževalnimi deli znotraj meja naravnega rezervata, predvsem nad izvedbo del vseh drugih javnih služb znotraj ali na meji naravnega rezervata,
- priprava poročil in obveščanje nadrejenih in ministrstva o kršitvah, izrečenih opozorilih in globah kot tudi virih ogrožanja in grožnjah, ki se pojavljajo zunaj meja območja,
- nadzor nad tujerodnimi vrstami, njihovo omejevanje in odstranjevanje ter
- redno izobraževanje nadzornikov za zagotavljanje delovanja s polnimi pooblastili.

Vse naštetе aktivnosti se izvajajo skladno z organizirano nadzorno službo in v okviru pristojnosti, ki jih imajo naravovarstveni nadzorniki po Zakonu o ohranjanju narave ter na podlagi pooblastil po Zakonu o prekrških (Uradni list RS, št. 3/07 in nadaljnji) in Zakonu o upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 in nadaljnji). Za pridobitev polnih pooblastil se naravovarstveni nadzorniki udeležujejo vseh potrebnih usposabljanj, na primer na temo neposrednega nadzora v naravi, ki jih organizira pristojno ministrstvo, ter strokovnih usposabljanj za pridobitev pooblastil po zakonih o prekrških in upravnem postopku, ki jih organizirajo druga ministrstva. Naravovarstveni nadzorniki so vključeni tudi v nacionalno Zvezo naravovarstvenih nadzornikov in mednarodne povezave. Naravovarstveni nadzorniki nosijo uniformo v skladu s Pravilnikom o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih nadzornikov (Uradni list RS, št. 37/03), poleg tega pa imajo še telefon, fotoaparatus in potrebne optične pripomočke glede na naravo dela (daljnogled, teleskop).

Največ kršitev varstvenega režima naravnega rezervata je bilo do zdaj povezanih s trganjem rastlin, vzpenjanjem na zastiralne nasipe in hojo zunaj označenih poti ter zadrževanjem obiskovalcev v nasprotju s pogoji obiskovanja (obisk rezervata zunaj urnika, nenajavljeni obiski večjih skupin). Aktivnosti nadzorne službe bodo torej usmerjene tudi v preprečitev takega vedenja.

➡ Karta 10: Prostorski prikaz nalog in aktivnosti

Preglednica 17: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 7

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
7.1 Naravovarstveni nadzor nad upoštevanjem					

**varstvenega režima in
usmeritev, opozarjanje in
ozaveščanje kršilcev ter
izrekanje glob in nadaljevanje
postopkov, ki jih izvajajo drugi
pooblašчени izvajalci**

7.1.1 Redni dnevni obhodi po učnih poteh, namenjeni nadzoru nad upoštevanjem varstvenega režima, predvsem pogojev obiskovanja	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obhodov
7.1.2 Redni tedenski in manj pogosti obhodi po ključnih, bolj oddaljenih delih naravnega rezervata, namenjeni nadzoru nad upoštevanjem varstvenega režima	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obhodov
7.1.3 Opozarjanje in ozaveščanje kršilcev režima in oseb, ki sicer režima ne kršijo, vendar njihovo vedenje ni primerno	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. opozoril
7.1.4 Izrekanje glob ob ponovitvah kršitev varstvenega režima in v drugih primerih, ko opozorilo ni dovolj	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. izrečenih glob
7.1.5 Vključevanje policije in inšpekcijskih služb ob hujših kršitvah	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. prijav
7.1.6 Občasni obhodi po okolici NRŠZ, namenjeni preveritvi obstoječih in novih virov ogrožanja in konkretnih groženj za naravni rezervat	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obhodov
7.1.7 Priprava poročil in obveščanje nadrejenih in ministrstva o kršitvah, izrečenih opozorilih in globah kot tudi virih ogrožanja in grožnjah, ki se pojavljajo zunaj NRŠZ	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. poročil
7.1.8 Opremljenost nadzornikov z zakonsko predpisanimi uniformami	Vsako drugo leto	1.000,00 €	PP 153238	Podizvajalci	Štev. uniform, naštikov

**7.2 Nadzor med gradnjo
objektov in vsemi drugimi,
npr. vzdrževalnimi deli, v
naravnem rezervatu in njegovi
neposredni okolici**

7.2.1 Nadzor nad gradnjo objektov	2015	– €	PP 153238	Investitor, podizvajalci, drug nadzor	Zaznamki, poročila nadzora
7.2.2 Nadzor nad drugimi vzdrževalnimi deli v NRŠZ (npr. sanacija praga na Ari, nasipa vzdolž Are, gradnja PHO, investicijsko vzdrževanje objektov itd.)	Redno letno od leta 2016	– €	PP 153238	Investitorji, podizvajalci, drug nadzor	Zaznamki, poročila nadzora
7.2.3 Nadzor nad gradbenimi in vzdrževalnimi deli v cestnem	Redno letno	– €	PP 153238	Investitorji, podizvajalci,	Zaznamki, poročila nadzora

varovalnem pasu znotraj ali na meji NRŠZ				drug nadzor	
7.2.4 Nadzor med izvedbo del vseh drugih javnih služb (na področju urejanja voda, vzdrževanje meteornih prepustov), ki so dovoljena kot izjeme od varstvenih režimov	Redno letno	– €	PP 153238	Investitorji, podizvajalci, drug nadzor	Zaznamki, poročila nadzora
7.3 Redno izobraževanje nadzornikov in sodelovanje v širših organizacijah nadzornikov					
7.3.1 Izobraževanje za naravovarstvene nadzornike za pooblastilo po ZON	Redno letno (kadar ministrstvo organizira izobraževanje)	– €	PP 153238	Pristojno ministrstvo	Štev. nadzornikov s pooblastilom
7.3.2 Izobraževanje za nadzornike za prekrškovno pooblastilo in vodenje postopkov po ZUP ter nar. nadzornik kot uradna oseba	2016, 2018, 2020	700,00 €	PP 153238	Pristojna ministrstva s področij izobraževanja	Štev. nadzornikov s pooblastilom
7.3.3 Sodelovanje v nacionalni Zvezi naravovarstvenih nadzornikov in v mednarodnih povezavah	Občasno (približno na dve leti)	– €	PP 153238	Druga zavarovana območja/ nadzorniki	Zaznamki, poročila

3.4.2 Drugi cilji upravljanja, vključno z nalogami in aktivnostmi

Cilj 8: Omogočanje spoznavanja naravne vrednote in biotske raznovrstnosti ter doživljanja narave na način, ki naravo postavlja v središče pozornosti in privzgaja spoštljiv odnos ter odgovorno vedenje do nje

Cilj je osredotočen na upravljanje obiska, ki obsega celoten sklop načrtovalskih, izvedbenih in evalvacijskih aktivnosti, namenjenih pripravi in izvedbi vsebinskih programov za obiskovalce ter vzpostavitvi in ureditvi primerne infrastrukture in opreme, kot tudi vse druge aktivnosti, upravljavca za doseganje enega od namenov naravnega rezervata – spoznavanja in doživljanja narave. Z znanstvenimi metodami izdelani modeli odgovornega vedenja do narave so pokazali, da samo izobraževanje in ozaveščanje o okoljskih vprašanjih ne vodita k odgovornejšemu vedenju do okolja oziroma narave. Za to so ključnega pomena čustvena naklonjenost do narave, kognitivni dejavniki, ki vključujejo predvsem zanimanje za naravo in so enako kot čustvena naklonjenost podprti s pomembnimi življenjskimi izkušnjami. Med temi sta za pozitivno preoblikovanje odnosa do narave bistvenega pomena neposredni stik z naravo in njeno doživljanje, predvsem v mladosti, ob prisotnosti oziroma pod vplivom pomembnih soljudi. Sledi odgovornostna sestavina, ki vključuje predvsem negativne izkušnje in ogorčenost zaradi degradacije okolja oziroma narave. Izjemnega pomena sta tudi dejavno vključevanje v reševanje okoljskih vprašanj skozi proces socializacije s pridobitvijo demokratičnih vrednot in razvojem posameznikovih in kolektivnih kompetenc kot tudi razvoj naravovarstvene identitete skozi izobraževalni program na določenem območju in s tem oblikovanje ali krepitev občutka osebne povezanosti s tem območjem.

V prizadevanjih za spodbujanje odgovornega vedenja do narave bodo programi za obiskovalce Naravnega rezervata Škocjanski zatok, upoštevajoč znanstvena dognanja s področij okoljske psihologije ter okoljske vzgoje in izobraževanja, temeljili na teh izhodiščih:

- obiskovalcem bo omogočen neposredni stik z naravo (npr. opazovanje in doživljanje; praktične izobraževalne aktivnosti na terenu: mlake, cvetoči travniki, obročkanje; prosto gibanje in čas v naravi za mlade v okviru programov, ki bodo deloma lahko potekali tudi zunaj naravnega rezervata);
- ciljne skupine bodo oblikovane tako, da bodo v čim več primerih vključevale pomembne soljudi, zato

bo velik poudarek dan programom za družine in zaključene družbe (programi z različnimi usmeritvami, od naravoslovnega izobraževanja do delavnic za starše in otroke na tematiko ptic ali drugih naravnih danosti rezervata, ki so lahko fotografske, umetniške, rokodelske itd.; aktivnosti s poudarkom na socialni sestavini in naravovarstveni animaciji: npr. praznovanja rojstnih dni, počitniško varstvo za otroke, s tem da starši ali stari starši prisostvujejo vsaj eno uro dnevno, itd.);

- programi, ki so ciljno usmerjeni v podajanje znanja, bodo organizirani za tiste skupine, ki jih narava že zanima, kar se pri njih ciljno krepí (s predavanji, delavnicami za prepoznavanje ptic in drugih vrst, ornitološkimi izleti, terenskim delom ipd.), predvsem pri teh skupinah sta bistveni tudi redno ponavljanje aktivnosti in individualno spodbujanje zainteresiranih posameznikov;
- vsem obiskovalcem, starejšim od 11 do 12 let, se predstavita zgodba degradacije in obnove Škocjanskega zatoka ter nauk iz te zgodbe za krepitve odgovornostne sestavine;
- nadgradnja predhodnih programov so programi dejavnega vključevanja v upravljanje naravnega rezervata, reševanje okoljskih in drugih vprašanj v zvezi z njim ter v intenzivne izobraževalne programe za manjše skupine zelo zainteresiranih posameznikov (ornitološki tabori, sodelovanje pri izvedbi monitoringa, upravljavskih aktivnosti, na čistilnih akcijah, pri vodenju obiskovalcev ipd.);
- prostovoljno delo v naravnem rezervatu je hkrati ena ključnih aktivnosti za krepitev naravovarstvene identitete oziroma osebne povezanosti s Škocjanskim zatokom, v tej smeri pa je lahko učinkovit tudi program »posvojitev« živali oziroma botrstva, skozi katerega lahko vsak vključen posameznik poveča osebno odgovornost za posvojenca in hkrati povezanost z območjem, kar je seveda ključno za vedenje v dobrobit ohranjanju Naravnega rezervata Škocjanski zatok in tako narave v celoti.

Ožji izobraževalni program za osnovne šole se izvaja ob upoštevanju izhodišč iz prejšnjega odstavka in na podlagi Skupnega vzgojno-izobraževalnega programa, ki je bil izdelan v okviru projekta AdriaWet 2000, na podlagi ciljev in dejavnosti za starostne skupine od 6 do 7 let, 8 do 10 let in 11 do 14 let in morebitnih novih dognanj.

Poleg konkretne izvedbe programov pa bo v okviru cilja 8 poskrbljeno tudi za vse potrebno orodje za doseganje tega cilja, od nakupa opreme do razvoja in priprave učnih pripomočkov, fizičnih razstav kot tudi virtualne, multimedijske in filmske interpretacije. V ta sklop sodijo tudi sprejem, usmerjanje in osnovna postrežba obiskovalcev ter priprava in prodaja izdelkov in storitev, namenjenih obiskovalcem, ter predstavitve naravnega rezervata zunaj samega območja na predstavitev, sejnih z ustrežno tematiko in oglaševanjem. V načrt upravljanja se vključujejo tudi naloge za spodbujanje trajnostne mobilnosti pri dostopu in obiskovanju naravnega rezervata kot tudi za doživljanje narave za skupine s posebnimi potrebami.

Pomembni so tudi izobraževanje zaposlenih in drugih izvajalcev programov za tako izvedbo programov, ki bodo kar najbolj prispevali k doseganju ciljev naravnega rezervata, ter ustrezno spremljanje uspešnosti in ovrednotenje programov. Sem spada tudi zavarovanje odgovornosti za obiskovalce.

Varstvene in razvojne usmeritve za področje turizma v naravnem rezervatu:

- Izhajajoč iz izjemnega potenciala dokončno urejenega Naravnega rezervata Škocjanski zatok za razvoj tihega naravoslovnega turizma, usmerjenega v opazovanje in doživljanje narave, je temeljna usmeritev naravnega rezervata na področju turizma prav privabljanje za tako ponudbo zainteresiranih obiskovalcev, za katere sta glede na turistično statistiko značilna nadpovprečno odgovorno vedenje do okolja, v katerem so turisti, in nadpovprečna lokalna turistična potrošnja. Na tem področju se upravljavec povezuje z organizacijami s področja turizma, katerih namen je privabljanje ustreznih segmentov turistov v Slovenijo ali širšo regijo.
- Za zagotavljanje popolnejše ponudbe za obiskovalce se upravljavec povezuje s ponudniki spremljevalnih storitev za turiste, pri čemer daje poudarek ponudnikom kakovostnih lokalnih turističnih produktov. Lokalno ponudbo lahko tudi promovira v centru za obiskovalce in primerne izdelke uvršča v svoj prodajni program.

– Gostinska dejavnost se izvaja le za zadovoljevanje potreb obiskovalcev in udeležencev dogodkov.

Naloge in aktivnosti v okviru cilja 8 so prostorsko umeščene na območja zadrževanja obiskovalcev v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, ki so prikazana na karti 12. Zunaj tega območja zadrževanje obiskovalcev in izvajanje programov obiska nista dovoljeni, dovoljena pa je postavitev naprav (npr. on-line snemalnih sistemov) za avdio- ali videoprikaz zanimivosti iz naravnega rezervata v centru za obiskovalce, ki jih brez uporabe tovrstne tehnologije obiskovalci ne bi mogli spoznavati in doživljati. Pod pogoji, ki zagotavljajo upoštevanje varstvenih ciljev naravnega rezervata in so navedeni v poglavju 4.3, in pod nadzorom upravljavca se dovoli tudi avdio- in videosnemanje na varovanih delih naravnega rezervata za pripravo filmskih in drugih predstavitev naravnega rezervata.

Preglednica 18: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 8

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
8.1 Priprava programov za obiskovalce s preizkušanjem, ovrednotenjem in cikličnim posodabljanjem					
8.1.1 Nabor programov (vsebine, oblikovanje cen, promocija)	Vsako drugo leto od leta 2015	– €	PP 153238	–	Štev. programov v ponudbi
8.1.2 Koledar dogodkov (polletni, letni)	Redno letno od leta 2016	1.000,00 €	PP 153238	Podizvajalci (oblikovalec, tiskar)	Štev. dogodkov in udeležencev
8.1.3 Preizkušanje programov in koledarja dogodkov	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. testnih izvedb
8.1.4 Ovrednotenje programov in raziskave o učinkih programov na vedenje obiskovalcev	Redno letno od leta 2016	200,00 €	PP 153238	Strokovnjaki za ovrednotenje in analizo podatkov	Štev. vprašalnikov, analiza podatkov
8.2 Izvajanje in nadgradnja Skupnega vzgojno-izobraževalnega programa					
8.2.1 Delavnice in predstavitve za pedagoško osebje	Redno letno	50,00 €	PP 153238	Ciljne skupine	Štev. delavnic/predstavitvev, udeležencev
8.2.2 Izvedba programov za izobraževalne skupine v NRŠZ	Redno letno	– €	PP 153238	Ciljne skupine	Štev. vodenih skupin in udeležencev
8.2.3 Večdnevni programi (tabori) za mlade	Vsako drugo leto	4.000,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Mentorji, ciljne skupine	Štev. taborov in udeležencev
8.2.4 Praksa za študente in dijake ustreznih smeri	Redno letno	– €	PP 153238	Ciljne skupine	Štev. oseb, ki opravijo prakso
8.2.5 Strokovna pomoč pri raziskovalnem delu mladih	Redno letno	– €	PP 153238	Ciljne skupine	Štev. nalog/raziskav
8.2.6 Dogodki in javne predstavitve mladih	Redno letno	200,00 €	PP 153238	Ciljne skupine, (lokalni) deležniki, mediji	Štev. dogodkov, predstavitev in udeležencev
8.3 Razvoj in priprava učnih pripomočkov ter nakup ustrezne opreme za izobraževanje					
8.3.1 Razvoj in priprava učnih pripomočkov: učni	Redno letno	1.500,00 €	Projektno/lastni prihodki	Učitelji	Štev. učnih listov/posodobitev

listi in (raziskovalne) beležnice	upravljavca				
8.3.2 Nakup in vzdrževanje osnovne opreme za izvedbo programov za obiskovalce (lupe, banjice, mrežice, pH-meter, termometer ipd.)	Vsako drugo leto od leta 2016	500,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	–	Štev. kosov opreme
8.3.3 Nakup in vzdrževanje zahtevnejše opreme za izvedbo programov za obiskovalce (samostoječe lupe, mikroskopi, daljnogledi, teleskopi ipd.)	Vsako tretje leto od leta 2016	5.000,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	–	Štev. kosov opreme
8.4 Razvoj in priprava fizičnih razstav in interpretacije					
8.4.1 Priprava konceptov in vsebin razstav ter drugega interpretativnega gradiva	2015, 2024	– €	PP 153238	–	Štev. konceptov in vsebin
8.4.2 Izvedba razstav in druge interpretacije	2015, 2024	124.820,00 € (2015), 48.000€ (2024)	ESRR-PP 683710, MG-PP 695910, MKO-PP153242, DOPPS/projektno	Ilustratorji, fotografi, oblikovalci, tiskarji itd.	Štev. razstav in internih gradiv
8.4.3 Vzdrževanje in posodabljanje razstav in druge interpretacije	Redno letno od leta 2016	500,00 €	PP 153238	–	Štev. vzdrževanj
8.5 Razvoj in priprava virtualne, multimedijske in filmske interpretacije					
a) Mobilna aplikacija					
8.5.1 Promocija mobilne aplikacije	2015 in 2016	– €	Lastni prihodki upravljavca	–	Štev. objav in posredno štev. prenosov
8.5.2 Redno vzdrževanje (nadgradnje, posodobitve vsebin)	Redno letno	– €	Lastni prihodki upravljavca	–	Štev. dopolnitev/posodobitev
8.5.3 Nadgradnja – oblikovna nadgradnja, usklajena s spletno stranjo	2020	500,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Oblikovalci	Štev. nadgradenj
8.5.4 Nadgradnja mobilne aplikacije: razširitev območja, vključenega v aplikacijo, predstavitev lokalne ponudbe	2017, 2021	1.500,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Programerji	Štev. nadgradenj
b) Izobraževalni in promocijski filmi					
8.5.5 Produkcija predstavitev filma o NRŠZ iz obstoječih posnetkov s posodobitvami	Vsako tretje leto od leta 2015	5.000,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Produksijska ekipa	Izdelan film
8.5.6 Snemanje in produkcija kratkih izobraževalnih filmov	Redno letno od 2016	3.000,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Produksijska ekipa	Štev. kratkih filmov
c) Spletna kamera in druge vsebine za glavni zaslon					
8.5.7 Dobava in montaža on-line snemalnih sistemov (npr. gnezdenje na polojih) s prikazom na glavnem zaslonu v recepciji in/ali spletni strani/FB	2015 in 2016, nato vsako tretje leto	3.500,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Podizvajalec	Štev. delujočih on-line snemalnih sistemov

8.5.8 Foto-/videonatečaji za obiskovalce	Redno letno od 2016	–	Lastni prihodki upravljavca	Fotografi, snemalci	Štev. sodelujočih/štev. posnetkov
fotografe/snemalce in prikaz najboljših posnetkov na glavnem zaslonu					
8.5.9 Priprava tematskih predstavitev za predvajanje na glavnem zaslonu	Redno letno		Lastni prihodki upravljavca	–	Štev. predstavitev in posodobitev
8.5.10 Priprava dnevnih novic za objavo na glavnem zaslonu in/ali spletni strani/FB (zanimiva opažanja, novosti iz rezervata)	Redno letno	– €	Lastni prihodki upravljavca	–	Štev. novic
d) Avdiovodnik za slepe in slabovidne obiskovalce					
8.5.11 Priprava avdiovodnika za slepe in slabovidne obiskovalce skupaj z nakupom potrebne opreme	2017	12.000,00 €	Projektno	Podizvajalec	Štev. avdiovodnikov (naprav z ustrezno vsebino)
8.5.12 Promocija obiskovanja NR med slepimi in slabovidnimi potencialnimi obiskovalci	Od leta 2017	– €	PP 153238	–	Štev. slepih in slabovidnih obiskovalcev
8.6 Priprava ponudbe izdelkov in storitev ter izvedba programov za obiskovalce					
8.6.1 Nabor izdelkov in storitev, ki bo dejansko realiziran	2015 in 2016, nato vsako tretje leto	– €	Lastni prihodki upravljavca	–	Končni seznam
8.6.2 Naročila izdelave spominkov, promocijskih izdelkov in drugih prodajnih izdelkov	Redno letno	15.000,00 €	PP 153238/lastni prihodki upravljavca	Podizvajalci, dobavitelji	Štev. naročil, količine
8.6.3 Dogovori z lokalnimi ponudniki za oblikovanje ponudbe hrane, naravi prijaznih lokalnih pridelkov/izdelkov in storitev ter izvedba dogovorov	Redno letno	– €	Lastni prihodki upravljavca	Lokalni ponudniki	Štev. dogovorov, količine
8.6.4 Redno naročanje, dostava, skladiščenje, vodenje evidenc do postavitve na prodajna mesta	Redno letno	10.000,00 €	PP 153238/lastni prihodki upravljavca	Dobavitelji, dostava	Naročene količine izdelkov in storitev
8.6.5 Izvedba vodenja in drugih programov aktivnosti za obiskovalce	Redno letno	– €	Lastni prihodki upravljavca	–	Štev. skupin in udeležencev
8.7 Sprejem, usmerjanje in osnovne storitve za obiskovalce					
8.7.1 Redno delovanje recepcije med obratovanjem centra	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obiskovalcev v recepciji
8.7.2 Usmerjanje obiskovalcev glede na njihove želje in potrebe	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. obiskovalcev v recepciji
8.7.3 Delovanje okrepčevalnice	Redno letno	– €	Lastni prihodki upravljavca	–	Prihodki od prodane

8.7.4 Prodaja izdelkov in spominkov v trgovinici	Redno letno	– €	Lastni prihodki upravljavca	–	Štev. prodanih izdelkov in spominkov ter prihodki od njihove prodaje
8.7.5 Zavarovanje odgovornosti za obiskovalce	Redno letno	420,00 €	Lastni prihodki upravljavca	Zavarovalnica	Štev. polic in zavarovalnih primerov
8.7.6 Določitev dnevnega največjega števila obiskovalcev in upravljanje obiska za preprečitev prevelikega števila obiskovalcev	Redno letno	– €	PP 153238	–	Največje število obiskovalcev, štev. akt. za preprečitev
8.8 Predstavitve NRŠZ zunaj območja: predstavitve, sejmi, oglaševanje itd.					
8.8.1 Priprava promocijskega gradiva o NRŠZ (predstavitvena zgibanka, letak, vodnik, pingvin itd.)	2015 in 2016, nato vsako drugo leto	15.000,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Podizvajalci (oblikovalci, tiskarji)	Štev. različnih predstavitvenih gradiv, naklade
8.8.2 Redne predstavitve NRŠZ in programov turističnemu sektorju in lokalnim ciljnim skupinam	Redno letno	100,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Ciljne skupine	Štev. predstavitev, udeležencev
8.8.3 Sodelovanje na vsebinsko primernih sejmih in lokalnih sejemskih ter podobnih predstavitvah (npr. s področja narave in prostega časa)	Redno letno od 2016	500,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Druga ZO, ministrstvo, turistični sektor, lokalni organizatorji	Štev. udeležb, obiskovalcev na stojnicah
8.8.4 Sodelovanje/ predstavitve na drugih dogodkih, ki se jih udeležujejo ciljne skupine ali mediji	Redno letno	200,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Organizatorji dogodkov	Štev. udeležb, obiskovalcev na dogodkih
8.8.5 Oglaševanje v primernih medijih in lokacijah	Redno letno od 2017	500,00 €	Projektno/lastni prihodki upravljavca	Oglaševalci	Štev. oglasov
8.9 Usposabljanje zaposlenih in drugih izvajalcev programov za obiskovalce					
8.9.1 Redno usposabljanje zaposlenih s področja doseganja ciljev in nadgradnje programov, razstav in interpretacije	Redno letno od leta 2016	300,00 €	PP 153238	Organizatorji izobraževanj, zunanji strokovnjaki	Štev. usposabljanj
8.9.2 Periodično usposabljanje vodnikov (prostovoljcev, študentov, vodnikov s turistično licenco za določene ciljne skupine)	Vsako drugo leto po letu 2016	500,00 €	Lastni prihodki upravljavca	Ciljne skupine/ vodniki, zunanji strokovnjaki	Štev. usposabljanj in udeležencev
8.10 Spodbujanje trajnostne mobilnosti pri dostopu v NRŠZ in omogočanje obiskovanja gibalno oviranim					

obiskovalcem

8.10.1 Sodelovanje z MOK za vzpostavitev proge mestnega prometa do vhoda v NRŠZ in za uporabo okolju prijaznih avtobusov	2016 in 2017	– €	Projektno (Sklad za podnebne spremembe)	Občinska uprava MOK	Linijaska avtobusna povezava, štev. avtobusov na električni pogon
8.10.2 Nakup koles, električnih invalidskih vozičkov in manjših prevoznih sredstev na električni pogon, namenjenih gibalno oviranim obiskovalcem za obiskovanje NR	2016 in 2019	5.000,00 €	Projektno	-	Štev. koles, električnih invalidskih vozičkov in manjših električnih vozil za prevoz oseb
8.10.3 Sodelovanje s Kolesarsko mrežo Obala za spodbujanje dostopa do NRŠZ s kolesi	Redno letno	– €	PP 153238	Kolesarska mreža Obala	Štev. sestankov, realiziranih pobud

Cilj 9: Vzpostavljanje, nadgrajevanje in vzdrževanje infrastrukture za obisk in upravljanje

Cilj 9 je ozko povezan z doseganjem razvojnega cilja Naravnega rezervata Škocjanski zatok, opredeljenega kot ureditev in delovanje za javnost odprtega naravnega rezervata, s čimer se obiskovalcem omogočajo spoznavanje in doživljanje narave ter izobraževanje, in pomeni neposredno podporo doseganju cilja 8. Hkrati pomeni podporo varstvenim ciljem rezervata, usmerjenim v ohranjanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter ohranjanje in večanje biotske raznovrstnosti. Infrastruktura za obisk in upravljanje je namenjena:

- sprejemu, dobremu počutju, izobraževanju in ozaveščanju obiskovalcev,
- interpretaciji narave,
- zmanjšanju motenj z zagotavljanjem ustrezno zastrtih razgledišč,
- varnosti obiskovalcev, zaposlenih in pašne živine,
- zagotavljanju primernih pogojev za upravljanje rezervata z ustreznimi prostori za osebje upravljavca.

Osrednji del nalog je zgraditev infrastrukture za obisk naravnega rezervata ter hleva z oboro, s čimer bo v celoti uresničen ureditveni načrt za območje Naravnega rezervata Škocjanski zatok, ta pa dokončno urejen. Skladno s projektno dokumentacijo in pridobljenim gradbenim dovoljenjem se zgradijo:

- (informacijski) center za obiskovalce s komunalno ureditvijo in spremljajočimi manipulativnimi površinami (parkirišče in druge zunanje ureditve, igrišče in druge ureditve za obiskovalce z urbano opremo ipd.),
- hlev z oboro in lesu,
- osrednja opazovalnica,
- zunanji montažni WC,
- rekonstrukcija opazovališča 6,
- opazovališče slanuš 7,
- dokončanje gradnje opazovališč 1–4 na Bertoški bonifiki (strehe, lesa, ploščad za vzorčenje),
- opazovalnica (opazovalni stolp) pod ankaransko vpadnico,
- mestni vstopni objekt ob ankaranski vpadnici,
- opazovališče 5 in lesa pod ankaransko vpadnico.

Objekti se tudi notranje opremijo objektov s potrebnim pohištvo, razstavami in grafično signalizacijo ter IT ter varnostno opremo (skupaj s pripravo izvodov projekta).

➡ Karta 11: Prostorski prikaz objektov v okviru cilja 9

Investicijo v objekte vodi pristojno ministrstvo kot naročnik in lastnik javne infrastrukture v naravnem rezervatu, saj se je z 31. 12. 2009 izteklo prehodno obdobje iz Slovenskega računovodskega standarda 35 (2006) za ureditev, po kateri so javna podjetja in drugi upravljalci upravljali sredstva v lasti občin in države. DOPPS pri izvedbi investicije dejavno sodeluje kot nosilec gradbenega dovoljenja, tehnični koordinator investicije na terenu, plačnik dela DDV ter z nadzorom nad izvedbo del (cilj 7). Po zgraditvi objektov je njihovo redno dnevno obratovanje in upravljanje ter redno tekoče in investicijsko vzdrževanje naloga upravljavca. Pri investicijskem vzdrževanju sodeluje pristojno ministrstvo kot naročnik.

Usmeritve za ukrepe varstva narave in naravovarstvene naloge z vzpostavitvijo objektov in naprav, namenjenih varovanju in obiskovanju naravnega rezervata

Ukrepi varstva narave in naravovarstvene naloge se izvajajo na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave, uredbe o naravnem rezervatu in tega načrta upravljanja. Temeljne usmeritve za izvedbo objektov v naravnem rezervatu, ki jih je treba smiselno upoštevati tudi pri drugih večjih gradbenih, upravljavskih in vzdrževalnih delih, so:

- od 15. 3. do 15. 8. izvedba zemeljskih del in drugih posegov v naravna življenjska okolja, ki ta degradirajo ali vnašajo izrazito motnjo v naravno okolje, ni mogoča in jih mora izvajalec zagotoviti zunaj tega obdobja; po izvedbi zemeljskih del zunaj navedenega obdobja pa lahko izvajalec druga gradbena, obrtniška in instalacijska dela v tem obdobju nadaljuje;
- puščanje delovnih strojev zunaj delovnega časa ter skladiščenje materiala in odpadkov na območju varovanih habitatov nista dovoljeni razen dovoza in odložitve materiala za sprotne dnevne potrebe na način, ki za habitate ni škodljiv in ga predhodno potrdi nadzor oziroma upravljavec;
- ob izvedbi del, pri katerih je treba odstraniti ali premakniti obstoječe fizične ovire okoli območja Bertoške bonifike (pašne ograje, zastiralni nasipi, začasne lese ...), mora izvajalec poskrbeti za nadomestno fizično zavarovanje območja, priporočljivo pa je tudi, da se dela za postavitev trajnih fizičnih ovir končajo v čim krajšem času. Po koncu vsake faze tovrstnih del mora izvajalec ponovno vzpostaviti funkcionalno pašno infrastrukturo, ki bo preprečevala prehod pašnih živali z območja, namenjenega paši;
- med gradnjo objektov (oziroma vsaj izvedbo gradbenih del v okviru celotne investicije) je naravni rezervat zaprt za obisk, kar brez izjem velja za individualne obiskovalce, skupine pa rezervat lahko obiščejo samo na vodenih ogledih pod pogojem, da upravljavec čas in traso uskladi z izvajalci del ter pridobi dovoljenje vodje gradbišča.

Preglednica 19: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 9

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
9.1 Gradnja vseh objektov skladno s projektno dokumentacijo in pridobljenim gradbenim dovoljenjem					
9.1.1 Tehnično usklajevanje investicije na terenu v vseh fazah gradnje	2015	– €	PP153238	–	Štev. sestankov, opravljenih ur
9.1.2 Sodelovanje z naročnikom pri izvedbi pogodbe o sofinanciranju operacije z MGRT	2015	2.845.592,00 €	ESRR-PP 683710, MGRT-PP 695910; MOP-PP 153242, DOPPS	Pristojno ministrstvo, PT, UO, podizvajalci, nadzori, inženir	Črpanje sredstev Sklada
9.1.3 Krajinska ureditev območij okoli objektov	2015 in 2016	4.250,00 €	PP 153238	Botanik in drugi eksperti	Štev. sadik/ urejene površine

(zasaditve in druge ureditve skladne s cilji NR)					(m ²)
9.1.4 Nadgradnja vrat na vstopu/izstopu na/iz učne poti z vstopnimi portali in računalniško kontrolo dostopa	2016 ali 2017	30.000,00 €	Projektno/lastni viri upravljavca	Podizvajalec	2 portala (vstopni in izstopni), računalniška kontrola dostopa
9.2 Opremljanje objektov in okolice z vso predvideno opremo, potrebno za delovanje (brez razstav in interpretacije – cilj 8)					
9.2.1 Tehnično usklajevanje investicije na terenu v vseh fazah opremljanja	2015	– €	PP 153238	–	Štev. sestankov, opravljenih ur
9.2.2 Sodelovanje z naročnikom pri izvedbi pogodbe o sofinanciranju operacije z MGRT	2015	202.042,00 €	ESRR-PP 683710, MG-PP 695910; MKO-PP 153242, DOPPS	Pristojno ministrstvo, PT, UO, podizvajalci, nadzori, inženir	Črpanje sredstev Sklada
9.3 Pridobitev uporabnega dovoljenja, tehnični pregled					
9.3.1 Tehnični pregled objektov	2015	– €	PP 153238	Izdajatelj gradbenega dovoljenja, akterji pri investiciji	Zapisnik
9.3.2 Odprava pomanjkljivosti s strani izvajalcev	2015	– €	PP 153238	Pristojno ministrstvo, podizvajalci, nadzori	Zapisnik
9.3.3 Sodelovanje pri pridobitvi uporabnega dovoljenja in vseh potrebnih vpisih objektov	2015	– €	PP 153238	Pristojno ministrstvo, podizvajalci, nadzori	Zapisniki, štev. opravljenih ur
9.3.4 Priprava objektov na odprtje in sprejem obiskovalcev ter selitev upravljavca	2015	– €	PP 153238	–	-
9.4 Redno vzdrževanje objektov v skladu s PID in POV					
9.4.1 Redno tekoče vzdrževanje objektov	Redno letno	10.000,00 €	PP 153238/ lastni prihodki upravljavca	–	Štev. vzdrževanj, štev. okvar
9.4.2 Investicijsko vzdrževanje objektov	Vsako peto leto	25.000,00 €	PP 153238	Ministrstvo	Štev. vzdrževanj, štev. okvar
9.5 Dnevno obratovanje in upravljanje objektov					
9.5.1 Zagotovitev funkcionalnosti objektov za obiskovalce, druge ciljne skupine in zaposlene med obratovalnim časom (vključeni osnovni stroški: elektrika, voda, kanalizacija, odvoz odpadkov, ogrevanje in	Redno letno (od odprtja)	24.000,00 €	PP 153238/ lastni prihodki upravljavca	–	Štev. ur obratovalnega časa

hlajenje)					
9.5.2 Zavarovanje in varovanje objektov in premoženja	Redno letno (od odprtja)	7.500,00 €	PP 153238/lastni prihodki upravljavca	Zavarovalnica, varnostna služba	Zav. police
9.5.3 Redno čiščenje vseh objektov in posebnih površin (npr. steklo v kleti opazovalnice s podvodnim pogledom)	Redno letno (od odprtja)	7.000,00 €	PP 153238/lastni prihodki upravljavca	Podizvajalci	Štev. čiščenj, stanje steklenih površin

Cilj 10: Zagotavljanje učinkovitega in preglednega poslovanja, organizacije dela, financiranja, komuniciranja in sodelovanja v podporo varstvenim ciljem in drugim ciljem upravljanja

Splošne naloge in dela v okviru cilja 10 so podporne narave ter obsegajo naloge in aktivnosti za učinkovito in pregledno poslovanje, organizacijo dela, financiranje, komuniciranje in sodelovanje v podporo varstvenim ciljem in drugim ciljem upravljanja ter izvedbo drugih upravljavskih nalog v skladu z Uredbo o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, Uredbo o koncesiji za upravljanje NRŠZ, koncesijsko pogodbo, tem načrtom upravljanja in Zakonom o ohranjanju narave. Poleg temeljnih nalog s področja poslovanja, organizacije dela in pridobivanja zadostnih finančnih sredstev za izvedbo upravljanja Škocjanskega zatoka in vseh s tem povezanih aktivnosti je v ta sklop vključeno tudi sodelovanje v vzpostavljenih nacionalnih in mednarodnih partnerstvih, ki je že v preteklosti prinašalo pozitivne vplive na učinkovitost upravljanja, npr. AdriaWet, BirdLife International (BLI), Wetlands Link International (WLI), Parki dinarskega loka (DAP), Skupnost naravnih parkov Slovenije itd., pa tudi sodelovanje s pristojnim ministrstvom, organi v sestavi in Zavodom RS za varstvo narave.

Na področju komuniciranja in stikov z javnostmi so poleg stalnega zagotavljanja dostopa do informacij o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok v načrtu predvsem redno delo z mediji, organizacija in izvedba dogodkov kot tudi posodabljanje, vzdrževanje in nadgradnja glavnih komunikacijskih poti, kot so spletna stran, Facebook stran in Twitter. Glavnino načrtovanih aktivnosti bo upravljaivec izvajal samostojno, del pa tudi v okviru vzpostavljenih partnerstev skupaj s partnerji, npr. upravljavci drugih naravnih parkov Slovenije in upravljavci mokrišč v okviru mreže AdriaWet.

Preglednica 20: Prikaz in ovrednotenje načrtovanih nalog in aktivnosti v okviru cilja 10

Naloge in aktivnosti	Časovni potek, ponovitve	Letni strošek, brez stroškov dela	Vir financiranja	Sodelujoči	Kvantitativni kazalnik/rezultat
10.1 Naloge za učinkovito in pregledno poslovanje					
10.1.1 Priprava (predlogov) letnih programov dela na podlagi NU	Redno letno	– €	PP 153238	Odbor	Odobreni letni programi
10.1.2 Priprava letnih in drugih poročil o delu	Redno letno	– €	PP 153238	Odbor	Odobrena letna poročila
10.1.3 Spremljanje izvajanja načrta upravljanja s pripravo sprememb načrta po potrebi	Redno letno, poročilo po 5 letih	– €	PP 153238	ZRSVN	Doseganje kazalnikov v poročilih
10.1.4 Priprava novega načrta upravljanja za obdobje 2025–2033	2023 in 2024	2.500,00 €	PP 153238	ZRSVN, podizvajalci	Odobren NU za naslednje 10-letno obdobje
10.1.5 Zagotavljanje pogojev za delovanje odbora za naravni rezervat	Redno letno	– €	PP 153238	Odbor	Štev. sej in sklepov odbora za NR
10.1.6 Poslovna administracija (vključeni letni stroški telefonije,	Redno letno	9.200,00 €	PP 153238	–	Poslovni arhiv

poština, drobni inventar,
pisarniški material itd.)

10.2 Naloge za učinkovito in pregledno organizacijo dela

10.2.1 Zaposlovanje ustreznih kadrov (redno in honorarno zaposleni)	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. redno in honorarno zaposlenih
10.2.2 Dejavno vključevanje prostovoljcev v upravljalvske aktivnosti	Redno letno	200,00 €	PP 153238/ lastni prihodki upravljalvca	Prostovoljci	Štev. prostovoljcev/ prostovoljskih ur
10.2.3 Redno izobraževanje zaposlenih in prostovoljcev na njihovih področjih dela	Redno letno od leta 2016	200,00 €	PP 153238	Organizatorji izobraževanj, strokovnjaki	Štev. izobraževanj
10.2.4 Redni koordinacijski sestanki/kolegiji ekipe NRŠZ	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. sestankov/ zaznamki
10.2.5 Vodenje in usklajevanje delovanja ekipe NRŠZ	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. komunikacij
10.2.6 Stroški poti za izvajanje nalog	Redno letno	7.000,00 €	PP 153238	–	Štev. potovanj
10.2.7 Nakup opreme za delo zaposlenih (računalniki, tiskalniki, telefoni ipd.)	Redno letno od leta 2016	1.600,00 €	Lastni prihodki upravljalvca	–	Štev. kosov posamezne opreme

10.3 Naloge za učinkovito, zadostno in pregledno financiranje upravljanja NRŠZ

10.3.1 Usklajevanje rednega financiranja iz državnega proračuna na podlagi potrjenega NU in letnih programov dela	Redno letno	– €	PP 153238	Odbor, pristojno ministrstvo	Znesek letnega sofinanciranja PP 153238
10.3.2 Oblikovanje lastnih prihodkov upravljalvca naravnega rezervata skladno z Uredbo o NRŠZ	Redno letno	– €	Lastni prihodki upravljalvca	–	Znesek lastnih prihodkov
10.3.3 Učinkovito pridobivanje sredstev iz lokalnih, državnih in mednarodnih skladov, ustanov ali organizacij ter mednarodnih programov pomoči	Redno letno	– €	PP 153238	–	Znesek prihodkov
10.3.4 Priprava projektnih vlog, projektne in druge dokumentacije, sklepanje primernih partnerstev ter uresničevanje potrjenih projektov	Redno letno	– €	PP 153238	–	Znesek sredstev iz naslova projektov, projektni arhivi
10.3.5 Zagotavljanje finančne preglednosti s sistemom analitičnega računovodstva (ločena stroškovna mesta) in ločevanjem prihodkov in odhodkov na podlagi ZPFOLERD	Redno letno	4.000,00 €	PP 153238	Zunanje računovodstvo	Konto kartice, poslovne knjige, letna poročila
10.3.6 Finančno vodenje in administracija	Redno letno	– €	PP 153238	Zunanje računovodstvo	Finančni arhiv z revizijsko sledjo

10.4 Sodelovanje v vzpostavljenih partnerstvih, ki so že v preteklih letih prispevala k učinkovitosti upravljanja NRŠZ (npr. Skupnost naravnih parkov, AdriaWet, BirdLife, WLI, DAP) in vključevanje v nove povezave

10.4.1 Sodelovanje v Skupnosti	Redno letno	150,00 €	PP 153238	Upravljalvci ZO	Zaznamki,
--------------------------------	-------------	----------	-----------	-----------------	-----------

naravnih parkov Slovenije in periodično vodenje te skupnosti					skupni produkti
10.4.2 Sodelovanje s partnerji omrežja AdriaWet zaradi ohranjanja in nadgradnje dosedanjih rezultatov skupnega sodelovanja in projektov	Redno letno	150,00 €	PP 153238	Partnerji mreže AdriaWet	Zaznamki, skupni projekti
10.4.3 Izmenjava izkušenj na državni in mednarodni ravni	Redno letno	– €	PP 153238	Sorodne organizacije	Štev. komunikacij/ zaznamki
10.4.4 Sodelovanje v Nacionalnem odboru Ramsarske konvencije in kot nacionalni predstavniki Odbora Wetlands International	Redno letno	– €	PP 153238	Drugi sodelujoči	Zaznamki
10.4.5 Vključevanje v nove povezave, namenjene izmenjavi znanja in izkušenj oziroma s pričakovanimi pozitivnimi učinki na upravljanje NRŠZ	Redno letno	150,00 €	PP 153238	Sorodne organizacije	Štev. komunikacij/ članstvo/pisma o nameri
10.5 Sodelovanje s pristojnim ministrstvom, organi v sestavi in strokovnim zavodom					
10.5.1 Redno sodelovanje s strokovnimi službami in odgovornimi predstavniki pristojnega ministrstva	Redno letno	– €	PP 153238	Pristojno ministrstvo	Štev. komunikacij/ zaznamki
10.5.2 Sodelovanje z ARSO na področju lastninjenja zemljišč v NRŠZ	Redno letno	– €	PP 153238	ARSO	Štev. komunikacij/ zaznamki
10.5.3 Sodelovanje ZRSVN pri pripravi naravovarstvenih smernic, pogojev in soglasij ter drugih skupnih aktivnostih	Redno letno	– €	PP 153238	ZRSVN	Štev. komunikacij/ skupnih dokumentov
10.6 Druge naloge v skladu z Uredbo o NRŠZ, koncesijsko pogodbo in ZON					
10.6.1 Presoja skladnosti z določili NU in obveščanje prijaviteljev za ravnanja iz 11., 13., 17. in 22. točke 6. člena uredbe (varstveni režim)	Redno letno	– €	PP 153238	Prijavitelji	Štev. presoje/ obvestil
10.6.2 Sodelovanje z izvajalci javnih služb ter uskladitev časovnih načrtov in drugih pogojev za dovoljena ravnanja znotraj meja NRŠZ (izdaja pisnih izjav)	Redno letno	– €	PP 153238	Izvajalci javnih služb	Štev. komunikacij/ pisnih izjav
10.6.3 Priprava mnenj in strokovnega gradiva po potrebi	Redno letno	– €	PP 153238	ZRSVN	Štev. mnenj in strokovnih gradiv
10.6.4 Druge aktivnosti v zvezi z upravljanjem zemljišč, objektov in naprav v lasti države	Redno letno	– €	PP 153238	Pristojno ministrstvo z organi v sestavi	Štev. drugih aktivnosti/ zaznamki
10.7 Delo z mediji in dogodki					
10.7.1 Priprava sporočil za javnost	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. sporočil
10.7.2 Organizacija novinarskih konferenc	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. konferenc
10.7.3 Otvoritev objektov	2015	1.800,00 €	PP 153238	Pristojno ministrstvo, zunanji izvajalci	Štev. udeležencev

				(katering ipd.)	
10.7.4 Drugi dogodki (za medije in povabljeni), okoljski dnevi	Redno letno	500,00 €	PP 153238	Zunanji izvajalci (katering ipd.)	Štev. dogodkov in udeležencev
10.7.5 Spremljanje in analiziranje objav v medijih	Redno letno	500,00 €	PP 153238	Zunanji izvajalec za spremljanje objav v medijih	Štev. objav in analiz
10.8 Vzdrževanje in nadgradnja spletne strani naravnega rezervata					
10.8.1 Priprava in objava novic	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. (objavljenih) novic
10.8.2 Priprava in objava novih poglavij, podstrani	Vsako drugo leto od leta 2016	– €	PP 153238	–	Štev. novih poglavij oziroma podpoglavij
10.8.3 Posodabljanje in dopolnitve objavljenih vsebin	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. posodobitev
10.8.4 Oblikovna prenova spletne strani	2015, 2020	500,00 €	PP 153238	Oblikovalec, programer	Štev. prenov
10.9 Facebook (FB), Twitter					
10.9.1 Promocija FB-strani (www.facebook.com/skocjanskizatok)	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. (medijskih) objav in posredno štev. všečkov
10.9.2 Priprava in objava novic (FB in Twitter, po objavi profila)	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. novic (objav, tvitov)
10.9.3 Priprava in objava fotografij/tematskih albumov (FB-profil)	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. fotografij/albumov
10.9.4 Oblikovanje in objava Twitter profila	2016	– €	PP 153238	–	Štev. (medijskih) objav in posredno štev. sledilcev
10.9.5 Promocija Twitter profila	Redno letno od 2016	– €	PP 153238	–	Štev. (medijskih) objav, posredno štev. sledilcev
10.10 Skupne PR naloge in aktivnosti z drugimi zavarovanimi območji in partnerji					
10.10.1 Urejanje spletne strani Skupnosti ZO – www.parkislovenije.si	2021	100,00 €	PP 153238	Upravljalci ZO	Štev. (objavljenih) novic, posodobitev, dopolnitve
10.10.2 Spletna stran projekta Adriawet 2000 http://www.adriawet2000.eu	Vsako tretje leto od leta 2015	100,00 €	PP 153238	Partnerji mreže Adriawet	Štev. (objavljenih) novic, posodobitev, dopolnitve
10.10.3 FB-stran/profil projekta Adriawet 2000 www.facebook.com/adriawet1999	Vsako tretje leto od leta 2015	– €	PP 153238	Partnerji mreže Adriawet	Štev. (objavljenih) novic, št. objavljenih fotografij
10.11 Zagotavljanje dostopa do informacij o NRŠZ					
10.11.1 Vodenje arhiva vseh informacij o NRŠZ	Redno letno	– €	PP 153238	–	Urejen arhiv z revizijsko sledjo
10.11.2 Objavljanje informacij na spletni strani	Redno letno	– €	PP 153238	–	Štev. objav

10.11.3 Zagotavljanje dostopa do
informacij za bolj zainteresirane
posameznike/skupine

Redno letno

– €

PP 153238

–

Štev.
odgovorov/
dostopov

3.5 UPRAVLJAVEC NARAVNEGA REZERVATA

3.5.1 Koncesijsko razmerje

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) je upravljavec Naravnega rezervata Škocjanski zatok od leta 1999 na podlagi določb Uredbe o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, Uredbe o koncesiji za upravljanje Naravnega rezervata Škocjanski zatok, Odločbe o izbiri koncesionarja št. 636-06/99-4 za Škocjanski zatok ter koncesijske pogodbe št. 252100-50-85/00, podpisane med Vlado RS in DOPPS 5. 6. 2000, in aneksa št. 1 k tej pogodbi z dne 1. 9. 2009, s katerim je bila pogodba podaljšana do 6. 11. 2019.

Koncesijska pogodba določa, da ima koncesionar pravico izvajati javno službo upravljanja rezervata, ki obsega območje, določeno z ZNRŠZ, v skladu z omenjenim zakonom in ZON. Z uredbo je bilo območje izvajanja javne službe usklajeno z novo mejo naravnega rezervata. V obdobju trajanja koncesijske pogodbe od leta 1999 je DOPPS v sodelovanju s pristojnim ministrstvom in drugimi akterji uspešno izpolnjeval vse zakonsko predpisane obveznosti ter dosegel odlične rezultate pri upravljanju Naravnega rezervata Škocjanski zatok z naslednjimi glavnimi rezultati:

- uspešno končanim habitatnim urejanjem rezervata (skupaj z osnovno infrastrukturo za obisk rezervata) na podlagi pripravljenega ureditvenega načrta s (posebnimi) strokovnimi podlagami, predhodnimi raziskavami in študijami ter izvedenega projekta Krajinska in vodnogospodarska ureditev Naravnega rezervata Škocjanski zatok s sofinanciranjem iz finančnega instrumenta LIFE, katerega posledica je predvsem povečanje biotske raznovrstnosti in naravovarstvenega pomena rezervata;
- pripravljena je bila investicija v objekte v naravnem rezervatu, dovoljenja so bila pridobljena v letu 2010, na podlagi javnega natečaja je bila leta 2007 izdelana in v 2013 dopolnjena projektna dokumentacija; financiranje gradnje je zagotovljeno iz sredstev ESRR, sredstev državnega proračuna ter iz presežka sredstev Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS, izvedba investicije pa se je pričela v letu 2014;
- s številnimi vzgojno-izobraževalnimi in promocijskimi aktivnostmi ter oblikovanjem osnovnega interpretativnega gradiva je bila izboljšana pozitivna podoba rezervata v javnosti, stalno se izvajajo vzgojno-izobraževalne in raziskovalne aktivnosti, kar omogoča doseganje namena rezervata, ki je opredeljen tudi kot spoznavanje in doživljanje narave.

3.5.2 Naloge upravljanja

Upravljavec naravnega rezervata opravlja v okviru javne službe ohranjanja narave te naloge, ki so določene v 12. členu uredbe:

1. izvaja ukrepe varstva narave, skrbi za uresničevanje varstvenih režimov in varstvenih usmeritev;
2. pripravlja predlog načrta upravljanja naravnega rezervata, letne programe dela in poročila o delu;
3. sodeluje z izvajalcem javne službe urejanja voda pri uravnavanju dotokov in iztokov vode ter vzdrževanju stabilnega vodnega režima ter čiščenju naplavin;
4. stalno spremlja in analizira stanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti ter stalno ugotavlja morebitne vplive obiskovanja in drugih ravnanj na naravni rezervat ter pripravlja poročila o stanju naravnega rezervata;
5. pripravlja mnenja in strokovna gradiva v zvezi z naravnim rezervatom in sodeluje pri pripravi naravovarstvenih smernic, pogojev in soglasij;
6. usmerja in spremlja izvajanje raziskovalnih nalog v naravnem rezervatu;
7. zbira informacije o naravnem rezervatu in zagotavlja dostop do informacij;

8. upravlja habitatne tipe in habitate vrst z uravnavanjem zaraslosti vegetacije in vodnih režimov, odstranjevanjem tujerodnih vrst in drugimi aktivnostmi;
9. vzpostavlja in vzdržuje poti, mostove, ograje, opazovališča, označbe, izobraževalno opremo in pripomočke, stavbe za obiskovanje in urejene odprte prostore za obiskovalce (igrišče, ploščad, parkirišče) ter drugo infrastrukturo za obiskovanje naravnega rezervata;
10. pripravlja in izvaja programe za obiskovalce, vodi obiskovalce po naravnem rezervatu z usmerjanjem, izobraževanjem in predstavljanjem načinov mirnega in tihega doživljanja narave;
11. predstavlja naravni rezervat in ozavešča javnost o pomenu varstva narave;
12. zagotavlja pogoje za delovanje odbora za naravni rezervat in
13. izvaja druge v letnem programu dela določene naloge.

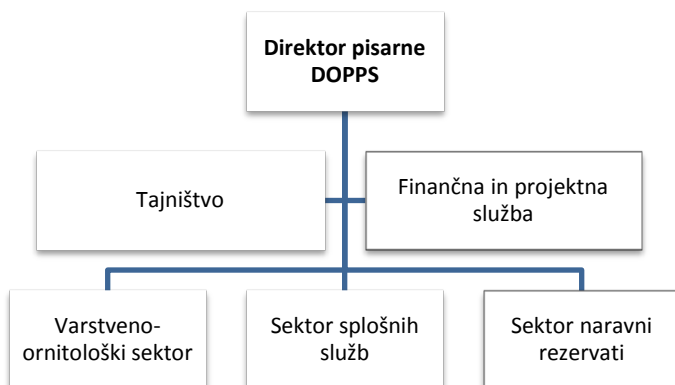
Upravljavec naravnega rezervata opravlja kot javno službo tudi naloge, ki se nanašajo na upravljanje z zemljišči, objekti in napravami na območju rezervata v lasti države, ki so mu prenesene v upravljanje.

Upravljavec je v dosedanjem obdobju trajanja koncesijske pogodbe št. 252100-50-85/00 dosledno in z vestnostjo dobrega gospodarja izpolnjeval vse pogodbene obveznosti, ki so na kratko povzete v nadaljevanju:

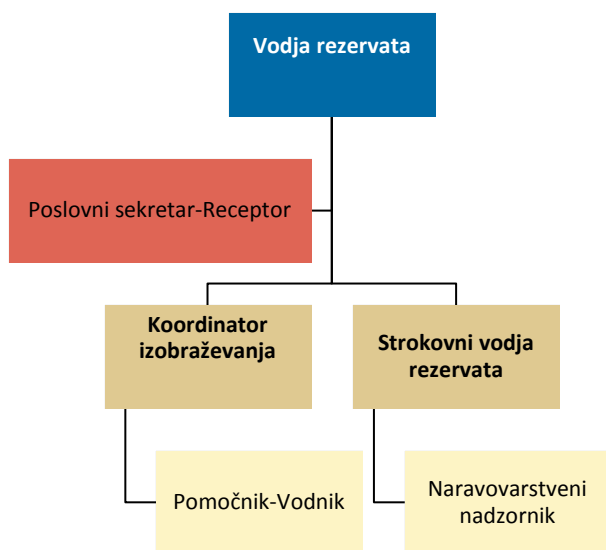
- V celoti in s polno odgovornostjo je izvajal javno službo upravljanja rezervata (po ZNRŠZ in ZON) v skladu s svojimi pravicami in dolžnostmi (4. in 5. člen pogodbe) ter letnimi programi dela ter obema programoma varstva in razvoja rezervata (6. člen), od katerih je Program varstva in razvoja (načrt upravljanja) za obdobje 2007–2011 tudi samostojno pripravil, pri pripravi prvega programa pa dejavno sodeloval.
- V skladu z javnim pooblastilom izvajal naravovarstveni nadzor, organiziral nadzorno službo, ki je konec leta 2013 štela tri nadzornike s pooblastilom po ZON in enega, ki pomaga pri izvedbi nalog nadzorne službe, vendar je še brez pooblastil.
- Do spremembe finančno-računovodske zakonodaje, po kateri upravljavci ne morejo več voditi investicij, je DOPPS skrbel za izvajanje investicij iz programa varstva in razvoja ter vodenje investicij v infrastrukturo rezervata v skladu s 7. členom pogodbe, poleg tega pa je uspešno nastopil tudi pri iskanju sredstev in sofinanciranju do zdaj izvedenih investicij, npr. Krajinske in vodnogospodarske ureditve rezervata in ureditev krožne učne poti (iz finančnega instrumenta EU LIFE), vzpostavitve osnovne infrastrukture za obisk (iz čezmejnega programa INTERREG IIIA Italija – Slovenija).
- Sredstva za upravljanje rezervata je uspešno pridobival iz virov, navedenih v 8. členu pogodbe, poleg proračunske postavke rezervata predvsem iz naslova dotacij. V obdobju od leta 1999 do 2013 je bilo na proračunski postavki zagotovljenih 2,17 mio. evrov (57,8 %), iz drugih virov pa pridobljenih 1,58 mio. evrov (42,2 %) sredstev za upravljanje in investicije v rezervatu, skupaj približno 3,75 mio. evrov sredstev. Tako je bil za upravljanje in urejanje rezervata predvsem z odličnimi projekti pridobljen velik delež dodatnega financiranja.
- Upravljavec je sodeloval pri prenosu zemljišč v last države in pri drugih nalogah, povezanih z zemljišči. Redno upravlja tudi objekte za urejanje vodnega režima v rezervatu.
- Predstavnikom ministrstva omogoča popoln nadzor nad celotnim opravljanjem dejavnosti javne službe ter pregled nad celotno dokumentacijo, ki jo vodi, arhivira in hrani, ter zagotavlja administrativne in druge pogoje za delo odbora za naravni rezervat.

3.5.3 Organiziranost upravljavca

DOPPS je nevladna neprofitna organizacija, ustanovljena po Zakonu o društvih (ZDru-1; Uradni list RS, št. 61/06 in nadaljnji). Najvišji organ društva je zbor članov ali skupščina, ki jo sestavljajo vsi člani društva. Temeljni organi društva so v skladu s statutom predsednik, podpredsednik, upravni odbor in nadzorni odbor. Znotraj društva deluje tudi pisarna društva, ki je profesionalni delovni organ društva. Pisarno sestavljajo vsi zaposleni delavci na društvu, ki jih vodi direktor pisarne.



Slika 1: Organigram pisarne DOPPS



Slika 2: Organigram Naravnega rezervata Škocjanski zatok v okviru Sektorja naravni rezervati

Zaposleni v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok so organizirani kot posebna enota v okviru Sektorja naravni rezervati. V sektorju se skladno s Pravilnikom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest pisarne DOPPS opravljajo zlasti te naloge:

- vodenje naravnih rezervatov,
- upravljanje v skladu z načrti upravljanja,
- izvajanje naravovarstvenega nadzora, izobraževanja, monitoringa in upravljanja obiska,
- splošni razvoj posameznih področij dela v rezervatih ter
- izvajanje drugih nalog v skladu s cilji pisarne in v sodelovanju z drugimi sektorji ter splošnimi službami.

3.5.4 Načrt delovanja in razvoja službe

- Izobrazba in delovne izkušnje

Naloge javne službe upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok opravljajo zaposleni na Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ki izpolnjujejo pogoje, kakršne za ta delovna mesta določa Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest pisarne DOPPS, ki velja od 1. 9. 2008. Pravilnik za vsako delovno mesto določa zahtevano stopnjo izobrazbe in poklic, pri čemer so navedeni tudi možni alternativni poklici, kot tudi delovne izkušnje in zahtevana dodatna znanja. Za vsako delovno mesto

je podan tudi opis del in nalog. Varnost in zdravje pri delu, vplivi okolja in posebne nevarnosti so opisani v oceni tveganja.

■ Obseg nalog

Obseg nalog za del, ki se nanaša na znane in preverljive naloge aktivnosti, je ocenjen na podlagi dosedanjih upravljaljskih izkušenj (za obseg nalog v okviru ciljev 1–7 in 10), ocena obsega nalog, povezanih z upravljanjem obiska, pa temelji na predpostavkah iz investicijskega programa (DOPPS in K&Z d. o. o., 2013), predvsem na oceni števila uporabnikov različnih storitev za obiskovalce naravnega rezervata. Te ocene so bile popravljene zgolj glede na zakasnitev predvidenega odprtja rezervata za obisk po zgraditvi objektov s 1. maja na december 2015.

Preglednica 21: Ocena števila uporabnikov storitev za obiskovalce naravnega rezervata

Leto	2015	2016	2017	2018	2019–2024
Obiskovanje centra	827	11.450	15.700	22.000	31.100
Vodeni ogledi in prireditve	914	11.900	15.600	21.000	28.800
Prodaja spominkov, literature ...	737	11.000	15.850	23.050	33.450

Ocena števila uporabnikov vsebuje tudi podatek o pričakovanem številu obiskovalcev na vodenih ogledih, iz katerega je bilo izračunano potrebno število delovnih ur v ekvivalentu FT za vodnike, glede na predviden odpiralni čas centra za obiskovalce in s tem naravnega rezervata skladno s pogoji obiskovanja pa še za receptorje. Število potrebnih ur je izraženo v ekvivalentu polnega delovnega časa (FT), glede na sezonska nihanja pa se bodo potrebe po kadrih zadovoljevale z redno zaposlenimi in honorarnimi sodelavci. Polni delovni čas obsega 2088 ur na letni ravni, kar ob upoštevanju zakonskih določb s področja delovnih razmerij pomeni med 1700 in 1750 efektivnih ur na zaposlenega na leto. Letno število efektivnih ur je bilo upoštevano pri izračunu števila potrebnih ur za izvedbo načrta, izraženih v ekvivalentu FT.

Preglednica 22: Ocena potrebnega števila ur vodnikov in receptorjev za delo z obiskovalci (ekvivalent FT)

Leto	2015	2016	2017	2018	2019–2024
Izračun potrebnega števila delovnih ur za izvedbo vodenj (ekvivalent FT)					
Povp. trajanje vodenja (h)	4	4	4	4	4
Povp. štev. obiskovalcev/ vodenje	17	17	17	17	17
Štev. ur vodenj, letno	215	2800	3670,6	4941,2	6776,5
Potrebno štev. del. ur – vodenja	0,13	1,64	2,15	2,90	3,98
Število delovnih ur za naloge sprejema obiskovalcev v recepciji (ekvivalent FT)					
Odpiralni čas centra (h), letno	240	3060	3060	3060	3060
Potrebno štev. del. ur – recepcija	0,14	1,80	1,80	1,80	1,80

Predvideno potrebno število delovnih ur, izraženih v ekvivalentu polnega delovnega časa, je prikazano v preglednici 23 in se ob spremembi predpostavk spremeni, kar je predmet natančnih opredelitev v letnih programih dela za obdobje izvajanja načrta kot tudi možnih sprememb načrta upravljanja skladno s tretjim odstavkom 16. člena uredbe. Iz preglednice so razvidna tudi nekatera zmanjšanja in povečanja števila delovnih ur. Predvsem je treba opozoriti na združitev delovnih mest vodje in strokovnega vodje rezervata v eno delovno mesto vodje naravnega rezervata, začeni s letom 2017, ko bo rezervat dokončno urejen in se bosta začela tudi upravljanje obiska in izvajanje drugih s tem povezanih nalog ter se bo obseg vodstvenih nalog, povezanih z urejanjem in zagonom rezervata, zmanjšal, s tem pa tudi potreba po dveh vodstvenih kadrih. V marcu 2016 se ob prvem prehodu na daljši delovni čas centra za obiskovalce bistveno poveča

obseg delovnih ur za delo v recepciji, z letom 2017 pa v okviru dela naravovarstvenih nadzornikov-vodnikov predvsem pri nalogah, povezanih z upravljanjem obiska, zato je skladno s tem predvideno povečanje delovnih ur v ekvivalentu dveh zaposlitev.

Preglednica 23: Ocena potrebnega števila potrebnih delovnih ur v ekvivalentu FT po načrtovanih redno zaposlenih in honorarnih sodelavcih za izvedbo Načrta upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok

Leto	2015	2016	2017	2018	2019– 2024	Ekvivalentna delovna mesta – javni sektor*
<i>Redno zaposleni</i>						
Vodja naravnega rezervata	0,91	1,00	1,00	1,00	1,00	I017141, I017040
Strokovni vodja	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	I017040, -41, -42, -44
Poslovni sekretar-receptor I	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	I015043, I016032, J027005
Receptor II	0,00	0,80	1,00	1,00	1,00	I015043, I016032
Naravovarstveni nadzornik-vodnik I	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	I015020, -21, -43, -65, I016016, I017040, -41
Naravovarstveni nadzornik-vodnik II	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	I015020, -21, -43, -65
Naravovarstveni nadzornik-vodnik III	0,00	0,00	1,00	1,00	1,00	I015020, -21, -43, -65
Koordinator izobraževanja	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	I017179, I015065, I016056
Koordinator izobraževanja in PR	0,54	0,80	0,80	1,00	1,00	I015065, I016056, J017169
Poslovni sekretar DOPPS	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	J025019, J026004
Direktor DOPPS/vodja financ	0,03	0,05	0,10	0,10	0,10	I017141, I017040, J017021
Ornitolog	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	I017144, I017044
Redno zaposleni – SKUPAJ (FT)	6,68	7,85	8,10	8,30	8,30	
<i>Honorarni sodelavci</i>						
Sodelavci za pomoč pri košnji, oskrbi živali	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	I015022
Terenski popisovalci	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	I015022
Vodniki in receptorji	0,00	0,59	0,10	0,75	1,82	I015043, -65
Honorarni sodelavci – SKUPAJ (FT)	0,50	1,09	0,60	1,25	2,32	

Skupno število potrebnih kadrov (FT) **7,18** **8,94** **8,70** **9,55** **10,62**

Opomba (*): Šifre delovnih mest so iz Kataloga delovnih mest – tarifni del (št. 100-2/2007/32 z dne 11. 7. 2008) na podlagi Kolektivne pogodbe za dejavnost okolja in prostora – tarifni del (Uradni list RS, št. 60/08).

V preglednici 24 povzemamo ocenjeno število potrebnih delovnih ur (ekvivalent FT) po upravljaljskih sklopih/ciljih in po kategorijah kadrov. Med vodstvene kadre so uvrščeni vodja rezervata, strokovni vodja, direktor in vodja financ, med strokovne kadre sodijo izobraževalni kadri in ornitologi, med administrativno podporo pa profil poslovnega sekretarja in receptorjev. Posebej so prikazani načrtovani honorarni sodelavci.

Preglednica 24: Povzetek potrebnih delovnih ur po ciljih načrta upravljanja in po letih za načrtovan obseg nalog (ekvivalent FT)

Povzetek po sklopih ciljev/nalog	Kadri	2015	2016	2017	2018	2019–2024
Upravljanje habitatov (cilji 1–4)	Vodstveni k.	0,30	0,45	0,35	0,25	0,25
	Strokovni k.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nar. nadzorniki	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75
	Adm. podpora	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hon. sodelavci	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
Monitoring in raziskave (cilj 5)	Vodstveni k.	0,30	0,30	0,25	0,25	0,25
	Strokovni k.	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
	Nar. nadzorniki	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
	Adm. podpora	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hon. sodelavci	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Naravovarstveni nadzor in sodelovanje (cilja 6 in 7)	Vodstveni k.	0,15	0,20	0,15	0,15	0,15
	Strokovni k.	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05
	Nar. nadzorniki	0,40	0,40	0,50	0,50	0,50
	Adm. podpora	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Upravljanje obiska in infrastrukture (cilja 8 in 9)	Vodstveni k.	0,56	0,55	0,15	0,15	0,15
	Strokovni k.	1,25	1,40	1,40	1,50	1,50
	Nar. nadzorniki	0,35	0,35	1,20	1,20	1,20
	Adm. podpora	0,80	1,55	1,70	1,70	1,70
	Hon. sodelavci	0,00	0,59	0,10	0,75	1,82
Splošna dela in naloge (cilj 10)	Vodstveni k.	0,63	0,55	0,20	0,30	0,30
	Strokovni k.	0,24	0,35	0,35	0,45	0,45
	Nar. nadzorniki	0,10	0,10	0,15	0,15	0,15
	Adm. podpora	0,30	0,35	0,40	0,40	0,40
	Hon. sodelavci	0,50	1,09	0,60	1,25	2,32
Skupaj – vsi cilji načrta upravljanja	Vodstveni k.	1,94	2,05	1,10	1,10	1,10
	Strokovni k.	1,64	1,90	1,90	2,10	2,10
	Nar. nadzorniki	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00
	Adm. podpora	1,10	1,90	2,10	2,10	2,10
	Hon. sodelavci	0,50	1,09	0,60	1,25	2,32
SKUPAJ – POTREBNE DELOVNE URE (EKVIVALENT FT)		7,18	8,94	8,70	9,55	10,62

- Ovrednotenje nalog

Delovna mesta so glede na zahtevnost razporejena v IX zahtevnostnih skupin oz. tarifnih razredov v skladu s kolektivno pogodbo dejavnosti. Za vsak tarifni razred in s tem delovno mesto je določen izhodiščni plačilni razred v skladu z veljavno zakonodajo in internim aktom pisarne, ki ureja plače.

Pri vrednotenju naloge je upoštevan ekvivalent plačilnega razreda, ki je za ustrezno delovno mesto naveden v Katalogu delovnih mest – tarifni del (Ministrstvo za okolje in prostor, št. 100-2/2007/32, z dne 11. 7. 2008). Pri vrednotenju vodstvenih nalog se ekvivalentno upošteva tudi Pravilnik o merilih za ugotavljanje delovne uspešnosti direktorjev s področja okolja in prostora (Uradni list RS, št. 28/06).

3.6 NAČRT ZAGOTAVLJANJA FINANČNIH SREDSTEV

3.6.1 Predvideni stroški

V preglednici 25 so podrobno predstavljeni predvideni stroški izvedbe Načrta upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok za obdobje 2015–2024. Približno polovica načrtovanih stroškov je investicijske narave, namenjenih predvsem gradnji in opremljenosti objektov, ki sta načrtovani v letu 2015, deloma pa še za dodatne vodnogospodarske ureditve, nakup opreme in investicijsko vzdrževanje. Približno četrtino stroškov predstavljajo stroški dela, dodatno četrtino pa še programski in materialni stroški za izvedbo načrta upravljanja. Skupni stroški v desetletnem obdobju znašajo 7.083.304 evrov. Stroški honorarnih sodelavcev so vključeni med programske stroške, saj je načrtovano predvsem sodelovanje samostojnih podjetnikov in študentov.

Preglednica 25: Prikaz predvidenih stroškov izvedbe načrta upravljanja (v evrih)

Cilji	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Programski, materialni in investicijski stroški po ciljih						
Cilj 1	12.932,00	58.750,00	66.400,00	9.700,00	6.400,00	9.700,00
Cilj 2	1.840,00	2.900,00	24.400,00	25.900,00	1.400,00	1.400,00
Cilj 3	400,00	1.400,00	5.900,00	5.950,00	400,00	900,00
Cilj 4	-	-	2.000,00	2.000,00	10.000,00	-
Cilj 5	1.750,00	22.150,00	28.650,00	9.450,00	28.750,00	4.800,00
Cilj 6	-	-	75.000,00	75.000,00	-	-
Cilj 7	-	1.700,00	-	1.700,00	-	1.700,00
Cilj 8	170.590,00	66.470,00	51.970,00	63.470,00	46.970,00	53.970,00
Cilj 9	3.064.434,00	45.750,00	43.500,00	46.500,00	73.500,00	48.500,00
Cilj 10 – splošno	21.785,00	22.650,00	22.650,00	22.650,00	22.650,00	22.650,00
Cilj 10 – PR	3.300,00	1.100,00	1.000,00	1.000,00	1.100,00	1.500,00
2. Stroški redno zaposlenih in honorarnih sodelavcev						
Str. dela – redni	152.410,00	185.604,60	182.229,78	186.429,55	186.430,14	186.430,14
Str. dela – honorarni	5.538,00	12.061,40	6.644,22	13.795,45	25.724,86	25.724,86
3. Skupni stroški izvedbe načrta upravljanja (1 + 2)						
SKUPAJ (po letih)	3.434.979,00	420.536,00	510.344,00	463.545,00	403.325,00	357.275,00
4. Razdelitev stroškov načrta upravljanja v glavne kategorije stroškov						
Programski in mat. stroški	146.869,00	177.581,40	180.764,22	189.765,45	166.044,86	169.244,86

Stroški investicij in inv. vzdrževanja	3.135.700,00	57.350,00	147.350,00	87.350,00	50.850,00	1.600,00
Stroški dela	152.410,00	185.604,60	182.229,78	186.429,55	186.430,14	186.430,14
SKUPAJ (po letih)	3.434.979,00	420.536,00	510.344,00	463.545,00	403.325,00	357.275,00

Cilji	2021	2022	2023	2024	SKUPAJ (po ciljih)	%
1. Programski, materialni in investicijski stroški po ciljih						
Cilj 1	6.400,00	9.700,00	6.400,00	9.700,00	196.082,00	2,77 %
Cilj 2	900,00	900,00	1.400,00	900,00	61.940,00	0,87 %
Cilj 3	400,00	650,00	400,00	650,00	17.050,00	0,24 %
Cilj 4	-	-	-	-	14.000,00	0,20 %
Cilj 5	12.600,00	17.100,00	12.200,00	1.700,00	139.150,00	1,96 %
Cilj 6	-	-	-	-	150.000,00	2,12 %
Cilj 7	-	1.000,00	-	1.000,00	7.100,00	0,10 %
Cilj 8	39.970,00	61.970,00	33.470,00	106.470,00	695.320,00	9,82 %
Cilj 9	48.500,00	48.500,00	48.500,00	73.500,00	3.541.184,00	49,99 %
Cilj 10 – splošno	22.650,00	22.650,00	25.150,00	25.150,00	230.635,00	3,26 %
Cilj 10 – PR	1.100,00	1.100,00	1.000,00	1.000,00	13.200,00	0,19 %
2. Stroški redno zaposlenih in honorarnih sodelavcev						
Str. dela – redni	186.430,14	186.430,14	186.430,14	186.430,14	1.825.254,78	25,77 %
Str. dela – honorarni	25.724,86	25.724,86	25.724,86	25.724,86	192.388,22	2,72 %
3. Skupni stroški izvedbe načrta upravljanja (1 + 2)						
SKUPAJ (po letih)	344.675,00	375.725,00	340.675,00	432.225,00	7.083.304,00	100,00 %
4. Razdelitev stroškov načrta upravljanja v glavne kategorije stroškov						
Programski in mat. stroški	156.644,86	179.194,86	152.644,86	219.194,86	1.737.949,22	24,54 %
Stroški investicij in inv. vzdrževanja	1.600,00	10.100,00	1.600,00	26.600,00	3.520.100,00	49,70 %
Stroški dela	186.430,14	186.430,14	186.430,14	186.430,14	1.825.254,78	25,77 %
SKUPAJ (po letih)	344.675,00	375.725,00	340.675,00	432.225,00	7.083.304,00	100,00 %

3.6.2 Predvideni finančni viri

V preglednici 26 so podrobno predstavljeni predvideni finančni viri za izvedbo Načrta upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok za obdobje 2015–2024. Kot izhaja iz 20. člena uredbe, se sredstva za upravljanje naravnega rezervata pridobivajo iz:

- državnega proračuna, proračunska postavka (PP) 153238: sredstva za leto 2015 so usklajena s potrjenim proračunom, za leti 2016 in 2017 pa skladna s predlogom za pripravo proračuna; sredstva za nadaljnja leta izvajanja načrta upravljanja so ocenjena v znesku, ki omogoča kritje osnovnih stroškov upravljanja (stroški dela in materialni stroški); posebej so prikazana tudi pričakovana sredstva za gradnjo zapornice ter sanacijo prelivnega objekta in nasipa ob Ari (akt. 1.2.4., 1.5.1. in 1.5.2.), katerih financiranje je načrtovano iz sredstev Vodnega sklada;
- lastnih prihodkov upravljalca naravnega rezervata, ki so zlasti vstopnina v programski del centra za obiskovalce, prihodki od vodenj po naravnem rezervatu in izvedbe drugih programov za obiskovalce, prihodki od storitev in prodaje publikacij, promocijskih in drugih izdelkov ter prihodki od oddaje prostorov v najem v centru ob manjšem obisku za dogodke, ki so v skladu s cilji naravnega rezervata, prihodki od komercialnih avdio- in videosnemanj, prihodki od prirejanja dogodkov v naravnem rezervatu in drugi prihodki, povezani z naravnim rezervatom, so ocenjeni na podlagi izračunov v

investicijskem programu za projekt Objekti v NRŽ (DOPPS in K&Z, 2013), v izračun pa so vključene tudi donacije;

- naslova dotacij: pričakovane dotacije so vključene v razpadelek Projekti, delno pa tudi v razpadelek Drugi viri, kar bo podrobneje opredeljeno v letnih programih dela;
- sredstev iz presežka Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS ter iz lokalnih, državnih ali mednarodnih skladov, ustanov ali organizacij ter mednarodnih programov pomoči, ki prav tako predstavljajo del načrtovanih sredstev v razpdelku Drugi viri, ter
- iz drugih virov.

Preglednica 26: Prikaz predvidenih finančnih virov izvedbe načrta upravljanja (v evrih)

Predvideni finančni viri	2015	2016	2017	2018	2019	2020
PP 153238	155.660,00	155.660,00	155.660,00	228.779,55	228.080,14	226.230,14
Projekti	3.186.992,76	5.000,00	97.000,00	110.000,00	5.000,00	–
Lastni prihodki upravljavca	18.508,00	51.200,00	67.125,00	90.525,00	124.325,00	124.325,00
Program izvajanja javne službe urejanja voda	–	45.000,00	60.000,00	–	–	–
SKZG RS in drugi viri	73.818,94	163.676,00	130.559,00	34.240,45	45.919,86	6.719,86
SKUPAJ	3.434.979,00	420.536,00	510.344,00	463.545,00	403.325,00	357.275,00

Predvideni finančni viri	2021	2022	2023	2024	SKUPAJ (po virih)
PP 153238	219.830,14	225.880,14	216.350,00	232.480,00	2.044.610,12
Projekti	–	–	–	–	3.403.992,76
Lastni prihodki upravljavca	124.325,00	124.325,00	124.325,00	124.325,00	973.308,00
Program izvajanja javne službe urejanja voda	–	–	–	–	105.000,00
SKZG RS in drugi viri	519,86	25.519,86	–	75.420,00	556.393,82
SKUPAJ	344.675,00	375.725,00	340.675,00	432.225,00	7.083.304,00

Stroški investicije v objekte v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok in s temi povezani viri financiranja v skupni vrednosti 3.135.700,07 evra se nanašajo na koledarsko leto 2015, zato se njihove vrednosti razlikujejo od predvidenih sredstev za izvedbo investicije v proračunu RS za 2015. V preglednici 27 prikazujemo v tem načrtu navedene zneske po proračunskih postavkah v primerjavi z zneski iz proračuna RS 2015.

Preglednica 27: Viri financiranja investicije v objekte – primerjava med navedenimi viri in proračunom RS 2015

SOFINANCIRANJE	Načrtovano sofinanciranje investicije	Proračun RS 2015	Predlog načrta upravljanja 2015–2024
MGRT (OP RR)	2.765.281,96 €	2.741.081,96 €	2.570.245,95 €
– od tega PP 683710 – Razvoj turističnih destinacij-07-13 – EU (85 %)	2.350.489,67	2.329.919,67 €	2.184.709,07 €
– od tega PP 695910 – Razvoj turističnih destinacij -07-13 – slovenska udeležba (15 %)	414.792,29	411.162,29 €	385.536,89 €
DOPPS – presežek SKZG – DDV	500.354,69 €	497.714,69 €	463.886,96 €
MOP – PP 153242 – DDV	107.743,35 €	105.323,35 €	101.567,16 €
SKUPAJ SOFINANCIRANJE	3.373.380,00 €	3.344.120,00 €	3.135.700,07 €

4 POGOJI OBISKOVANJA

Obiskovanje Naravnega rezervata Škocjanski zatok je v 17. členu uredbe opredeljeno kot vsako zadrževanje v naravnem rezervatu. Vstop v naravni rezervat je dovoljen samo na vstopnih točkah in je časovno omejen glede na urnik obratovanja naravnega rezervata za obiskovalce. Vstop v naravni rezervat je za posamezne obiskovalce prost, za skupine pa je obvezno vodenje, ki ga izvaja upravljavec za plačilo. Obiskovanje poteka v skladu s pogoji obiskovanja, kot so določeni v nadaljevanju in objavljeni na vidnem mestu v naravnem rezervatu ter na njegovi spletni strani. Vse objave so potrebne vsaj en dan pred začetkom veljavnosti, začasna prepoved obiska pa začne veljati takoj po objavi na vidnem mestu v naravnem rezervatu ali njegovi spletni strani. Obiskovalci so na celotnem območju Naravnega rezervata Škocjanski zatok dolžni spoštovati navodila in usmeritve upravljavca naravnega rezervata ter ravnati v skladu z njimi.

4.1 VSTOPNE TOČKE IN OBMOČJA ZADRŽEVANJA OBISKOVALCEV

Obiskovalci lahko v Naravni rezervat Škocjanski zatok vstopijo na treh vstopnih točkah, ki so:

1. glavni vhod v naravni rezervat na območju Bertoške bonifike, ki je opremljen za dostop z motornimi vozili in kolesi (do parkirišča) ter za pešce;
2. dve vstopni točki na učno pot pod ankaransko vpadnico, kjer je vstop dovoljen samo za pešce.

Pri prvi vstopni točki iz smeri središča Kopra pod točko 2 še ni urejena prometna infrastruktura s pločnikom, na katero se po načrtih pot navezuje. Zato je pešcem vstop na učno pot pod ankaransko vpadnico do ureditve omenjene prometne infrastrukture iz varnostnih razlogov dovoljen samo na drugi vstopni točki (prvi iz smeri Luke Koper).

Vstop na drugih točkah obiskovalcem ni dovoljen. Prav tako ni dovoljeno obiskovanje zunaj urnika obiskovanja naravnega rezervata in na načine, ki jih uredba in načrt upravljanja ne predvidevata.

Parkiranje je obiskovalcem dovoljeno samo v času obiska naravnega rezervata.

Obiskovalci se lahko zadržujejo na urejenih učnih poteh, na opazovališčih in v objektih, namenjenih obiskovalcem (center za obiskovalce, osrednja opazovalnica in opazovalni stolp), ter označenih manipulativnih površinah ob njih, zunaj teh površin pa zadrževanje ni dovoljeno. V primerih začasnega zaprtja dela naravnega rezervata iz katerega koli razloga obiskovalci upoštevajo označbe, ki jih na vidnem mestu pred vstopom v zaprti del namesti upravljavec, in v ta del ne vstopajo. Pri smeri gibanja obiskovalci upoštevajo označevalne in usmerjevalne znake v naravnem rezervatu.

 Karta 12: Vstopne točke in območja zadrževanja obiskovalcev v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok

4.2 URNIK OBISKOVANJA

Naravni rezervat Škocjanski zatok je za obiskovalce glede na letni čas in s tem povezano dolžino dneva praviloma odprt:

- od začetka novembra do konca februarja: okvirno od 8. do 16. ure;
- od začetka marca do konca oktobra: okvirno od 6. ali 7. ure in vsaj do 19. in ne več kot 21. ure z možnostjo deljenega urnika v najbolj vročih mesecih (predvidoma julij in avgust), ko je naravni rezervat sredi dneva zaprt.

Center za obiskovalce ima krajši urnik obratovanja od naravnega rezervata, in sicer se odpre vsaj eno uro po odprtju naravnega rezervata in zapre vsaj eno uro pred njegovim zaprtjem. Na izbrane državne praznike je center po predhodni objavi zaprt. Enak urnik obratovanja kot center za obiskovalce ima tudi osrednja opazovalnica. Opazovalni stolp pod ankaransko vpadnico se zaradi varnostnih razlogov odpre le

najavljenim skupinam ali posameznikom ter ob tam potekajočih dogodkih, opazovališča vzdolž učne poti pa so odprta po enakem urniku obiskovanja, kot velja za naravni rezervat.

Urniki obiskovanja lahko upravljavec podaljša, skrajša ali obiskovanje začasno prepove za vse obiskovalce ali samo za določene načine obiskovanja, pri čemer omejitve lahko velja na celotnem območju ali samo v določenem delu naravnega rezervata. Upravljavec lahko omeji tudi čas trajanja posameznega obiska oziroma zadrževanja obiskovalcev na območju rezervata.

Podaljšanje urnika obiskovanja naravnega rezervata, centra za obiskovalce in osrednje opazovalnice je mogoče iz teh razlogov:

- za organizirane skupine s posebnim programom, ki je daljši od osnovnega urnika, in
- v primeru organizacije dogodkov, ki potekajo ponoči (npr. delavnice za prepoznavanje nočnih živali, ornitološki tabori, predavanja za širšo javnost v večerni urah in podobno). Taki dogodki lahko potekajo samo v organizaciji ali ob pisnem soglasju upravljavca in v prisotnosti osebja upravljavca, ki zagotavlja, da se varstveni režimi in drugi pogoji obiskovanja v tem času dosledno upoštevajo.

Skrajšanje urnika in začasna prepoved obiska naravnega rezervata sta mogoča iz teh razlogov:

- zaradi preprečevanja motenja živali v obdobjih, ko potrebujejo mir, predvsem med razmnoževanjem (kar še posebej velja za živalske vrste oziroma skupine, ki poseljujejo mlake ob učni poti in so še posebej izpostavljene vplivom obiskovanja, npr. dvoživke v obdobju od začetka marca do konca maja in določene vrste ptic v obdobju od začetka marca do konca julija),
- zaradi postavljanja in vzdrževanja infrastrukture ter izvajanja drugih upravljaljskih del, pri katerih se na učnih poteh in drugih površinah za obiskovalce opravljajo dela s kmetijsko, gradbeno in drugo mehanizacijo,
- zaradi motenj, ki jih določeni načini obiskovanja pomenijo za tihe in mirne oblike obiskovanja, usmerjene v spoznavanje in doživljanje narave, se skrajša urnik tistih načinov obiskovanja, ki so nasprotni mirnim oblikam obiskovanja, predvsem rekreacije,
- ob izjemno slabih vremenskih razmerah, naravnih nesrečah, poginih živali in v drugih primerih višje sile, ki bi pri obiskovalcih lahko povzročili nevarnost za njihovo življenje, zdravje, lastnino ali kakršno koli drugo škodo, poslabšali življenjske razmere za rastline in živali oziroma razvoj zavarovanega območja, po utemeljeni presoji upravljavca.

Skrajšanje urnika centra za obiskovalce in osrednje opazovalnice pa je mogoče še zaradi:

- manjšega povpraševanja po vodenem obisku in drugih oblikah obiska,
- zaradi finančnih razlogov in kadrovske zmogljivosti upravljavca.

4.3 PODROBNA PRAVILA OBISKOVANJA

1. **Vedenje obiskovalcev:** Obiskovalci upoštevajo kodeks vedenja v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, ki ga upravljavec pripravi na podlagi varstvenega režima ter objavi na vidnem mestu v naravnem rezervatu in njegovi spletni strani. Upoštevajo tudi označevalne in usmerjevalne znake, ki so nameščeni v naravnem rezervatu, ter navodila in usmeritve upravljavca naravnega rezervata.
2. **Vodenje skupin:** Vodenje je obvezno za skupine z več kot desetimi obiskovalci in za vse šolske skupine (oziroma vse formalne izobraževalne skupine ne glede na stopnjo, od vrtcev do podiplomskih študentov) ne glede na število obiskovalcev v skupini ter vključuje spremljanje, usmerjanje in strokovno razlago. Vodenje skupin poteka po obvezni predhodni najavi in rezervaciji termina, izvaja pa ga upravljavec rezervata za plačilo. Na podlagi izobraževalnih in drugih programov za povečevanje znanja o naravi, ozaveščanje o pomenu njenega ohranjanja, privzgojo spoštljivega odnosa in odgovornega vedenja do narave ter ob uporabi različnih didaktičnih in drugih pripomočkov in infrastrukture za obisk oblikuje upravljavec različne programe vodenega obiska, ki lahko vključujejo različne elemente ponudbe naravnega rezervata. Upravljavec lahko v sodelovanju s ponudniki

podobnih in dopolnjujočih se storitev pripravi tudi obsežnejšo ponudbo, katere del je obisk Naravnega rezervata Škocjanski zatok. Ponudbo tovrstnih programov skupaj s cenikom in pogoji obiskovanja objavi na spletni strani in vidnem mestu v centru za obiskovalce. Pod enakimi pogoji, torej predhodni rezervaciji, v izvedbi upravljavca in za plačilo so različni programi vodenega obiska na voljo tudi manjšim skupinam in posameznim obiskovalcem.

3. **Dovoljeni načini obiskovanja s pogoji:** Dovoljeni načini obiskovanja so tisti, ki sledijo razvojnemu cilju naravnega rezervata in obiskovalcem omogočajo spoznavanje naravne vrednote in biotske raznovrstnosti ter doživljanje narave na način, ki naravo postavlja v središče pozornosti in privzgaja spoštljiv odnos in odgovorno vedenje do nje, ter izobraževanje. Primeri dovoljenih načinov obiskovanja pod pogojem, da potekajo ob upoštevanju varstvenega režima in drugih pogojev obiskovanja, so:
 - a. vodeni programi obiska, ki so usmerjeni v doseganje razvojnega cilja ter jih razvija, pripravlja in izvaja upravljavec,
 - b. opazovanje živalskih in rastlinskih vrst ter življenjskih okolij,
 - c. naravoslovno fotografiranje,
 - d. umirjeni sprehodi po učni poti,
 - e. rekreacija (npr. tek in nordijska hoja) zgolj ob terminih, ki jih določi upravljavec, ko obiskovalci s tovrstnimi aktivnostmi ne motijo drugih obiskovalcev.
4. **Prepovedani načini obiskovanja:** Prepovedani načini obiskovanja so vsi tisti, ki so kot taki opredeljeni v 6. členu uredbe ali so v nasprotju s 17., 18. in 19. členom uredbe ter varstvenimi in razvojnimi cilji naravnega rezervata ali s tukaj določenimi pogoji obiskovanja. Primeri prepovedanih načinov obiskovanja:
 - a. vsako obiskovanje in zadrževanje obiskovalcev zunaj urnika obiskovanja in v času, ko živali potrebujejo mir, in na način, ki lahko poškoduje rastline in živali, je moteč za živali in druge obiskovalce,
 - b. obiskovanje, ki vsebuje kopanje ali potapljanje skupaj s spremljevalnimi aktivnostmi (npr. sončenje) ter druge vodne in druge športe,
 - c. obiskovanje, ki vključuje kurjenje ognja, šotorjenje, taborjenje ali prenočevanje v avtomobilu,
 - d. obiskovanje s psi in drugimi hišnimi živalmi, spuščeni s povodca oziroma na dolgem povodcu, ki psom in drugimi hišnimi živalmi omogoča stik z živalmi neposredno ob učni poti,
 - e. vsakršno zadrževanje zunaj urejenih poti in druge infrastrukture za obisk (center za obiskovalce, opazovalnice in opazovališča ter druga za obisk označena območja naravnega rezervata),
 - f. hranjenje živali in vsak drug fizični stik s prostoživečimi in pašnimi živalmi v naravnem rezervatu brez izrecnega dovoljenja upravljavca,
 - g. rekreacija ob terminih, ki jih upravljavec določi za izvedbo vodenih ogledov skupin in mirnih oblik obiskovanja, usmerjenih v spoznavanje in doživljanje narave.
5. **Drugi načini obiskovanja, ki lahko negativno vplivajo na naravni rezervat:** V primerih obiskovanja in aktivnosti, ki s tem načrtom še niso podrobno opredeljeni, ravna njihov predlagatelj na način, ki je določen s četrtem odstavkom 6. člena uredbe. Načrtovano ravnanje prijavi upravljavcu rezervata zaradi preveritve njegove skladnosti z načrtom upravljanja najmanj 15 dni vnaprej, upravljavec pa ravna skladno s petim odstavkom istega člena. Na podlagi ugotovitev iz tega naslova upravljavec dopolni javno objavljen seznam dovoljenih in prepovedanih načinov obiskovanja, ki je za nadaljnje obiskovanje obvezujoč. Na enak način se dopolnjuje tudi seznam prepovedanih načinov obiskovanja, ki s tem načrtom še niso podrobno opredeljeni in se pojavijo kot ravnanja pri obiskovanju, neskladna z načrtom upravljanja, brez predhodne priglasitve upravljavcu.

Prepovedani načini obiskovanja štejejo za prekrške skladno z 20. in 21. alinejo prvega odstavka 160.a člena Zakona o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 56/99 in nadaljnji).

5 VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE S POGOJI OBISKOVANJA, VARSTVENI REŽIMI ZA RAVNANJA, DEJAVNOSTI IN POSEGE TER NJIHOVA UMESTITEV V PROSTOR

5.1 SPLOŠNE VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE

Kot izhaja iz 8. člena uredbe, se posegi, dejavnosti in ravnanja okoli naravnega rezervata, zlasti na območju levega razbremenilnika reke Rižane, Koprskega zaliva in urbaniziranih površin neposredno ob naravnem rezervatu, ki lahko neugodno vplivajo na naravni rezervat zaradi onesnaževanja, spreminjanja količin ali temperature vode, spreminjanja dotoka ter hidroloških in biokemičnih parametrov morske vode, hrupa, osvetljevanja, posledic vnosa tujerodnih rastlin in tujerodnih ali hišnih živali, izpodrivanja dna lagune in drugih neugodnih posledic, izvajajo tako, da vpliva ni ali je čim manjši. Ob naravnem rezervatu se ceste upravljajo in vzdržujejo ter uporabljajo v skladu s predpisi, ki urejajo ceste, pri tem se s tehničnimi rešitvami in prilagoditvami dolgoročno poskušajo zmanjševati negativni vplivi ceste na naravni rezervat in vplivi naravnega rezervata na varnost cestnega prometa.

Varstvene usmeritve za ohranjanje hidroloških in ekoloških razmer, preprečevanje neugodnih vplivov na naravni rezervat ali izboljševanje obstoječega stanja, vključno z nosilci aktivnosti za izboljševanje stanja, ter območji, na katera se varstvene usmeritve nanašajo, so določene v poglavjih 4.3 in 4.4 tega načrta.

Razvojne usmeritve so določene v 9. členu uredbe, ki določa, da se na območju naravnega rezervata spodbujajo in razvijajo aktivnosti, ki najširši javnosti omogočajo spoznavanje naravne vrednote in biotske raznovrstnosti ter doživljanje narave na način, ki naravo postavlja v središče pozornosti in privzgaja spoštljiv odnos do nje. Zaradi metodoloških težav pri merjenju odnosa do narave je v okviru cilja 8 dodano še odgovorno vedenje do narave. Pripravijo se didaktični pripomočki, izobraževalni in drugi programi za povečevanje znanja o naravi in za ozaveščanje o pomenu njenega ohranjanja. Pri tem upravljavec upošteva varstveni režim in usmeritve, ni pa pri doseganju razvojnih ciljev omejen zgolj na območje Škocjanskega zatoka, ampak lahko dejavnosti s tega področja izvaja tudi na drugih primernih območjih, na katerih to ni prepovedano ali organizirano na način, ki tega ne omogoča.

5.2 VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE ZA POSAMEZNA RAVNANJA, DEJAVNOSTI IN POSEGE TER PROSTORSKA IN ČASOVNA OPREDELITEV VARSTVENIH REŽIMOV

Uredba o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok v 7. členu določa ravnanja, dejavnosti in posege, ki se ne glede na prepovedi v okviru varstvenega režima lahko izvajajo ob upoštevanju varstvenih ciljev in usmeritev načrta upravljanja, opredeljenih v nadaljevanju. Temeljni pogoj za izvedbo vseh ravnanj, dejavnosti in posegov znotraj meja naravnega rezervata je, da so skladni z njegovimi varstvenimi cilji ter razen ukrepov varstva narave in naravovarstvenih nalog potekajo ob rednem nadzoru upravljavca.

■ Usmeritve za naloge obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda:

- Izvajalci obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda v porečju Rižane uskladijo svoje programe dela in pridobijo pisno izjavo upravljavca naravnega rezervata, da so naloge vzdrževanja z vplivom na naravni rezervat usklajene z varstvenimi cilji in načrtom upravljanja območja.
- Na področju urejanja voda se ne načrtujejo vodnogospodarski (odvodnjavanje, regulacije ipd.) in gradbeni posegi, ki bi negativno vplivali na vodne razmere in vodni režim v naravnem rezervatu.
- Na območju se ne odstranjuje vegetacije, spreminja vodnega režima, odstranjuje ali zasipava zemlje, razen v obdobjih in na način kot to predvideva ta načrt upravljanja.

- Med reprodukcijsko dobo živali od 15. 3. do 15. 8. izvedba zemeljskih del in drugih posegov v naravna življenjska okolja, ki ta degradirajo ali vnašajo izrazito motnjo v naravno okolje, ni mogoča in jih mora izvajalec zagotoviti zunaj tega obdobja.
 - Rečni nadzornik skrbi za količinsko primerno oskrbo Škocjanskega zatoka z vodo po levem razbremenilniku Rižane – Ari v skladu s poslovnikom o pretokih vode ter upravljavca NRŠZ obvešča o vseh odstopanjih in potencialnih onesnaženjih z vplivom na pritoke v Škocjanski zatok ter drugih izjemnih dogodkih.
- **Usmeritve za vzdrževanje objektov in naprav, ki so del cestne infrastrukture, vključno z zadrževalnikom meteornih voda:**
- Izvajalci vzdrževanja cestne infrastrukture znotraj meja Naravnega rezervata Škocjanski zatok in tik ob njem uskladijo svoje programe dela ter pridobijo pisno izjavo upravljavca naravnega rezervata, da so naloge vzdrževanja na območju naravnega rezervata ali z vplivom nanj usklajene z varstvenimi cilji in načrtom upravljanja območja. Pisno izjavo o usklajenosti pridobijo tudi za projektno dokumentacijo za izvedbo zemeljskega zadrževalnika meteornih voda.
 - Izvajalci vzdrževanja bertoške vpadnice redno čistijo in vzdržujejo obstoječ prehod za dvoživke, tako da je prehod v obdobjih selitve dvoživk od sredine februarja do konca avgusta. Pred izvedbo del in po njej opravijo skupni ogled prehoda z upravljavcem rezervata. Dela morajo biti vsako leto končana pred 15. februarjem.
 - Pri urejanju zadrževalnika meteornih voda za odvodnjavanje cestišča naj se upoštevajo usmeritve za sonaravno ureditev zadrževalnika skladno z naravovarstvenimi usmeritvami Zavoda RS za varstvo narave z dne 4. 7. 2012, št. 7-III-83/4-O-12/BV, od katerih so v nadaljevanju povzete najpomembnejše:
 - pred gradnjo sonaravnega zadrževalnika naj se z monitoringom voda, ki se spirajo s ceste, preveri, da voda ni strupena za ptice, dvoživke in kačje pastirje ter druge vodne živali;
 - zadrževalniki se zgradijo v obliki, ki najbolj sledi naravni konfiguraciji terena na izbrani lokaciji; ta se natančno uskladi z upravljavcem naravnega rezervata;
 - pri določanju oblike zadrževalnika ZB5 (znotraj rezervata) naj se upošteva merilo najmanjše možne površine, zato se lahko predvidijo tudi večje globine od 1m v prid manjši površini (do 2 m globine); da bi dokončno določili obliko zadrževalnika, je predhodno treba določiti, kolikšna prostornina je predvidena pri vsakem zadrževalniku;
 - zemljina za gradnjo zadrževalnih bazenov naj bo avtohtonega izvora, uporabi naj se izkopni material z lokacije same ali dodaten podoben material z bližnje lokacije;
 - v zadrževalnem bazenu se vzpostavijo rastlinske združbe, ki posnemajo združbe v bližnjem Jezercu; rastline naj se ob nadzoru upravljavca odvzamejo z bližnje lokacije; načrt zasaditve pripravi strokovnjak (botanik) v sodelovanju z upravljavcem naravnega rezervata;
 - v bazen se ne vnašajo tujerodne invazivne vrste (npr. lokvanji, zlate ribice ...), naselitev živalskih vrst poteka po naravni poti;
 - zadrževalni bazen naj ne bo ograjen z žičnato ograjo, varnost naj se zagotovi drugače (table, gosta grmovna zarast, videonadzor); v delu, kjer so filtri, je zadrževalni bazen lahko ograjen;
 - brežine bazena naj bodo položne, da se omogoči prehajanje dvoživk;
 - dodatne vzdrževalne poti ne gradijo; če se izkaže, da je to potrebno, so mogoče edino ozelenjene zemeljske rampe;
 - izkop in gradnja ter vzdrževalna dela (npr. zamenjava rastlin) naj se izvajajo zunaj obdobja razmnoževanja živali, to je v poznih jesenskih in zgodnjih zimskih mesecih;
 - hkrati z gradnjo zadrževalnikov naj se primerno uredi tudi rob rezervata, ki bo preprečeval negativne vplive, z naravnimi materiali iz bližnje okolice.
- **Usmeritve za vzdrževanje obstoječih meteornih prepustov:**
- Izvajalci vzdrževanja obstoječih meteornih prepustov znotraj meja Naravnega rezervata Škocjanski zatok in tik ob njem uskladijo svoje programe dela ter pridobijo pisno izjavo upravljavca naravnega

rezervata, da so naloge vzdrževanja na območju naravnega rezervata ali z vplivom nanj usklajene z varstvenimi cilji ter načrtom upravljanja območja.

- Dela se lahko izvajajo samo v jesensko-zimskem obdobju od začetka septembra do 15. februarja. To obdobje je ugodno tako s stališča ohranjanja narave (čiščenje zunaj reprodukcijske dobe živali in vegetacijskega obdobja rastlin) kot tudi iz praktičnih razlogov za izvajalce del (nižje temperature ter s tem lažja dostopnost na razmočeno zemljo in opravljanje del). Predhodno je treba z upravljavcem naravnega rezervata uskladiti mesta dostopa mehanizacije, da ne bo povzročena nepotrebna škoda na obrežni vegetaciji na meteornih izpustih znotraj mej rezervata.

Skladno s tretjim odstavkom 6. člena uredbe se za prepovedi iz 13., 17. in 22. točke prvega odstavka tega člena z načrtom upravljanja določijo ravnanja, ki so v skladu z varstvenimi cilji uredbe, in tista, ki so z njimi v nasprotju.

▪ **Znanstvenoraziskovalno delo**

- Na podlagi 13. točke prvega odstavka 6. člena uredbe je prepovedano izvajati raziskave v času, na način in v obsegu, ki niso v skladu z varstvenimi cilji te uredbe. Predlagatelj raziskav na območju naravnega rezervata mora skladno s četrtem odstavkom 6. člena uredbe načrtovano raziskovalno delo prijaviti upravljavcu naravnega rezervata vsaj 15 dni pred nameranim začetkom, v prijavi pa opredeliti cilje raziskave, metode dela, obseg in čas izvedbe raziskovalnega dela na območju Škocjanskega zatoka. Upravlavec skladno s petim odstavkom 6. člena uredbe ugotovi, ali je načrtovano znanstvenoraziskovalno delo skladno s cilji naravnega rezervata in načrtom upravljanja, in prijavitelja o tem obvesti, s tem da hkrati opredeli, ali se predlagana raziskava glede na ugotovitve v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok dovoli ali ne dovoli, določi pogoje izvedbe raziskave, morebitno varščino ter stroške storitev spremljanja in nadzora izvedbe raziskav. Vsebina obvestila je za predlagatelja v zvezi s predlaganim ravnanjem zavezujoča.
- Z varstvenimi cilji uredbe so v nasprotju vsa tista ravnanja s tega področja, ki ne prispevajo k varstvenim ali razvojnim ciljem naravnega rezervata ali njihova izvedba ni v skladu z varstvenim režimom, drugimi določili uredbe in načrta upravljanja. Take oblike znanstvenoraziskovalnega dela v naravnem rezervatu niso dovoljene.
- Z varstvenimi cilji uredbe so v skladu vsa tista ravnanja s področja znanstvenoraziskovalnega dela, ki prispevajo k varstvenim ali razvojnim ciljem rezervata, upoštevajo varstveni režim in druga določila uredbe in načrta upravljanja ter izpolnjujejo še naslednje pogoje:
 - na območju varovanih sladkovodnih in brakičnih življenjskih okolij se raziskave lahko izvajajo le zaradi varstva naravnih vrednot in ohranjanja biotske raznovrstnosti, iz ekoloških razlogov in zaradi potreb obveznih gospodarskih javnih služb, izvajalcev nalog vzdrževanja in ukrepov za preprečevanje in zmanjševanje negativnih vplivov na rezervat, ki so opredeljeni v prvem odstavku 7. člena uredbe;
 - pri znanstvenoraziskovalnem delu se praviloma uporabljajo neinvazivne metode, pri katerih se živali ne osvetlujejo, vznemirjajo, odvzemajo iz narave ali ubijajo, rastline pa ne trgajo, izkopavajo in poškodujejo. Izjema je mogoča zgolj pri inventarizaciji živalskih skupin, pri kateri so potrebne svetlobne pasti, ali zaradi poznejšega kabinetnega določanja vrst uporaba neinvazivnih metod brez odvzema iz narave ni mogoča (npr. nevretenčarji);
 - pri znanstvenoraziskovalnem delu se uporablja le omejen obseg opreme, ko je končano, pa jo je treba odstraniti in na območju vzpostaviti stanje, kakršno je bilo pred izvajanjem tega dela;
 - izvajalec znanstvenoraziskovalnega dela po raziskavi predloži rezultate upravljavcu rezervata.

▪ **Dogodki (rekreacijske, športne, kulturne ali druge aktivnosti, prireditve ali shodi)**

- Na podlagi 17. točke prvega odstavka 6. člena uredbe je prepovedano organizirati in organizirano izvajati rekreacijske, športne, kulturne ali druge aktivnosti, prireditve ali shode, ki niso v skladu z varstvenimi cilji te uredbe. Predlagatelj dogodka na območju naravnega rezervata mora skladno s četrtem odstavkom 6. člena uredbe načrtovani dogodek prijaviti upravljavcu naravnega rezervata

vsaj 15 dni pred nameravanim začetkom, v prijavi pa opredeliti cilje dogodka, program, obseg in čas izvedbe dogodka na območju Škocjanskega zatoka. Upravlavec skladno s petim odstavkom 6. člena uredbe ugotovi, ali je načrtovani dogodek skladen s cilji naravnega rezervata in načrtom upravljanja, in prijavitelja o tem obvesti, s tem da hkrati opredeli, ali se predlagani dogodek glede na ugotovitve v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok dovoli ali ne dovoli, določi pogoje izvedbe dogodka, morebitno varščino ter stroške storitev spremljanja in nadzora izvedbe dogodka. Vsebina obvestila je za predlagatelja v zvezi s predlaganim ravnanjem zavezujoča.

- Z varstvenimi cilji uredbe so v skladu dogodki naravnega rezervata in vsi tisti dogodki drugih organizatorjev, ki prispevajo k varstvenim ali razvojnim ciljem rezervata, upoštevajo varstveni režim, pogoje obiskovanja in druga določila uredbe in načrta upravljanja ter izpolnjujejo še naslednje pogoje:
 - so v osnovi nemnožični oziroma je število udeležencev omejeno na okvirno 100 oseb;
 - dogodki se lahko organizirajo in potekajo le na območjih zadrževanja obiskovalcev (v objektih s spremljevalnimi površinami in na poteh);
 - sezonsko so dogodki omejeni na obdobja manjšega obiska, dnevno pa na dele dneva, ko ne potekajo vodenje skupin ali drugi na podlagi pogojev obiskovanja določeni načini obiskovanja;
 - obvezna vsebina dogodka je predstavitev naravnega rezervata, njegovih značilnosti, kot so značilnosti mokrišča, rastlin, živali, habitatnih tipov ali drugih naravnih posebnosti, krajinske lepote in izjemnosti, naloge in problemi upravljanja in podobne vsebine, ki omogočajo spoznavanje, doživljanje narave ter povečujejo ozavešanje o pomenu njenega ohranjanja in promovirajo naravni rezervat; tovrstno predstavitev izvede upravlavec rezervata;
 - organizator dogodka omogoči udeležencem, da se seznani s ponudbo naravnega rezervata in finančno prispevajo k ciljem njegovega ohranjanja, npr. z nakupom izdelkov ali donacijami.
- Dogodek je v nasprotju z varstvenimi cilji, kadar naravni rezervat ni v središču pozornosti in je le »kulisa«, sporočilnost dogodka pa z naravnim rezervatom nima nikakršne povezave ali celo predstavlja predmete ali ravnanja, ki so z varstvenim režimom prepovedani.

■ **Snemanje filmov in drugih videoproduktov**

- Na podlagi 22. točke prvega odstavka 6. člena uredbe je prepovedano snemati filme, videospote in druge videoprodukte za javno predvajanje, katerih vsebina je v nasprotju z varstvenimi cilji uredbe. Predlagatelj snemanj na območju naravnega rezervata mora skladno s četrtem odstavkom 6. člena uredbe načrtovano snemanje prijaviti upravljavcu naravnega rezervata vsaj 15 dni pred nameravanim začetkom, v prijavi pa opredeliti cilje in vsebine snemanja (scenarij filma, videospota ali drugega videoprodukta, ki bo nastal na podlagi snemanja) ter obseg in čas izvedbe snemanja na območju Škocjanskega zatoka. Upravlavec skladno s petim odstavkom 6. člena uredbe ugotovi, ali je načrtovano ravnanje skladno s cilji naravnega rezervata in načrtom upravljanja, in prijavitelja o tem obvesti, s tem da hkrati opredeli, ali se predlagano snemanje glede na ugotovitve v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok dovoli ali ne dovoli, določi pogoje snemanja, morebitno varščino, stroške storitev obveznega spremljanja in nadzora med snemanjem v naravnem rezervatu. Vsebina obvestila je za predlagatelja v zvezi s predlaganim ravnanjem zavezujoča.
- Vsebina snemanja je skladna z varstvenimi cilji, če prispeva k varstvenim ali razvojnim ciljem rezervata ali ni v nasprotju z njimi, pri izvedbi pa njeni izvajalci upoštevajo varstveni režim, pogoje obiskovanja in druga določila uredbe in načrta upravljanja ter izpolnjujejo še naslednje pogoje:
 - snemanje in posnetki ter iz njih pripravljeni filmi in drugi videoprodukti so osredotočeni na naravni rezervat in predstavljajo njegove značilnosti: značilnosti mokrišča, rastlin, živali, habitatnih tipov ali drugih naravnih posebnosti, krajinske lepote in izjemnosti, naloge in probleme upravljanja in podobne vsebine, ki omogočajo spoznavanje, doživljanje narave ter povečujejo ozavešanje o pomenu njenega ohranjanja ali promovirajo naravne znamenitosti Slovenije;

- vsebina snemanja je lahko še skladna z varstvenimi cilji, kadar sicer naravni rezervat ni v središču pozornosti in je le scenski prostor, vendar v tem primeru pod pogojem, da je del sporočilnosti, npr. igranega filma, videospota ipd., vsaj posredna predstavitev značilnosti ali izjemnosti naravnega rezervata;
- cilji in vsebina snemanja niso v nasprotju s celostno podobo naravnega rezervata;
- vsebina videoprodukta mora biti taka, da ne vpliva na vsebine naravnega rezervata in mu ne škodi tako, da izkrivlja podobo in namen zavarovanega območja s prikazovanjem neustreznih ravnanj v njem ali s podobnimi spornimi prikazi.
- Vsebina snemanja je v nasprotju z varstvenimi cilji, kadar naravni rezervat ni v središču pozornosti in je le »kulisa«, njena sporočilnost pa z naravnim rezervatom nima nikakršne povezave ali celo predstavlja predmete ali ravnanja, ki so z varstvenim režimom prepovedani.

5.3 VARSTVENE IN RAZVOJNE USMERITVE ZA PREPREČEVANJE ŠKODLIVIH VPLIVOV NA NARAVNI REZERVAT IZ OKOLICE

Preglednica 28: Varstvene in razvojne usmeritve ter naloge za preprečevanje neugodnih vplivov na naravni rezervat, opredeljenih v poglavju 2.2.4.

VIRI OGROŽANJA/ PRITISKA – vplivne dejavnosti	KONKRETNI PRITISKI Z VARSTVENIMI IN RAZVOJNIMI USMERITVAMI TER NALOGAMI
Dejavnosti v okoliških urbanih conah (industrijsko-obrtne, poslovne cone, karting, Luka Koper)	- Onesnaževanje in drugi negativni vplivi na kakovost vode, ki priteka v rezervat: USMERITVE: 1. Onesnaževalci sanirajo izpuste in vire onesnaževanja voda oziroma zagotovijo ustrezno čiščenje vode pred izpustom v javni kanalizacijski sistem. 2. Komunala Koper in MOK pripravita kataster javnih izpustov v meteorno kanalizacijo, ki se skozi prepuste izliva v Škocjanski zatok, ter hkrati preverita vodotesnost fekalne in meteorne kanalizacije v urbanih conah v okolici naravnega rezervata. Čim prej se pri vseh subjektih, ki imajo izpuste v meteorno kanalizacijo, vključno s parkirišči, vgradijo koalescenčni filtri, do takrat pa zagotovi redno čiščenje lovilnikov olj. 3. V kaseto organskih odpadkov v Luki Koper se ne posega oziroma se posega čim manj. V primeru izkopa materiala se ta ne odlaga v bližini NRŠZ. 4. Izpust Instalacij d.o.o. se opremi s koalescenčnimi filtri in izvedejo drugi potrebni ukrepi, da ne bo več prihajalo do onesnaženj Are iz tega vira. NALOGE (cilj 6): 1. Upravljavec rezervata dejavno spodbuja odgovorne deležnike (ustanove in onesnaževalce/investitorje) k izvedbi sanacije sedanjega stanja. 2. Vključitev drugih odgovornih javnih služb, npr. inšpekcije za okolje. 3. Sodelovanje odbora za naravni rezervat. 4. Preventivno ozaveščanje, opozarjanje in dajanje predlogov za sprožitev postopkov pristojnih organov. - Svetlobno onesnaževanje: USMERITVI: 1. Svetlobni onesnaževalci svojo osvetlitev čim prej prilagodijo obstoječi zakonodaji. 2. Svetlobni napisi v neposredni okolici naravnega rezervata se odstranijo in v smeri rezervata ne vzpostavljajo novi. NALOGA (cilj 6): Upravljavec rezervata dejavno spodbuja odgovorne ustanove in onesnaževalce/investitorje k sanaciji sedanjega stanja. - Obremenjenost s hrupom (karting): USMERITEV: Pogoj za izdajo uporabnega dovoljenja dirkališča za karting (gokart) mora biti primerna aktivna protihrupna zaščita, npr. protihrupna ograja v smeri

	naravnega rezervata. – Vplivi med gradnjo: USMERITEV: Investitorji zagotovijo ograje ali podobne fizične ovire okoli gradbišča, ki preprečijo raznašanje gradbenega materiala in odpadkov ob močnejšem vetru. – Neprijeten vonj: USMERITVI: 1. V bližini naravnega rezervata se podobne rešitve, kot je bila gradnja t. i. »ekološkega nasipa«, v prihodnje več ne uporabljajo. 2. Luka Koper sprejme ukrepe za preprečitev širjenja neprijetnih vonjav iz kompostarne.
Neurejena kanalizacija v zaledju	– Onesnaževanje voda, predvsem na območju Jezerca, delno tudi Are in lagune (Škocjanski hrib): USMERITEV: V sodelovanju z MO Koper se zagotovi izvedba komunalnega kolektorja za fekalno kanalizacijo naselij in zaselkov na Škocjanskem hribu. NALOGI (cilj 6): 1. Upravljavec rezervata dejavno spodbuja izvedbo komunalnega kolektorja. 2. Sodelovanje odbora za naravni rezervat.
Prometna infrastruktura	– Svetlobno onesnaženje: USMERITEV: Osvetlitev prometne infrastrukture naj bo minimalna in usklajena z veljavno zakonodajo. – Obremenjenost s hrupom: USMERITVI: 1. Izvedba aktivne protihrupne zaščite vzdolž bertoške vpadnice ob sodelovanju pomembnih lokalnih akterjev (MO Koper, Luka Koper, d. d.) in države. 2. Monitoring hrupa pri stavbi z varovanimi prostori – centru za obiskovalce. NALOGI (cilj 6): 1. Sodelovanje upravitelja z Luko Koper pri inovativnih rešitvah za postavitev PHO iz predelane luškega sedimenta. 2. Iskanje drugih rešitev za zmanjšanje obremenjenosti s hrupom in financiranje teh rešitev. – Gradnja in vzdrževanje na obrobju naravnega rezervata (cestni pas): USMERITEV: Temeljna usmeritev je določena v 8. členu uredbe, ki določa, da se ob naravnem rezervatu izvajajo upravljanje in vzdrževanje cest ter njihova uporaba v skladu s predpisi, ki urejajo ceste, pri tem se s tehničnimi rešitvami in prilagoditvami dolgoročno poskušajo zmanjševati negativni vplivi ceste na naravni rezervat in vplivi naravnega rezervata na varnost cestnega prometa. Upoštevajo se tudi usmeritve za vzdrževanje cestne infrastrukture v poglavju 5.2. – Uporaba herbicidov ob železnici: USMERITEV: Na območju železniške proge Ljubljana–Koper, ki poteka ob Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, se za odstranjevanje vegetacije ob železniški progi ne uporabljajo herbicidi, ki vplivajo na kakovost vode in prostoživeče organizme, izvajalec pa tudi zagotovi, da ne pride do predoziranja herbicida. NALOGI (cilja 3 in 5): 1. Upravljavec dejavno spodbuja uresničevanje usmeritve. 2. V skladu s finančnimi možnostmi upravljavec naroči analizo aktivne snovi herbicida in njegovih razgradnih produktov v vodi neposredno ob železniški progi.
Dotok in kakovost vode v Rižani	– Usklajenost pretokov po Ari (zadostni pritoki vode, ko je ta v rezervatu potrebna, in regulacija poplavne ogroženosti): USMERITVI: 1. Priprava in potrditev poslovnika o pretokih vode po levem razbremenilniku Rižane – Ari za celoletno obdobje, ki bo vseboval tudi sistem obveščanja. 2. Izvajanje poslovnika z rednim obveščanjem upravitelja rezervata s strani izvajalca javne službe urejanja voda. NALOGA (cilj 6): Sodelovanje upravitelja z odgovornimi deležniki za pospešitev uresnitve usmeritev. – Sanacija nasipa vzdolž desnega brega Are in praga na Ari: USMERITEV: Obnova prelivnega praga v izlivnem prerezu levega

	razbremenilnika Rižane (Ara) v Škocjanski zatok skupaj s sanacijo desnega brega razbremenilnika v naravnem rezervatu z namenom omogočanja prelivanja visokih voda v retenzijske cone naravnega rezervata in s tem zagotavljanje protipoplavne funkcije NRŠZ kot del rednega investicijskega vzdrževanja tovrstne državne infrastrukture. Dodatna možnost za financiranje ukrepov je s strani investorjev OPPN za GORC Sermin II. NALOGA (cilj 1): Sodelovanje upravljavca pri načrtovanju in izvedbi praga in nasipa (strokovne usmeritve, nadzor).
	– Vir tujerodnih vrst rib: Glej Vnos in širjenje tujerodnih vrst.
Dotok in kakovost vode v Badaševici	– Kakovost vode: USMERITEV: Badaševica se ne načrtuje in uporablja kot vir napajanja Škocjanskega zatoka, dokler se kakovost vode v Badaševici ne izboljša na zakonsko sprejemljivo raven. V tem primeru se lahko uporablja pod pogojem, da se hkrati zagotovi čiščenje sedimenta v laguni in strugi Badaševice ter izvede zapornični sistem, ki omogoča nadzorovan dotok ali odtok vode. V primeru vzpostavitve takega sistema se pripravi in potrdi tudi poslovnik, po katerem se uravnajo pretoki.
Dotok in kakovost morske vode	– Potencialno onesnaženje v Luki Koper: USMERITVE: 1. Luka Koper izvaja preventivne in ob onesnaženju kurativne ukrepe, da se vplivi onesnaženja iz luke ne širijo v okolico, predvsem ne proti naravnemu rezervatu. 2. Če onesnaženje presega zmogljivosti ekipe Luke Koper, se v skladu z državnim načrtom zaščite in reševanja ob nesreči na morju aktivirajo javna služba varstva obalnega morja (SVOM) in druge pristojne službe. 3. Luka Koper naj baražo (pivnik) na morskem kanalu redno čisti in menja. Čim prej se pivnik nadomesti s plavajočo baražo, ki bo ob morebitnem dejanskem onesnaženju učinkovitejša. 4. Pristojni organ za obveščanje ob onesnaženjih (Regijski center za obveščanje Koper ob večjih in Luka Koper, d. d., ob manjših onesnaženjih) redno obvešča upravljavca rezervata o vseh onesnaženjih, ki bi lahko vplivala na akvatorij Škocjanskega zatoka. 5. Pri čiščenju onesnaženj v morskem kanalu ali njegovi bližini se je treba izogibati uporabi disperzantov oziroma se ti uporabijo po presoji vodje intervencije, uporablja naj se večinoma mehanično čiščenje. – Vir tujerodnih organizmov: USMERITEV: Potreben je predpis, ki bo podlaga za učinkovito preprečevanje vnosa tujerodnih in škodljivih (patogenih) organizmov v vodno okolje. NALOGI (cilj 5): 1. Izvesti raziskavo tujerodnih vrst v laguni Škocjanskega zatoka in v primeru njihove prisotnosti izvajati stalni monitoring in ukrepe proti njihovemu širjenju. 2. Pridobiti rezultate raziskave, če jo naroči drug naročnik. – Potencialna gradnja premostitev čez morski kanal v Luki Koper: USMERITEV: Luka Koper naj pri načrtovanju gradnje premostitev čez morskih kanal uporablja rešitve, z uporabo katerih bodo vplivi na organizme, ki živijo v morskem kanalu ali se selijo skozenj, minimalni ali jih ne bo. – Zapornični sistem na morskem kanalu: NALOGI (cilj 2): 1. Vzdrževanje zapornic v skladu s POV (Inženiring za vode, 2007). 2. Nadvišanje zapornice in nadgradnja krmiljenja s pametnim telefonom ob posodobitvi programske opreme.
Vnos in širjenje	– Ribe: NALOGI (cilj 1): 1. Preprečitev prehoda rib iz Are in okoliških

tujerodnih vrst

jarkov na območje sladkovodnega dela rezervata s postavitvijo električne naprave za odganjanje rib med napajanjem bonifike z vodo iz Are. 2. Spremljanje stanja tujerodnih vrst.

- **Rastline:** NALOGI (cilji 1–3): 1. Redno spremljanje in izvajanje aktivnosti za odstranjevanje tujerodnih vrst rastlin. 2. Dosajanje avtohtonih vrst, ki izpodrivajo tujerodne oziroma preprečujejo njihovo razrast.
- **Nutrije:** NALOGA (cilji 1, 2 in 5): V načrtu sta spremljanje stanja populacije in ukrepanje po potrebi.

Naseljevanje ter
dostopnost za domače
in hišne živali ter
domorodne vrste
plenilcev

- **Neuradno zatočišče za mačke in pojavljanje mačk iz okolice kot plenilcev na območju rezervata:** USMERITVI: 1. V sodelovanju z MO Koper se zagotovi, da se dosledno izvaja sterilizacija mačk in da se živali ne koncentrirajo na enem mestu v bližini naravnega rezervata ter da se odstranijo vse mačke, infrastruktura in odpadki, povezani z zadrževanjem mačk, z območja znotraj in tik ob meji naravnega rezervata. 2. Vključevanje pristojnih inšpekcijskih služb po potrebi. NALOGI (cilji 1, 3 in 4): 1. Izlov zapuščenih mačk, ki se na območju bonifike občasno pojavljajo kot plenilci, in odvoz ali obveščanje zatočišča ali pristojne veterinarske organizacije. 2. Postavitev ograje na najbolj izpostavljenih delih za preprečitev motenj po ureditvi lastništva zemljišč (parcelacija in odkup zemljišč v zasebni lasti in prenos v last RS) ali pridobitvi soglasij sedanjih lastnikov.
- **Dostop psov čez varovalni jarek:** USMERITVI: 1. Ograditev parkirišča pri Supernovi Koper II, ki bo preprečevala parkiranje na območju naravnega rezervata in dostop psov na to območje. 2. Vključevanje pristojnih inšpekcijskih služb. NALOGA: Čiščenje in razširitev varovalnega jarka (izboljšanje funkcionalnosti za preprečitev dostopa).
- **Želve:** USMERITEV: V okviru izvajanja Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst Slovenija pripravi nacionalno strategijo s tega področja, v katero se vključijo tudi naloge in aktivnosti za obvladovanje populacij tujerodnih vrst želv. NALOGA (cilj 3): 1. Izlov in preselitev tujerodnih vrst želv v nadzorovana okolja. 2. Sodelovanje s pristojnimi veterinarskimi organizacijami in fakultetami. 3. Priprava in izvajanje programa oddaje želv v posvojitev. 4. Ozaveščanje javnosti o problematiki tujerodnih vrst.
- **Domorodni plenilci:** NALOGI: 1. Spremljanje pojavljanja in vplivov domorodnih plenilcev na varovane vrste ter ukrepanje, če se plenjenje razširi tako, da zelo vpliva na ciljne vrste in njihove populacije, saj gre za naravne procese. 2. Preprečitev prehoda ščukam iz Are v sklopu preprečevanja širjenja tujerodnih vrst rib v sladkovodno močvirje (glej točko Vnos in širjenje tujerodnih vrst).

6 OCENA URESNIČLJIVOSTI NAČRTA UPRAVLJANJA

Uresničljivost načrta upravljanja je predvsem odvisna od razpoložljivih finančnih virov za izvedbo načrtovanih nalog in aktivnosti. V obdobju neposredno pred pripravo tega načrta upravljanja med letoma 2011 in 2014 so se sredstva za upravljanje naravnega rezervata v državnem proračunu znižala za 36 %, kar je že pred pripravo načrta zavrlo izvedbo nekaterih nalog. Uspešno nadaljevanje upravljanja naravnega rezervata je bilo v teh letih zagotovljeno s projektnimi sredstvi, ki jih je pridobil upravljevec, ki pa so ravno tako namenska in usmerjena le v določene sklope aktivnosti.

Nič kaj drugačnega stanja ne moremo pričakovati v obdobju med letoma 2015 in 2024, ki ga zajema ta načrt upravljanja. Ključni sta leti 2015 in 2016, ko bo po odprtju objektov za obisk naravnega rezervata, za gradnjo in osnovno opremo katerih so sredstva zagotovljena, naravni rezervat začel v polni meri delovati tudi kot za javnost odprt izobraževalni center. Za zagon takega centra je nujen začetni vložek lastnika – države, da se območje res lahko dokončno uredi ter pripravijo tudi izobraževalno in promocijsko gradivo ter prodajni izdelki kot tudi razstave in drugi izobraževalni pripomočki, ki bodo skupaj z biotsko raznovrstnostjo in posebnostjo območja oblikovali njegovo privlačnost za obiskovalce ter omogočili, da se del ponudbe rezervata tudi trži in tako pridobijo sredstva za upravljanje. S tem se bo lahko povečala uresničljivost tega načrta upravljanja.

DOPPS je kot dosedanji upravljevec rezervata izkazal visoko stopnjo sposobnosti za pridobivanje sredstev iz dotacij (projektno financiranje), saj je v obdobju 1999–2013 iz tega naslova zagotovil več kot 42 % sredstev za investicije v Naravni rezervat Škocjanski zatok in za njegovo upravljanje. Tudi v obdobju tega načrta upravljanja bo nadaljeval tovrstno pridobivanje sredstev, predvsem za financiranje nalog, povezanih z izvajanjem raziskav in monitoringa ter doseganjem razvojnega cilja naravnega rezervata. Na podlagi ugotovitev analize SWOT bo v okviru lastne dejavnosti povečal tudi pridobivanje sredstev iz lokalnih virov (podjetja, donacije itd.) in virov lokalne pomoči (predvsem v obliki prostovoljnega dela). Nov izziv je vsekakor tudi pridobivanje prihodkov iz prodaje storitev, spominkov in drugih prodajnih izdelkov ter okrepitev v centru za obiskovalce.

Med najbolj prednostnimi nalogami seveda ostajajo vse tiste, katerih neizvedba bi negativno vplivala na stanje naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti, zato je njihovo financiranje večinoma predvideno iz sredstev državnega proračuna, ki morajo biti zadostna, da se zagotovi izvedba nalog v okviru izvedbenih ciljev tega načrta. To so predvsem naloge, ki neposredno vplivajo na doseganje varstvenega cilja naravnega rezervata in so povezane s habitatnim upravljanjem (cilji 1–4), ter naloge v okviru cilja 6, ki so usmerjene v znižanje negativnih vplivov iz okolice. Enako prednostna naloga je tudi stalno delujoča nadzorna služba, katere naloge so opredeljene v okviru cilja 7.

7 OBLIKA POROČILA O IZVAJANJU NAČRTA UPRAVLJANJA

Skladno z drugim odstavkom 16. člena uredbe upravljavec spremlja izvajanje načrta upravljanja in o njem celovito poroča ministrstvu vsakih pet let. Prvo poročilo o izvajanju načrta upravljanja tako vključuje obdobje od 1. 1. 2015 do 31. 12. 2019, drugo pa celotno obdobje načrta upravljanja od 1. 1. 2015 do 31. 12. 2024, s tem da bo večji poudarek dan drugemu petletnemu obdobju. Obe poročili upravljavec odda najpozneje v treh mesecih po koncu obdobja poročanja.

Poročilo o izvajanju Načrta upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok vsebuje najmanj ti dve poglavji:

I. Pregleden opis opravljenih nalog in aktivnosti v obdobju poročanja

Opis opravljenih nalog se pripravi po ciljih in pri tem tudi opredeli doseganje kvantitativnih kazalnikov.

II. Prikaz doseganja ciljev 1–10 načrta upravljanja

Doseganje ciljev načrta upravljanja se preverja in prikaže na podlagi naslednjih kazalnikov in rezultatov za vsakega od postavljenih ciljev načrta upravljanja. Kazalniki in rezultati se nanašajo na desetletno obdobje izvajanja načrta upravljanja in ne na posamezno leto izvajanja načrta.

Cilj 1: Redno vzdrževanje in ohranjanje življenjskih okolij sladkovodnega dela naravnega rezervata na Bertoški bonifiki skupaj z odsekom levega razbremenilnika Rižane – Aro znotraj meja rezervata:

- **kazalnik 1a:** ohranitev gnezdečih populacij čapljice (10–15 parov), rakarja (40–50 parov), srpične trstnice (10–15 parov), svilnice (20–25 parov), mokoža (5–10 parov), malega ponirka (20–30 parov), liske (15–25 parov), zelenonoge tukalice (10–20 parov) in drugih vrst ptic s podobnimi ekološkimi zahtevami kot tudi za prehranjevanje gnezdeče populacije polojnika (nad 20 parov);
- **kazalnik 1b:** ohranitev primerne prehranjevalne habitata za seleče se vrste, kot so čopasta čaplja (5–10 osebkov), rjava čaplja (5–10 osebkov), kostanjevka (10–30 osebkov), plevica (5–10 osebkov), togotnik (100–200 osebkov), močvirski martinec (100–200 osebkov), priba (100–200 osebkov) in črnorepi kljunač (10–20 osebkov) ter kot habitat stalno prisotnih vrst, kot so mala bela čaplja (100–200 osebkov), velika bela čaplja (30–50 osebkov), veliki škurh (10–20 osebkov), pritlikavi kormoran (5–20 osebkov) in kravja čaplja (5–10 osebkov);
- **kazalnik 1c:** ohranitev prezimovališča za nacionalno pomembne populacije vodnih ptic, kot so žvižgavka (50–100 osebkov), raca žličarica (70–120 osebkov), krehelj (300–500 osebkov) in bobnarica (1–3 osebk);
- **kazalnik 1d:** dosežena preobrazba v mokrotne oligotrofne travnike na površini vsaj 2 hektarjev;
- **kazalnik 1e:** ohranitev obstoječe populacije ozkega vrtenca in
- **kazalnik 1f:** ohranitev in priprava novih bivališč kačjih pastirjev in dvoživk.

Cilj 2: Redno vzdrževanje in ohranjanje ugodnih ekoloških in hidroloških razmer v brakični laguni:

- **kazalnik 2a:** ohranitev gnezdečih populacij navadne čigre (nad 20 parov), polojnika (nad 15 parov), rdečenogega martinca (do 10 parov), malega deževnika (do 10 parov) in rumene pastirice (do 10 parov) na obstoječih površinah ter za povečanje populacij in rednosti gnezdenja male čigre in beločelega deževnika;
- **kazalnik 2b:** kot primeren prehranjevalni habitat za seleče se vrste, kot so togotnik, črnorepi kljunač, močvirski martinec in priba, ter kot habitat stalno prisotnih vrst, kot so mala bela čaplja, velika bela čaplja, liska in veliki škurh (v populacijah, ocenjenih v okviru cilja 1);
- **kazalnik 2c:** za ohranjanje nacionalno pomembnih populacij prezimujočih ptic, kot so liska (500–700 osebkov), race in druge vrste, ki se prehranjujejo s potapljanjem;

- **kazalnik 2d:** za ohranitev in z naravno sukcesijo skladen razvoj z renaturacijo pridobljenih površin habitatnih tipov Natura 2000 ob povečanju habitatnega tipa 1410 sredozemska slana travišča na 0,5 hektarja;
- **kazalnik 2e:** ohranitev bivalnih okolij, primernih za domovanje solinarke (*Aphanius fasciatus*) in kavkaškega glavačka (*Knipowitschia caucasica*).

Cilj 3: Redno vzdrževanje in ohranjanje ugodnih ekoloških razmer na območju Jezerca:

- **kazalnik 3a:** ohranitev gnezdečih populacij čapljice (1–2 para), liske (5–10 parov), zelenonoge tukalice (5–10 parov), mokoža (do 3 pari), rakarja (5–10 parov), srpične trstnice (5–10 parov) in svilnice (5–10 parov);
- **kazalnik 3b:** ohranitev in povečanje obstoječe populacije močvirske sklednice.

Cilj 4: Trajno preprečevanje motenj in dostopa plenilcev na območje močvirja južno od izliva Badaševice:

- **kazalnik 4:** uspešno gnezdenje čapljice (1 par), mokoža (1–2 para) in srpične trstnice (1–3 pari) ter ustvarjene razmere za nemoteno prenočevanje kmečkih lastovk med jesensko selitvijo.

Cilj 5: Spremljanje in analiziranje stanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti ter upravljanje podatkovnih zbirk, ki se nanašajo na NRŠZ:

- **kazalnik 5:** razpoložljivi in javno dostopni podatki o stanju naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti Škocjanskega zatoka ter urejena in posodobljena podatkovna zbirka.

Cilj 6: Zagotavljanje primerne količine in kakovosti vode ter omejevanje negativnih vplivov hrupa in svetlobnega onesnaževanja iz okolice na naravni rezervat:

- **kazalnik 6a:** zagotovljen zadosten dotok vode primerne kakovosti za upravljanje ustreznega vodnega režima;
- **kazalnik 6b:** zelo zmanjšani ali preprečeni vplivi hrupa in svetlobnega onesnaževanja na naravni rezervat (izmerjeni lahko tudi posredno v obliki vpliva na živalske vrste in z mnenji obiskovalcev).

Cilj 7: Zagotavljanje uresničevanja varstvenega režima in varstvenih usmeritev (neposredni nadzor v naravi ter druge potrebne oblike nadzora):

- **kazalnik 7a:** upoštevan varstveni režim s posebnim poudarkom na pogojih obiskovanja (število preprečitev in uspešnih sankcij kršitev);
- **kazalnik 7b:** naravovarstveni nadzorniki v naravnem rezervatu po letu 2016 delujejo s polnimi pooblastili (število nadzornikov s pooblastili po ZON, ZP-1 in ZUP).

Cilj 8: Omogočanje spoznavanja naravne vrednote in biotske raznovrstnosti ter doživljanja narave na način, ki naravo postavlja v središče pozornosti in privzgaja spoštljiv odnos ter odgovorno vedenje do nje:

- **kazalnik 8a:** število obiskovalcev naravnega rezervata;
- **kazalnik 8b:** število izvedenih programov, osredotočenih na naravo;
- **kazalnik 8c:** vplivi programov naravnega rezervata na spodbujanje odgovornega vedenja do narave na podlagi ustreznih evalvacij.

Cilj 9: Vzpostavljanje, nadgrajevanje in vzdrževanje infrastrukture za obisk in upravljanje:

- **kazalnik 9a:** zgrajeni in predani v uporabo vsi objekti za obisk, predvideni z ureditvenim načrtom in projektno dokumentacijo;
- **kazalnik 9b:** število razstav, interpretativnih pripomočkov in udeležencev interpretativnih vodenj;
- **kazalnik 9c:** ustrezni prostori za osebje upravljavca (število delovnih mest, pisarn in drugih prostorov).

Cilj 10: Zagotavljanje učinkovitega in preglednega poslovanja, organizacije dela, financiranja, komuniciranja ter sodelovanja v podporo varstvenim ciljem in drugim ciljem upravljanja:

- **kazalnik 10a:** število potrjenih letnih programov dela in poročil;
- **kazalnik 10b:** število zaposlenih, honorarno zaposlenih ter prostovoljcev (oziroma opravljenih

prostovoljnih ur), novi delovni mesti v letih 2016 in 2017 skladno s kazalniki EU projekta gradnje objektov,

- **kazalnik 10c:** število medijsko odzivnih konferenc in drugih dogodkov v naravnem rezervatu;
- **kazalnik 10d:** število ogledov spletnih strani in sledilcev drugih komunikacijskih aplikacij.

III. Finančno poročilo o prihodkih in odhodkih v obdobju poročanja

Finančno poročilo se pripravi kot povzetek, primerljiv s preglednicami v načrtu zagotavljanja finančnih sredstev (poglavje 3.6). Prikaže se tudi primerjava načrtovanih in realiziranih prihodkov in odhodkov.

IV. Ocena učinkovitosti upravljanja

Ocena učinkovitosti upravljanja se izračuna na podlagi primerjave med načrtovanimi nalogami v obdobju poročanja ter dejansko izvedenimi nalogami v istem obdobju. Prikaže se po ciljih in izrazi v odstotkih ali kot indeks.

VIRI

- Bedjanič M. 2010. Kačji pastirji (Odonata): Priprava izhodišč za monitoring in vzdrževanje habitatov na območju naravnega rezervata Škocjanski zatok, poročilo. Slovenska Bistrica: 55 str.
- Bedjanič M. 2014. Monitoring favne kačjih pastirjev (Odonata) v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok ter priprava smernic za urejanje in upravljanje habitatov s stališča favne kačjih pastirjev, končno poročilo. ProNatura, Braslovče: 61 str.
- DOPPS in K&Z, Svetovanje za razvoj d.o.o. 2013. Objekti v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, investicijski program. Ljubljana, DOPPS: 64 str.
- Habitatni tipi Slovenije HTS 2004. Ljubljana, Republika Slovenija, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo - Agencija Republike Slovenije za okolje: 64 str.
- Lipej L., Mavrič B., Dobrajc Ž. 2009. Pregled stanja izbranih skupin bentoških nevretenčarjev v Škocjanskem zatoku pred in po opravljenem posegu renaturacije lagunskega dela: Zaključno poročilo. (Poročila MBP-Morska biološka postaja, 110). Piran, Nacionalni inštitut za biologijo. Morska biološka postaja: 26 str.
- Lipej L., Mavrič B., Dobrajc Ž. 2009. Pregled stanja izbranih skupin bentoških nevretenčarjev v Škocjanskem zatoku v poletnem obdobju 2009. Zaključno poročilo. (Poročila MBP-Morska biološka postaja, 115). Piran, Nacionalni inštitut za biologijo. Morska biološka postaja: 20 str.
- Kaligarič M., Podgornik S., Orel G. 2002. Raziskave in monitoring Škocjanskega zatoka – Raziskava potencialne sposobnosti naravne repopulacije Naravnega rezervata Škocjanski zatok, ekspertno mnenje. Ljubljana: 89 str.
- Kaligarič M., Šajna N. 2007. Kartiranje habitatnih tipov v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, poročilo. Maribor: 15 str.
- Kaligarič M. 2009. Kartiranje habitatnih tipov v lagunarnem delu NR Škocjanski zatok. Strokovni elaborat. Maribor: 13 str.
- Kaligarič M., Otopal J. 2009. Kartiranje habitatnih tipov v lagunarnem delu in na bertoški bonifiki v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok. Strokovni elaborat. Maribor: 17 str.
- Kryštufek, B., P. Presetnik & A. Šalamun, 2003. Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Netopirji (Chiroptera) (končno poročilo). Naročnik: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Ljubljana. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 322 str., digitalne priloge.
- Kus Veenvliet in Veenvliet 2013. Monitoring plazilcev in dvoživk v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, vmesno poročilo. Nova vas, Zavod Symbiosis: 34 str.
- Odorico R., Ciriaco S. 2011. Pregled bentoških nevretenčarjev lagunarnega dela Škocjanskega zatoka. Zaključno poročilo. Trst, Shoreline: 32 str.
- Odorico R., Ciriaco S. 2011. Ihtiografni pregled lagunarnega dela Škocjanskega zatoka. Zaključno poročilo. Trst, Shoreline: 35 str.
- Ptice. 2013. DOPPS. <http://skocjanski-zatok.org/ptice-3-2/> (26.8.2014)
- Polak S. 2010. Inventarizacija in monitoring metuljev (Lepidoptera) v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, končno poročilo. Ljubljana: 116 str.
- Polak S., 2012. Inventarizacija in monitoring hroščev (Coleoptera) v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, končno poročilo. Ljubljana: 77 str.
- Povž M. 2002. Ihtiološke raziskave za oceno obstoječega stanja v Škocjanskem zatoku in okolici. Končno poročilo. Ljubljana, Zavod za ribištvo Slovenije: 36 str.
- Register nepremične kulturne dediščine. 2008. Ministrstvo za kulturo RS. <http://giskds.situla.org/giskd/> (22.8.2014)
- Tome D., Brancelj A., Gogala A., Kotarac M., Lipej L., Makovec T., Pobiljšaj K. & Tome S. 2000. Pregled stanja favne nevretenčarjev in vretenčarjev Škocjanskega zatoka, končno poročilo. Ljubljana, Nacionalni inštitut za biologijo: 40 str.
- Trani C. 2011. Inventarizacija dvoživk v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, poročilo. Trst: 12 str.